

Arbeidsmarktrelevantie creatieve mbo-opleidingen

Citation for published version (APA):

Meng, C., Huijgen, T., & Peeters, T. (2018). *Arbeidsmarktrelevantie creatieve mbo-opleidingen*. ROA. ROA Reports No. 001 <https://doi.org/10.26481/umarep.2018001>

Document status and date:

Published: 01/01/2018

DOI:

[10.26481/umarep.2018001](https://doi.org/10.26481/umarep.2018001)

Document Version:

Publisher's PDF, also known as Version of record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.umlib.nl/taverne-license

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

repository@maastrichtuniversity.nl

providing details and we will investigate your claim.

ARBEIDSMARKTRELEVANTIE CREATIEVE MBO-OPLEIDINGEN

ROA-R-2018/1

Christoph Meng
Timo Huijgen
Tim Peeters

Colofon

© Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). Niets uit deze uitgave mag op enige manier worden verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de directeur van het ROA.

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt

School of Business and Economics

Maastricht University

email: secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl

website: www.roa.nl

ISBN: 978-90-5321-565-4

Vormgeving

ROA secretariaat, Maastricht

INHOUD

1	inleiding	1
2	Data	3
2.1	BVE-monitor	3
2.2	DUO-gegevens	5
2.3	CBS-data	5
3	indicatoren	7
4	Doorstroom naar vervolgonderwijs	9
5	Arbeidsmarktrelevantie	23
5.1	Centrale indicatoren	23
5.2	Arbeidsmarktrelevantie: een breder beeld	40
6	Arbeidsmarktrelevantie van vervolgopleidingen	63
6.1	Werkloosheid en aansluiting werk - opleiding	64
6.2	Zelfstandige / freelancer	68
6.3	Tevredenheid met functie	69
6.4	Tevredenheid met de gevolgde opleiding	72
7	Een blik op de nabije toekomst	75
8	Een aantal conclusies	79
9	Statistische bijlage	81
	Literatuur	87

1 INLEIDING

In opdracht van de Commissie Macrodoelmatigheid MBO (CMMBO) heeft het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt een onderzoek uitgevoerd naar de arbeidsmarktrelevantie van creatieve beroepsopleidingen in het mbo. De opzet van het onderzoek is daarbij vergelijkbaar met het eerder in 2017 gepubliceerde rapport *Arbeidsmarktrelevantie mbo niveau 2* (ROA, 2017), en sluit daarmee aan bij de eerdere publicatie *Macrodoelmatigheid mbo: Inkadering arbeidsmarktperspectief* (Cörvers et al., 2014). Cörvers et al (2014) lieten zien dat de arbeidsmarktrelevantie van mbo-beroepsopleidingen beoordeeld kan worden op basis van twee kernindicatoren: ten eerste het percentage gediplomeerden dat werk vindt voor minimaal 12 uur per week en ten tweede het aandeel werkzame gediplomeerden dat werk vindt dat minimaal het eigen opleidingsniveau vereist. Deze twee indicatoren staan ook in dit rapport centraal en worden aangevuld met een set aan indicatoren die een breder beeld van de arbeidsmarktrelevantie van creatieve mbo-beroepsopleidingen bieden. Deze set omvat in eerste instantie verdere kenmerken van het gevonden werk (bijvoorbeeld de omvang van het werk, de werkzekerheid of de tevredenheid met het gevonden werk). Daarnaast wordt er ingegaan op eventuele vervolgstappen in het onderwijs. Dit is cruciaal aangezien zo'n 60% van de gediplomeerden afkomstig van een creatieve mbo-beroepsopleiding met een vervolgopleiding start. Vragen zoals 'met welke type vervolgstudies starten de gediplomeerden?', 'hoe succesvol zijn de jongeren in de vervolgstudies?' en 'wat zijn de arbeidsmarktperspectieven van de vervolgstudies?' zijn een belangrijke aanvulling op de rechtstreekse arbeidsmarktrelevantie. Door deze aanpak verbreden we de definitie van arbeidsmarktrelevantie en voegen we nadrukkelijk 'vervolgonderwijsrelevantie' als een tweede aspect toe.

De opbouw van het voorliggende rapport is als volgt. In Paragraaf 2 presenteren we kort de data waarop de analyses in dit rapport zijn gebaseerd, en geven we een overzicht van de beroepsopleidingen die in het rapport aan bod komen. Paragraaf 3 toont vervolgens een overzicht van de indicatoren die besproken zullen worden.

In Paragraaf 4 staan we stil bij de vraag of jongeren na afronden van een creatieve mbo-opleiding zich inderdaad op de arbeidsmarkt aanbieden, of ervoor kiezen om met een vervolgopleiding te starten. We analyseren daarbij deelvragen zoals 'welk aandeel van de gediplomeerden van een beroepsopleiding start met een vervolgopleiding?'

‘hoe snel na het behalen van het diploma starten ze met een vervolgopleiding?’, ‘hoe succesvol zijn ze in de vervolgopleiding?’ of ‘vervolgen ze hun onderwijscarrière in dezelfde opleidingssector?’. Met dit type vragen willen we a) de doorstroomrelevantie van creatieve mbo-opleidingen nader in kaart brengen, en b) een context scheppen voor hun arbeidsmarktrelevantie. Immers, arbeidsmarktrelevantie van een beroepsopleiding dient anders geïnterpreteerd te worden wanneer 80% van de gediplomeerden geen vervolgopleiding volgt dan wanneer 80% van de gediplomeerden een vervolgopleiding op hoger niveau succesvol afrondt.

Paragraaf 5 vormt de kern van de voorliggende rapportage. Hierin bespreken we de arbeidsmarktrelevantie van creatieve mbo-opleidingen in de periode 2013-2016. Dit doen we in drie stappen. In eerste instantie vestigen we de aandacht op twee kern-indicatoren van arbeidsmarktrelevantie conform de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs, namelijk a) de kans dat jongeren betaald werk vinden van minimaal 12 uur per week, en b) de kans dat zij werk vinden dat minimaal overeenkomt met het niveau van hun behaalde diploma. In tweede instantie verbreden we de discussie rond arbeidsmarktrelevantie met een aantal objectieve en subjectieve indicatoren. Daarbij kijken we eerst in hoeverre de gediplomeerden werk vinden in de creatieve industrie en wat de gevolgen zijn als ze buiten de creatieve industrie terechtkomen. Daarnaast analyseren we de dienstverbanden waarin de jongeren werken, alsook bijvoorbeeld het aantal uren dat ze per week werkzaam zijn. Verder staan we stil bij meer subjectieve indicatoren zoals de vraag in welke mate de beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt, of hoe tevreden de jongeren zijn met het gevonden werk en welke carrièreperspectieven ze kennen. Vervolgens onderzoeken we of jongeren achteraf spijt hebben van hun destijds gemaakte studiekeuze.

In Paragraaf 6 keren we terug naar de jongeren die na het afronden van een creatieve beroepsopleiding op mbo niveau 4 doorstromen naar het hbo en hun vervolgopleiding met succes afronden. Meer concreet analyseren we in welke mate zij hun kansen op de arbeidsmarkt dankzij die vervolgopleiding hebben verbeterd.

Terwijl de eerste zes paragrafen focussen op het verleden, kijkt Paragraaf 7 naar de nabije toekomst. Hierbij wordt gebruik gemaakt van gegevens uit het ArbeidsmarktInformatiesysteem van het ROA. Op geaggregeerd niveau bespreken we de arbeidsmarktprognoses tot 2022. Paragraaf 8 concludeert tot slot met een overzicht van de belangrijkste bevindingen uit het rapport.

De voorliggende rapportage wordt vergezeld door een uitgebreide Statistische Bijlage waarin alle relevante cijfers per beroepsopleiding weergegeven worden. Een leeswijzer voor deze Statistische Bijlage kan gevonden worden in Paragraaf 9.

2 DATA

De analyses in dit rapport zijn uitgevoerd op basis van een drietal databestanden:

- BVE-Monitor van het ROA/CBS
- DUO-gegevens
- Koppeling polisadministratie van UWV, DUO-gegevens en Sociaal Statistisch Bestand (CBS)

Navolgend bespreken we kort deze drie databestanden, en geven we een overzicht van de gemaakte selecties en de eventueel daaraan verbonden afbakeningen.

2.1 BVE-monitor

De BVE-Monitor is het jaarlijkse onderzoek onder de gediplomeerden van het mbo dat sinds begin jaren negentig door het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt uitgevoerd wordt. Sinds 2016 wordt dit onderzoek gerealiseerd in samenwerking met het CBS. In het kader van de BVE-Monitor worden de gediplomeerden van het mbo ongeveer anderhalf jaar na afstuderen bevraagd over hun arbeidsmarktsituatie en hun ervaringen in het vervolgonderwijs. De analyses in dit rapport hebben betrekking op de metingen 2013–2016, ofwel vier jaargangen. Het eerste cohort betreft de gediplomeerde mbo'ers van het schooljaar 2011-2012 (meting 2013), en het laatste cohort betreft de gediplomeerde mbo'ers van het schooljaar 2014-2015 (meting 2016).

Het voorliggende onderzoek is gebaseerd op een selectie van beroepsopleidingen die tot de 'creatieve beroepsopleidingen' gerekend kunnen worden.¹ Daarbij worden alleen beroepsopleidingen meegenomen die minstens 20 werkzame personen in de data van de BVE-Monitor kennen. Tabel 2.1 presenteert een overzicht van de beroepsopleidingen die centraal staan in dit rapport. We onderscheiden daarbij beroepsopleidingen die op mbo niveau 2/3 aangeboden worden en beroepsopleidingen die op mbo niveau 4 aangeboden worden. De grootte van een beroepsopleiding is daarbij gemeten als het aantal leerlingen dat in het schooljaar 2015-2016 de beroepsopleiding afgerond heeft.

---

¹ De selectie is daarbij geïnspireerd op de definiëring van de creatieve industrie in de Monitor Creatieve Industrie (IMMovator, 2017)

In totaal behaalden 1.441 leerlingen op niveau 2/3 en 12.257 leerlingen op niveau 4 in het schooljaar 2015-2016 een diploma van een van de geselecteerde beroepsopleidingen. Op niveau 2/3 is met een aandeel van 36% de beroepsopleiding ‘DTP’ duidelijk de grootste. Daarnaast kennen de beroepsopleidingen ‘AV-productie’, ‘Podium- en Evenemententechniek’ en ‘Signmaking’ een aandeel van meer dan 10%. Op niveau 4 hebben twee beroepsopleidingen (‘Marketing, communicatie en evenementen’ en ‘Mediavormgever’) een aandeel van ongeveer 20%. Daarnaast zijn ‘ICT- en mediabeheer’ en ‘Applicatieontwikkeling’ relatief grote spelers en kennen de beroepsopleidingen ‘AV-productie’, ‘Interieuradvies’ en ‘Artiesten’ meer dan 500 gediplomeerden per jaar.

TABEL 2.1 Geselecteerde beroepsopleidingen

Naam	Aantal gediplomeerden	Aandeel
Niveau 2/3		
AV-productie	174	12,1
DTP	519	36,0
Goud- en zilversmeden	34	2,4
Podium- en Evenemententechniek	201	13,9
Signmaking	267	18,5
Mode/maatkleding	131	9,1
Ruimtelijke vormgeving	115	8,0
Totaal niveau 2/3	1.441	100,0
Niveau 4		
AV-productie	509	4,2
Goud- en zilversmeden	36	0,3
Interieuradvies	528	4,3
Mediamanagement	345	2,8
Podium- en Evenemententechniek	251	2,0
Signmaking	75	0,6
Artiesten	670	5,5
Creatief vakmanschap	115	0,9
ICT- en mediabeheer	1.784	14,6
Marketing, communicatie en evenementen	2.726	22,2
Mode/maatkleding	174	1,4
Mediavormgever	2.518	20,5
Kaderfunctie Afbouw, onderhoud en interieur	201	1,6
Specialist schilderen	77	0,6
Ruimtelijke vormgeving	552	4,5
Fashion design & productmanagement	428	3,5
Applicatieontwikkeling	1.268	10,3
Totaal niveau 4	12.257	100,0

Bron: DUO (eigen berekening)

2.2 DUO-gegevens

De informatie over het volgen van een vervolgonderwijs en het eventueel behalen van een diploma van deze vervolgonderwijs is afkomstig van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). In het kader van het voorliggende onderzoek werd meer bepaald een bestand geanalyseerd waarin alle gediplomeerden van de geselecteerde creatieve mbo-opleidingen van een tweetal schooljaren (2010-2011 en 2011-2012) tot het schooljaar 2015-2016 gevolgd werden. Daarin werd vastgelegd of de gediplomeerden met een vervolgonderwijs zijn gestart, en of ze deze hebben afgemaakt. Aangezien de centrale doelstelling van het onderzoek is om de arbeidsmarktrelevantie van mbo-beroepsopleidingen nader te analyseren, is er gekozen om alleen de beroepsopleidingen mee te nemen waarvoor in het kader van de BVE-Monitor betrouwbare uitspraken gedaan kunnen worden (zie BVE-Monitor).

2.3 CBS-data

De derde informatiebron die we in de voorliggende rapportage gebruiken is de CBS maatwerktabel over de arbeidsmarktpositie van mbo-schoolverlaters uit het schooljaar 2013-2014. Het betreft hun arbeidsmarktpositie 1 jaar na afstuderen. De maatwerktabel van het CBS biedt voor de jongeren die het mbo verlaten de volgende voor dit rapport relevante informatie:

- a. Aantal jongeren dat met een diploma het onderwijs verlaat;
- b. Aantal jongeren dat 1 jaar na het behalen van hun diploma minimaal 12 uur werkzaam is per week;

Deze informatie wordt niet alleen per beroepsopleiding gepresenteerd, maar wordt eveneens opgesplitst per mbo-instelling. Dit biedt in het kader van deze rapportage de mogelijkheid om, waar van belang, landelijke cijfers over de kans om werk voor minimaal 12 uur nader te analyseren, en om vast te stellen of er op dit gebied tussen mbo-instellingen grote variëteit bestaat. Wat deze cijfers betreft, is het belangrijk om de lezer hier alvast een aantal verschillen onder de aandacht te brengen in vergelijking tot de berekening van BVE-Monitor cijfers die in dit rapport centraal staan:

- Werkzaam zijn voor minder dan 12 uur is in de regel sterk gecorreleerd met werkloosheid. Deze correlatie dient echter niet 1 te zijn, aangezien jongeren die zich van de arbeidsmarkt terugtrekken (zij het door ziekte, handicap, andere persoonlijke redenen of omdat ze het gevoel hebben geen werk te kunnen vinden) weliswaar meetellen bij het aantal jongeren dat minder dan 12 uur werkzaam is (CBS), maar niet tot de werkloze beroepsbevolking (BVE-Monitor) worden gerekend.
- Jongeren die in het niet-bekostigde onderwijs een vervolgonderwijs volgen worden in de BVE-Monitor tot de doorstromers in het onderwijs gerekend. Het CBS kan deze vervolgonderwijs echter niet in kaart brengen en rekent deze personen daarom bij de groep jongeren die het mbo hebben verlaten. Dit geldt ook voor jongeren

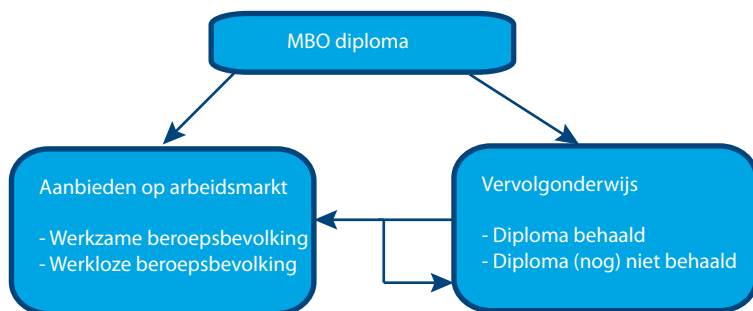
---

die een vervolgopleiding in het buitenland volgen maar tegelijkertijd in Nederland woonachtig zijn.

3 INDICATOREN

Uit het hieronder weergegeven boomdiagram is af te leiden hoe de rapportage en de besproken indicatoren opgebouwd zijn. De gediplomeerden van de creatieve opleidingen kunnen a) zich op de arbeidsmarkt aanbieden of b) ervoor kiezen om een vervolgopleiding te starten.²

De gediplomeerden die zich op de arbeidsmarkt aanbieden kunnen onderscheiden worden in de groep werkzame beroepsbevolking (in het kader van dit rapport is dat de groep die minimaal 12 uur per week werkzaam is) en de groep werkloze beroepsbevolking (niet of minder dan 12 uur werkzaam en tegelijkertijd op zoek naar (ander) werk). De kans op werk of werkloosheid (en de intredewerkloosheid) wordt daarom in dit rapport uitsluitend voor de groep gediplomeerden berekend die zich ook op de arbeidsmarkt aanbiedt. Alle andere arbeidsmarktindicatoren worden berekend op basis van de groep werkzame beroepsbevolking.

² De groep die ervoor kiest om een vervolgopleiding in het mbo-bbl of het hbo-deeltijd/duaal te gaan volgen, kan in principe in beide groepen terechtkomen.

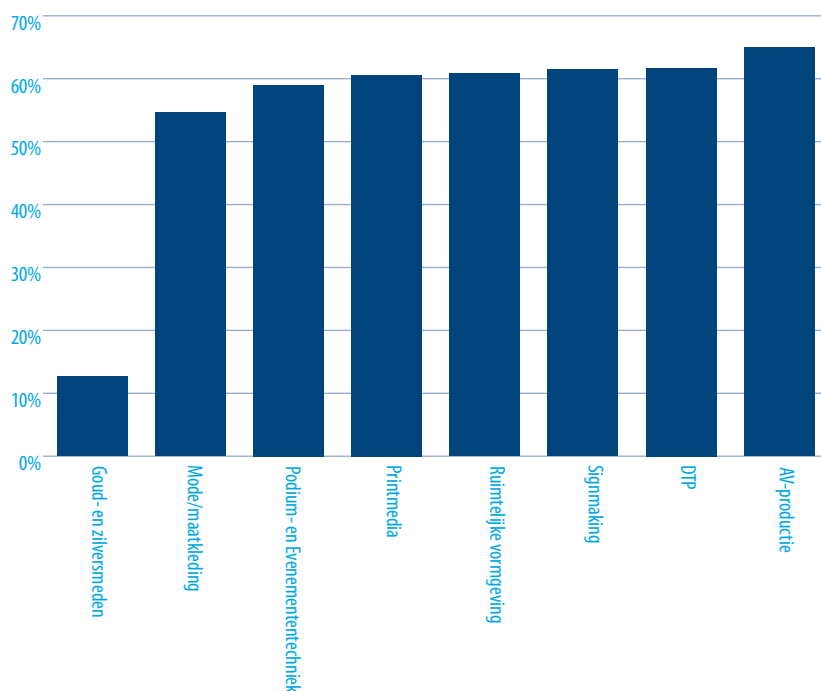
De groep gediplomeerden die ervoor kiest om een vervolgopleiding te beginnen kan nader onderverdeeld worden in a) de groep die een diploma op een hoger niveau behaalde en b) de groep die een diploma op hoger niveau (nog) niet heeft behaald. Deze laatste groep kan vervolgens verder opgesplitst worden in de groep die het onderwijs zonder diploma heeft verlaten en de groep die nog met een vervolgopleiding bezig is. Na afronden van de vervolgopleiding biedt zich natuurlijk wederom de mogelijkheid aan om zich aan te bieden op de arbeidsmarkt, dan wel om ervoor te kiezen de onderwijscarrière verder te zetten.

Het voorliggende rapport alsmede de bijhorende Statistische Bijlage presenteert indicatoren alleen indien deze gebaseerd zijn op minimaal 20 respondenten (BVE-Monitor) of minimaal 20 individuen (CBS-data, DUO-data). Door een wijziging in de opzet van de BVE-Monitor in 2016 is het niet mogelijk voor alle indicatoren de metingen van 2013 tot en met 2016 bij elkaar te poolen. Hierdoor worden voor een aantal indicatoren in het rapport cijfers gepresenteerd op basis van de metingen 2013-2015. Het wegvallen van de 2016 meting voor deze indicatoren verlaagt automatisch het aantal respondenten per beroepsopleiding en heeft tot gevolg dat voor een aantal beroepsopleidingen geen cijfers voor deze indicatoren gepresenteerd kunnen worden.

4 DOORSTROOM NAAR VERVOLGONDERWIJS

Een mbo-diploma van een creatieve beroepsopleiding vanaf niveau 2 biedt naast een formele startkwalificatie voor de arbeidsmarkt ook een entreeticket voor een opleiding op een hoger mbo-niveau, of tot een hbo-opleiding in het geval van mbo 4. Van de jongeren die in de schooljaren 2010-2011 en 2011-2012 een diploma van een van de geselecteerde beroepsopleidingen hebben behaald, is 59% (niveau 2/3), respectievelijk 63% (niveau 4) in de daaropvolgende periode (tot uiterlijk het schooljaar 2015-2016) met een vervolgopleiding gestart. De cijfers liggen daarbij duidelijk hoger dan zowel het gemiddelde over alle mbo niveau 2/3-opleidingen (47% stroomt door naar een vervolgopleiding) als het gemiddelde over alle mbo niveau 4 -opleidingen (51%). Figuur 4.1 laat voor de beroepsopleidingen op niveau 2/3 het percentage gediplomeerden zien dat begonnen is met een vervolgopleiding. Figuur 4.2 toont dit voor de beroepsopleidingen op niveau 4.

FIGUUR 4.1 Percentage dat met vervolgopleiding start (mbo niveau 2/3)

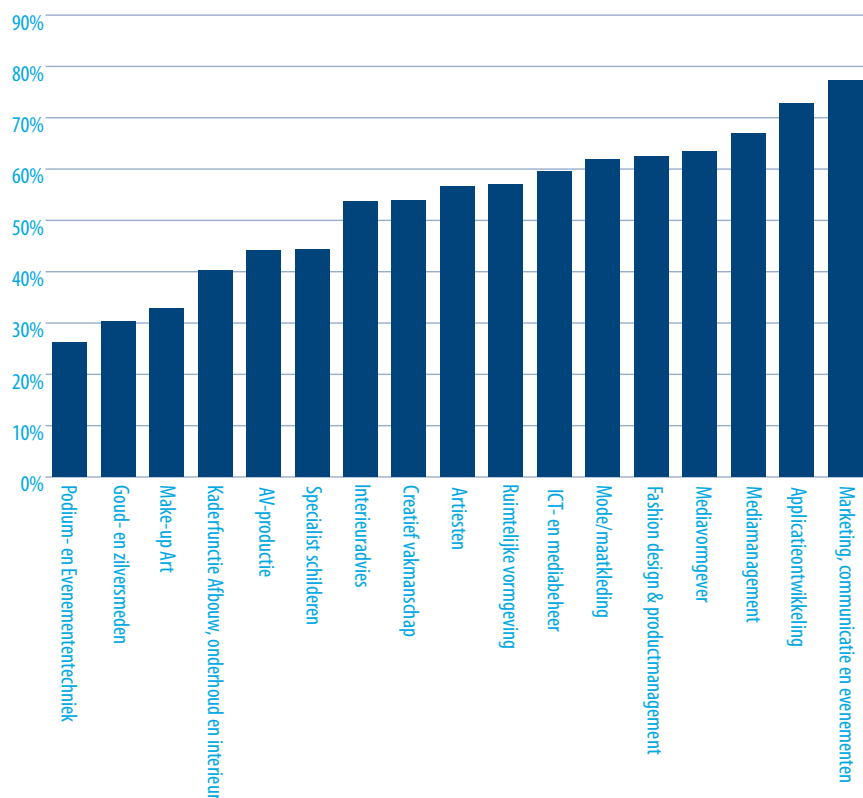

Bron: DUO (eigen berekening)

Met uitzondering van de beroepsopleiding 'Goud- en Zilversmeden' (12,7% stroomt door) stroomt minimaal de helft van de jongeren door naar een vervolgopleiding. Voor het grootste deel van de geselecteerde beroepsopleidingen ligt het aandeel dat doorstroomt naar een vervolgopleiding zelfs rond de 60%.

Ook van de jongeren die een diploma op het hoogste mbo-niveau hebben behaald, stroomt in de regel een substantieel deel door naar een vervolgopleiding. In slechts één geval ('Podium- en Evenemententechniek') stroomt minder dan 30% door naar een vervolgopleiding. Bij zeven beroepsopleidingen zet minimaal 60% de onderwijscarrière voort, en bij 'Applicatieontwikkeling' en 'Marketing, communicatie en evenementen' is dat meer dan 70%.

FIGUUR 4.2 Percentage dat met vervolgopleiding start (mbo niveau 4)

Bron: DUO (eigen berekening)

De grote meerderheid van de jongeren die met een vervolgopleiding starten, doet dit, weinig verrassend direct aansluitend op het behalen van hun diploma (zie Figuur 4.3A voor mbo niveau 2/3 en Figuur 4.3B voor mbo niveau 4). Van zowel de niveau 2/3- als de niveau 4-gediplomeerden die met een vervolgopleiding starten is ongeveer 92% daar na uiterlijk 1 jaar mee van start gegaan. De cijfers per geselecteerde beroepsopleiding variëren echter aanzienlijk (zie Statistische Bijlage).

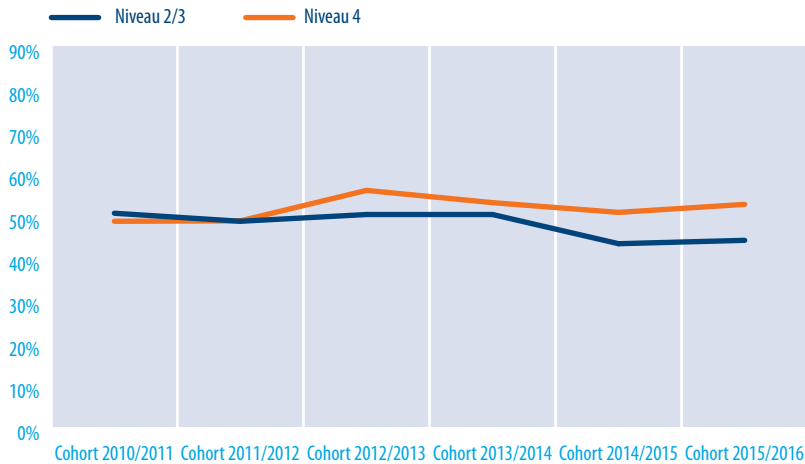
Zo is het aandeel gediplomeerden onder de starters van een vervolgopleiding dat pas 2 jaar na het behalen van hun diploma op niveau 2/3 van start gaat met zo'n 10% relatief hoog in de beroepsopleidingen 'Podium- en Evenemententechniek' en 'Ruimtelijke Vormgeving'. Op niveau 4 vallen vooral de opleidingen 'Goud- en Zilversmeden' (20% start pas na 2 jaar) en 'Podium- en Evenemententechniek' (20%) op.

BOX 4.1 Trend in doorstroom naar vervolgonderwijs

In het voorliggende rapport staan we uitgebreid stil bij de jongeren van de cohorten 2010/2011 en 2011/2012. Voor deze groep jongeren is het immers mogelijk om vast te stellen of zij in het vervolgonderwijs een diploma op hoger niveau hebben behaald. Daarnaast is het eveneens interessant om trendmatig naar de doorstroom binnen het onderwijs van de gediplomeerden van een creatieve mbo-beroepsopleiding te kijken. Hiervoor analyseren we kort de doorstroomgegevens van jongeren die in de periode 2010/2011 tot en met 2015/2016 een diploma in een van de geselecteerde beroepsopleidingen hebben behaald. Figuur B.1 laat per cohort het aandeel zien dat rechtstreeks met een vervolgopleiding is gestart.

FIGUUR B.1 Percentage dat rechtstreeks met een vervolgopleiding start

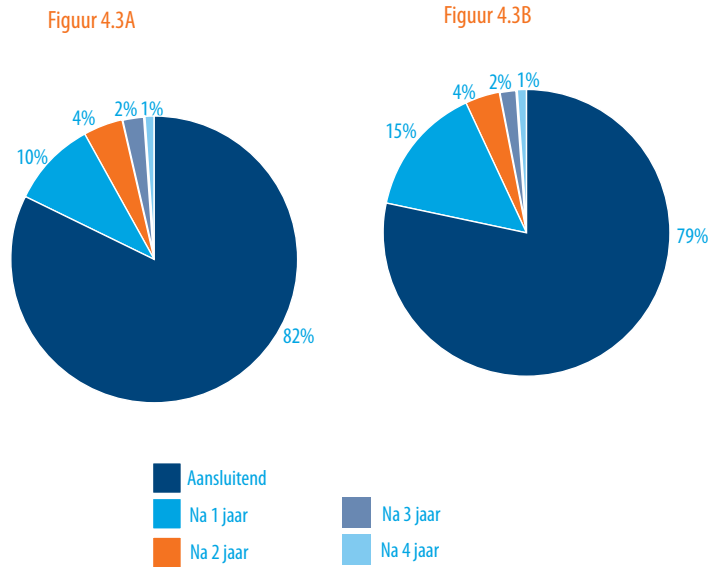

Bron: DUO (eigen berekening ROA)

Van de cohorten 2010/2011 en 2011/2012 stroomt op beide niveaus ongeveer de helft door. Op niveau 2/3 geldt dit ook voor de twee daaropvolgende cohorten, waarna het aandeel in 2014/2015 daalt tot ruwweg 43%. Op niveau 4 zien we in 2012/2013 eerst een stijging van het doorstromingsaandeel naar 56%, voordat het weer afneemt naar het 'oude' aandeel van ongeveer 50%.

FIGUUR 4.3A Moment van starten met vervolgopleiding (%): mbo niveau 2/3

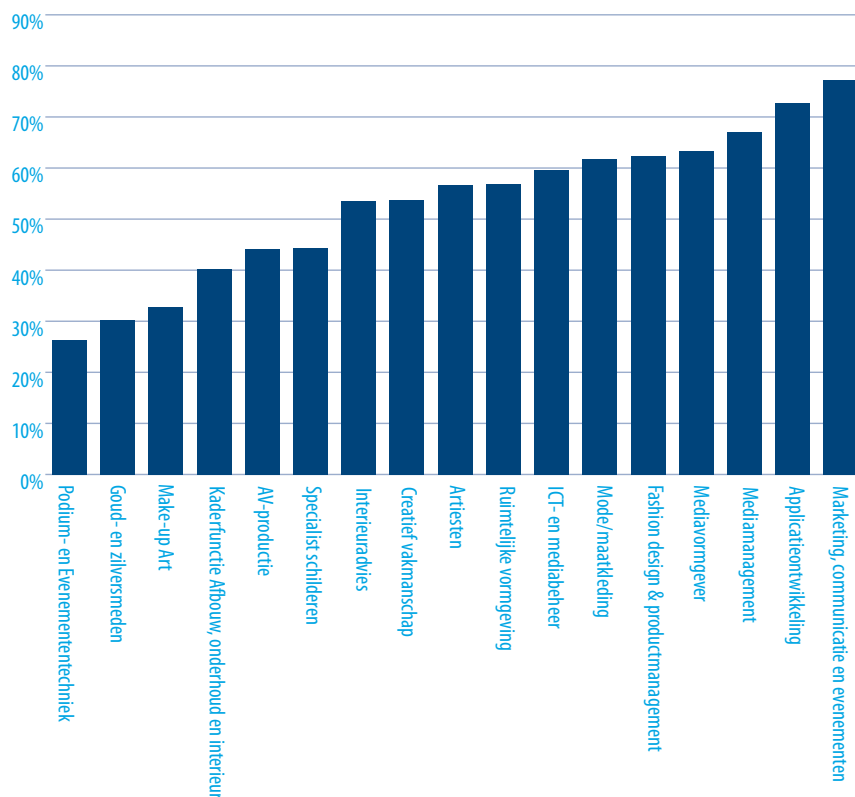
FIGUUR 4.3B Moment van starten met vervolgopleiding (%): mbo niveau 4

Bron: DUO (eigen berekening)

Starten met een vervolgopleiding is echter slechts de eerste stap. Daarna dient deze uiteraard nog succesvol afgerond te worden. Figuur 4.4A (mbo niveau 2/3) en Figuur 4.4B (mbo niveau 4) laten per geselecteerde beroepsopleiding het percentage zien dat tot en met het schooljaar 2015-2016 een diploma van een vervolgopleiding heeft behaald.

FIGUUR 4.4A Aandeel dat diploma in vervolgopleiding heeft behaald (mbo niveau 2/3)

Bron: DUO (eigen berekening)

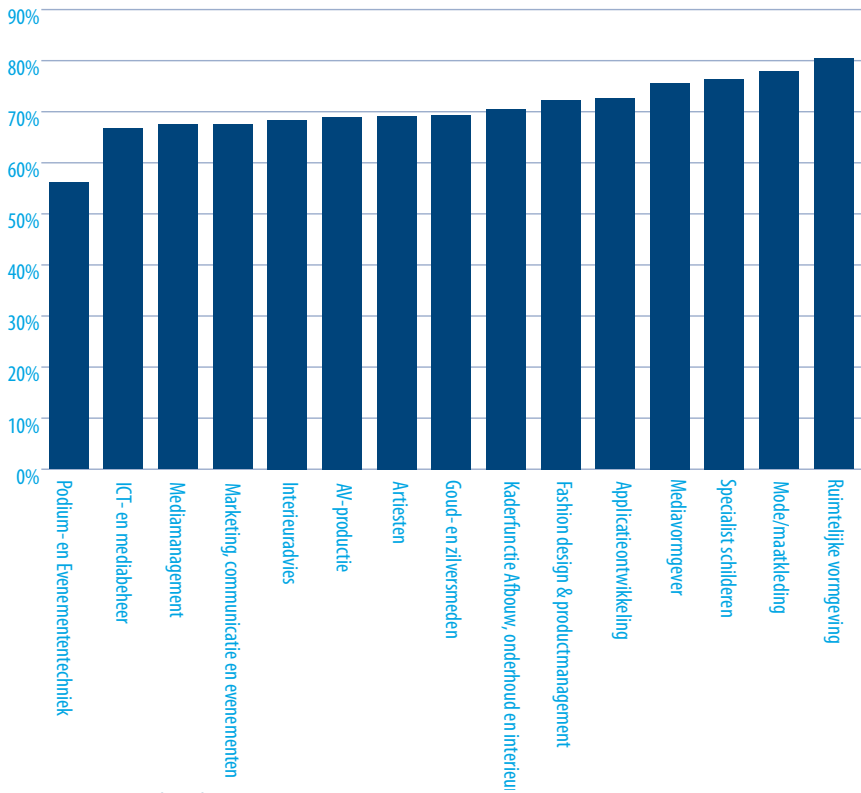
Onder de beroepsopleidingen op niveau 2/3 varieert het aandeel tussen 66% en 83%, en gemiddeld heeft 75% een diploma van een vervolgopleiding behaald. Gezien zo'n 59% met een vervolgopleiding startte, betekent dit dat ongeveer 44% van alle gediplomeerden van deze beroepsopleidingen hun onderwijscarrière in de onderzochte tijdsperiode succesvol heeft vervolgd (we komen hier later nog uitgebreider op terug).³ Het analyseren van een langere tijdsperiode zou de uitkomsten eventueel nog licht kunnen veranderen. Eerder merkten we immers al op dat de gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Ruimtelijke vormgeving' relatief vaak pas twee of meer jaren later met hun vervolgopleiding starten en daarom de vervolgopleiding nog niet hebben afgerond.

Op niveau 4 zien we dat het aandeel varieert tussen 56% en 80%, en dat gemiddeld 70% van de starters binnen vijf jaar een diploma van een vervolgopleiding heeft

³ Berekend over alle mbo niveau 2/3-opleidingen ligt dit percentage op 34% (47% stroomde door, en 75% daarvan behaalde binnen de onderzochte periode een diploma).

behaald. Omgerekend naar alle gediplomeerden van deze beroepsopleidingen komt dit wederom neer op ongeveer 44%.⁴ Gezien de vervolgopleiding in de regel een 4-jarige hbo bachelor opleiding betreft, is dit wellicht eerder een onderschatting gegeven de relatief hoge kans dat de jongeren hun vervolgopleiding nog niet hebben afgerond. Een opvallend resultaat is dat de beroepsopleiding ‘Ruimtelijke vormgeving’, die onder de niveau 2/3-beroepsopleidingen nog als laatste uit de bus kwam, nu de beroepsopleiding met het hoogste aandeel op niveau 4 is. Ook de beroepsopleiding ‘Mode/maatkleding’, welke op niveau 2/3 de voorlaatste opleiding op deze indicator was, zien we nu in de top van de beroepsopleidingen terugkomen.

FIGUUR 4.4B Aandeel dat diploma in vervolgopleiding heeft behaald (mbo niveau 4)

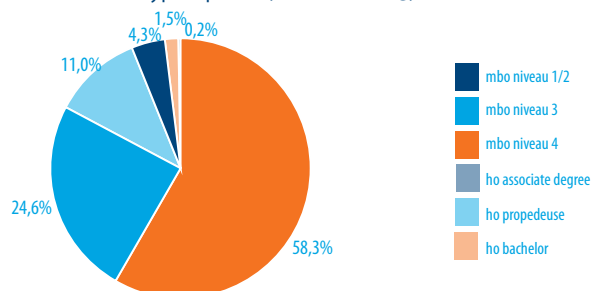

Bron: DUO (eigen berekening)

Welke type diploma de jongeren behalen wordt in Figuur 4.5A (mbo niveau 2/3) en Figuur 4.5B (mbo niveau 4) weergegeven.

⁴ Berekend over alle mbo niveau 4-opleidingen ligt dit percentage op 34% (51% stroomde door, en 75% daarvan behaalde binnen de onderzochte periode een diploma).

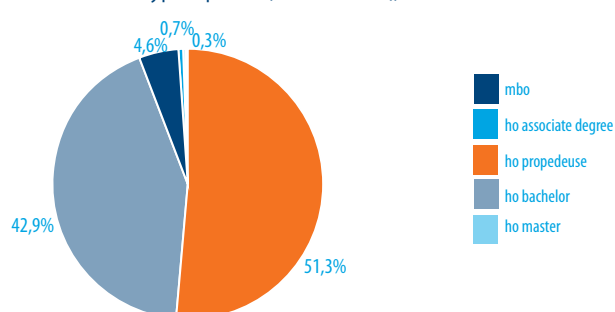
FIGUUR 4.5A Type diploma (mbo niveau 2/3)

Bron: DUO (eigen berekening)

Van de gediplomeerden van mbo niveau 2/3 die een vervolgdiplooma hebben behaald, heeft 25% een diploma op mbo niveau 3, en heeft nog eens 58% een diploma op mbo niveau 4. Ongeveer 11% heeft ondertussen (na het behalen van een mbo niveau 4 diploma) ook al de propedeuse in het hoger onderwijs behaald, en 2% heeft al een bacheloropleiding in het onderwijs afgerond. Een marginaal deel (4%) heeft een tweede diploma op niveau 2 behaald, en een enkeling heeft slechts een diploma op niveau 1.

FIGUUR 4.5B Type diploma (mbo niveau 4)

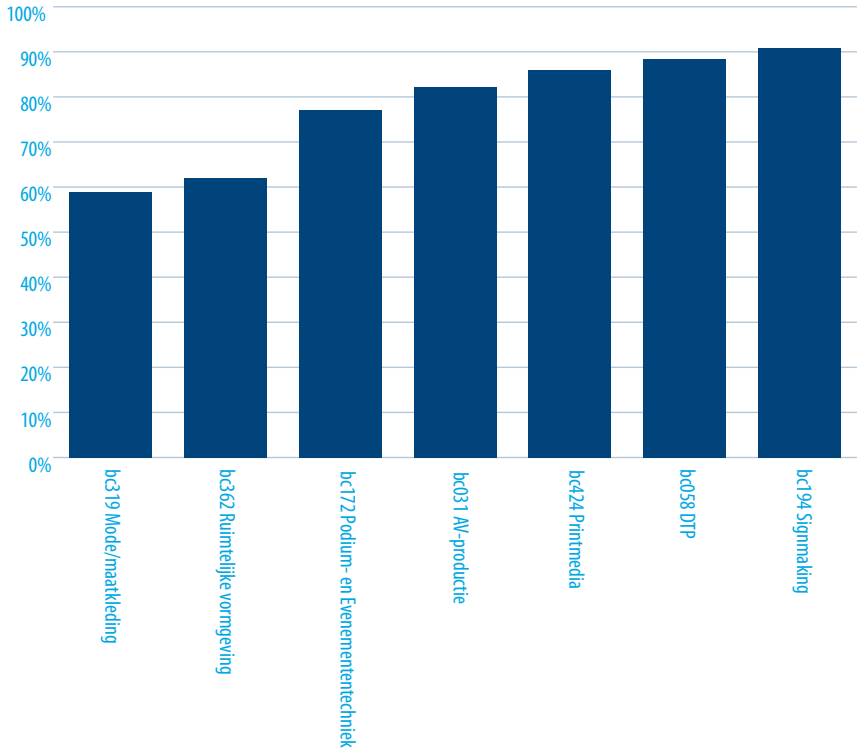
Bron: DUO (eigen berekening)

Figuur 4.5B bevestigt dat doorstroom naar een vervolgopleiding vanuit een mbo niveau 4 beroepsopleiding in de regel de start van een opleiding in het hoger onderwijs betekent. Van de jongeren die met een vervolgopleiding zijn begonnen, heeft 51% ondertussen een propedeuse in het hoger onderwijs voltooid, en heeft 43% zelfs een bachelor als hoogst behaalde vervolgonderwijsdiploma. Daarnaast heeft 5% nog een mbo-opleiding (vaak een specialistenopleiding op niveau 4) afgerond, en heeft een zeer klein deel een associate degree of een mbo-diploma op een lager niveau behaald.

Een aanvullende interessante vraag is in welke sector de gediplomeerden die doorstromen hun vervolgdiplooma behalen. Voor de gediplomeerden van de geselecteerde

teerde beroepsopleidingen op niveau 2/3 laat Figuur 4.6A zien welk aandeel van hen een diploma op een hoger mbo-niveau behaalt binnen een van de in dit rapport als creatief bestempelde beroepsopleidingen. Het gepresenteerde aandeel geeft met andere woorden een indicatie van de ‘honkvastheid’ van de doorstroom binnen het mbo. Gemiddeld behaalt 81% van de degenen die een vervolgdiploma op niveau 3/4 behaalden een diploma binnen de creatieve sector zoals in dit rapport gedefinieerd. De gediplomeerden van de beroepsopleiding ‘Mode/Maaktleding’ zijn het minst honkvast. Maar ook van hen behaalt nog 59% van degenen die een vervolgdiploma bekomen dit in de creatieve mbo-sector. Bij vijf van de zeven geselecteerde beroepsopleidingen ligt de honkvastheid op minimaal 70%, en bij drie beroepsopleidingen (‘DTP’, Printmedia’ en ‘Signmaking’) ligt deze op minimaal 85%.

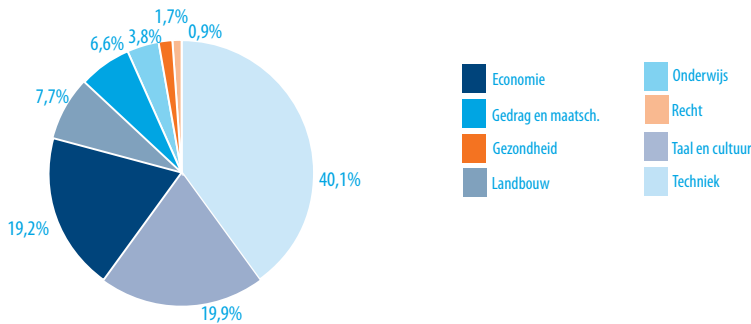
FIGUUR 4.6A Percentage dat vervolgdiploma binnen creatieve mbo-opleidingssector behaalt

Bron: DUO (eigen berekening)

Voor de gediplomeerden van de creatieve beroepsopleidingen op niveau 4 betekent doorstromen binnen het onderwijs in de regel doorstromen naar het hbo. Figuur 4.6B en Figuur 4.6C laten zien in welke hbo-opleidingssector deze groep hun vervolgonpleidingsdiploma behaalt.

FIGUUR 4.6B Hbo-sector waarbinnen vervolgdiplooma behaald wordt

Bron: DUO (eigen berekening)

Over de gehele groep bekeken (zie Figuur 4.6b) behaalt 40% een hbo-diploma in de sector *Techniek*, 20% in de sector *Taal en Cultuur* en 19% in de sector *Economie*. De resterende 21% is verdeeld over de andere vijf sectoren.

De cijfers verschillen per beroepsopleiding (zie Figuur 4.6C). Interessant in het kader van dit rapport is verder ook de doorstroom naar de hbo-sector *Taal en Cultuur*. Bij twee beroepsopleidingen ('Mode/maatkleding' en 'Ruimtelijke Vormgeving') behaalt iets meer dan 50% van degenen met een hbo-vervolgdiplooma hun bachelor in deze sector. Bij de beroepsopleidingen 'Artiesten', 'AV-productie', 'Mediavormgever' en de opleiding 'Kaderfunctie Afbouw, onderhoud en interieur' is dat ongeveer 40%-43%.

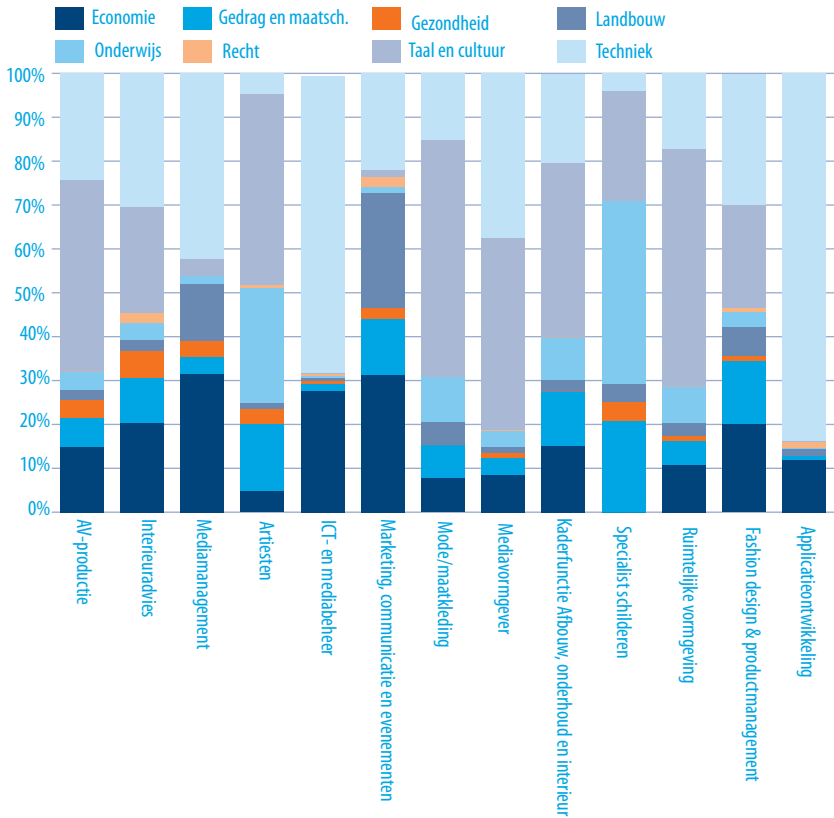
Naast de sector *Taal en Cultuur* zijn er een tweetal andere sectoren waarin relatief veel van de doorstromers hun vervolgdiplooma halen. Ten eerste is er de sector *Economie*, waarin minimaal 20% van de gediplomeerden van de beroepsopleidingen 'Interieuradvies', 'Mediamanagement', 'ICT-en mediabeheer', 'Marketing, communicatie en evenementen', 'Fashion design & productmanagement' hun vervolgdiplooma behalen. Ten tweede is er ook de sector *Techniek*, waar het aandeel van minimaal 20% gevormd wordt door de opleidingen 'AV-productie', 'Interieuradvies', 'Mediamanagement', 'Marketing, communicatie en evenementen', 'Mediavormgever', 'Kaderfunctie Afbouw, onderhoud en interieur' en 'Fashion, design & productmanagement'. Bij de opleidingen 'ICT- en mediabeheer' (68%) en 'Applicatieontwikkeling' (84%) betreft het een duidelijke meerderheid van de gediplomeerden.

Tot slot zien we dat de sector *Landbouw* bij de beroepsopleidingen 'Marketing, communicatie en evenementen' en de sector *Onderwijs* bij de beroepsopleidingen 'Artiesten' en 'Specialist schilderen' een relatief groot aandeel van de vervolgdiploma's kent.

In hoeverre het behalen van een diploma op een hoger niveau, zij het op mbo niveau 3/4 voor de gediplomeerden van de creatieve beroepsopleidingen op mbo niveau 2/3 of op

hbo-bachelorniveau voor de gediplomeerden van de creatieve beroepsopleidingen op mbo niveau 4, de arbeidsmarktkansen vergroot, komt in de volgende hoofdstukken aan bod. Voordat we ons echter op de arbeidsmarktrelevantie focussen, vatten Figuur 4.7A en Figuur 4.7B nog de doorstroomrelevantie samen. De twee figuren presenteren het aandeel onder de gediplomeerden uit de schooljaren 2010-2011 en 2011-2012 dat tot en met het schooljaar 2015-2016 een vervolgopleiding met succes heeft afgerond.

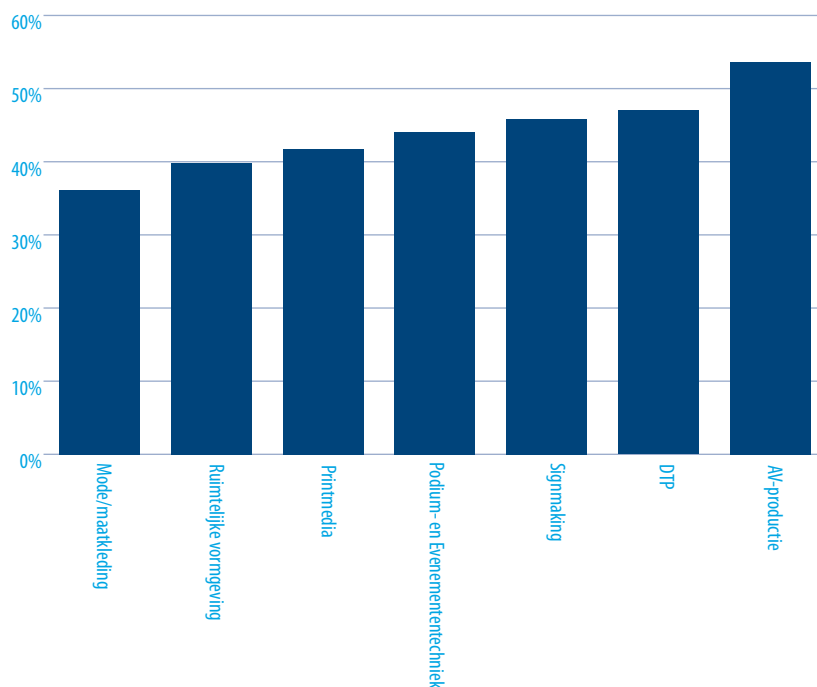
FIGUUR 4.6C Hbo-sector waarbinnen vervolgdiplooma behaald wordt

Bron: DUO (eigen berekening)

FIGUUR 4.7A Percentage van gediplomeerden dat nog een ander diploma heeft behaald (mbo niveau 2/3)

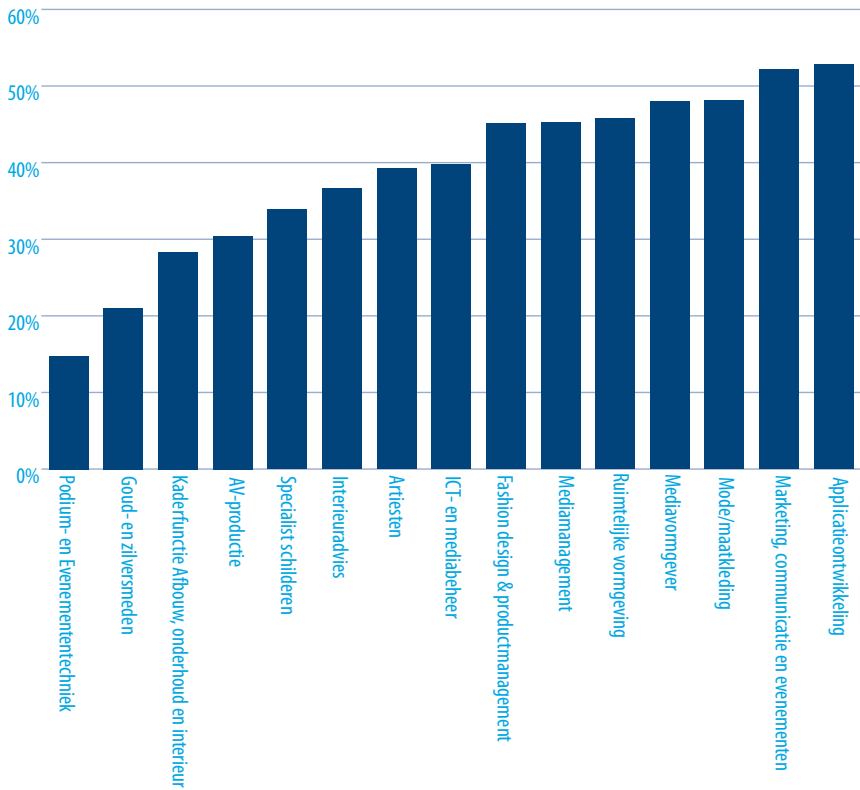

Bron: DUO (eigen berekening)

De doorstroomrelevantie van de geselecteerde beroepsopleidingen op mbo niveau 2/3 varieert tussen 36% ('Mode/maatkleding') en 54% ('AV-productie'). Figuur 4.7A laat verder zien dat voor zes van de zeven gepresenteerde beroepsopleidingen de doorstroomrelevantie minimaal 40% bedraagt.

Onder de geselecteerde beroepsopleidingen op mbo niveau 4 (zie Tabel 4.7B) varieert de doorstroomrelevantie tussen 15% ('Podium- en Entertainmenttechniek') en 53% ('Applicatieontwikkeling'). In tegenstelling tot bij de geselecteerde beroepsopleidingen op niveau 2/3 zien we onder de geselecteerde beroepsopleidingen op niveau 4 dat voor bijna de helft van die opleidingen de doorstroomrelevantie kleiner is dan 40%. Hierbij dienen we er wel rekening mee te houden dat de doorstroom vanuit deze groep beroepsopleidingen zich gewoonlijk voordoet naar een 4-jarige hbo-bacheloropleiding, terwijl dit bij de groep gediplomeerden van het mbo niveau 2/3 doorgaans een kortere vervolgopleiding op mbo niveau 3 of 4 betreft.

FIGUUR 4.7B Percentage van gediplomeerden dat nog een ander diploma heeft behaald (mbo niveau 4)

Bron: DUO (eigen berekening)

5 ARBEIDSMARKTRELEVANTIE

De analyses in de publicatie *Macrodoelmatigheid mbo: Inkadering arbeidsmarktperspectief* (Cörvers et al., 2014) laten zien dat arbeidsmarktrelevantie van mbo-opleidingen door een tweetal indicatoren kan vastgesteld worden. Ten eerste door het aandeel gediplomeerden dat werk vindt voor minimaal 12 uur per week, en ten tweede door het aandeel werkzame gediplomeerden dat werk op hun diplomaniveau vindt. Deze twee indicatoren, welke eveneens in de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs zijn opgenomen, vormen ook in dit rapport het uitgangspunt van de discussie (zie Paragraaf 5.1).

In Paragraaf 5.2 verbreden we de discussie rond arbeidsmarktrelevantie met een aantal additionele indicatoren. We doen dit door te kijken naar onder andere het dienstverband en de arbeidsduur waarin de gediplomeerden werkzaam zijn. Daarnaast analyseren we de mate waarin ze ook effectief werken in de 'creatieve' arbeidsmarktbranche, en staan we stil bij meer subjectieve indicatoren zoals de vraag in hoeverre de beroepsopleiding de jongeren een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt, de mate waarin ze tevreden zijn met het gevonden werk, en welke carrièreperspectieven ze kennen.⁵

5.1 Centrale indicatoren

De Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs voorziet in meerdere indicatoren om arbeidsmarktrelevantie te meten, waaronder de kans dat jongeren werk (van minimaal 12 uur per week) vinden, en of jongeren werk vinden dat qua niveau bij hun afgeronde opleiding aansluit. In deze paragraaf gaan we dieper in op deze twee indicatoren, en bespreken we hoe de onderscheiden creatieve mbo-beroepsopleidingen hierop scoren.

Voor de eerste indicator analyseren we twee databestanden, en presenteren we vervolgens de indicator dan ook op twee manieren:

---

⁵ In de bij dit rapport horende Statistische Bijlage (zie appendix) presenteren we een nog bredere set van indicatoren.

- In eerste instantie analyseren we CBS-gegevens met betrekking tot de gediplomeerden die in het schooljaar 2013/2014 hun diploma hebben behaald en op 1 oktober 2015 niet in het onderwijs ingeschreven zijn. De CBS-data biedt de mogelijkheid om na te gaan welk aandeel van deze jongeren minder dan 12 uur per week werkzaam is.
- In tweede instantie focussen we op de gegevens afkomstig van de BVE-Monitor, en berekenen we het aandeel van de jongeren dat zich op de arbeidsmarkt aanbiedt maar werkloos is. Er is niet per se equivalentie tussen werkloosheid en minder dan 12 uur per week werkzaam zijn. Het verschil is dat gediplomeerden die niet meer in het onderwijs zitten en minder dan 12 uur werkzaam zijn, alleen als werkloos gedefinieerd worden indien zij ook actief zoeken naar een baan. Jongeren die weliswaar minder dan 12 uur per week werkzaam zijn maar niet actief op zoek zijn naar (meer) werk, worden daarom in de CBS-cijfers meegerekend als 'minder dan 12 uur werkzaam', maar niet in de BVE-Monitor tot de werkloze beroepsbevolking gerekend.

5.1.1. Minder dan 12 uur werkzaam op basis van CBS-gegevens

Op basis van CBS-data presenteren we in Tabel 5.1 en Figuur 5.1 het aandeel van de gediplomeerden uit het schooljaar 2013/2014 dat niet meer in het onderwijs geregistreerd is en tegelijkertijd minder dan 12 uur per week werkzaam is (inclusief de jongeren die helemaal niet werkzaam zijn). In tegenstelling tot de data afkomstig van de BVE-Monitor is het daarbij niet mogelijk een totaal cijfer te berekenen voor beroepsopleidingen die op niveau 2 en niveau 3 aangeboden worden. Tabel 5.1 toont daarom aparte cijfers voor niveau 2 en niveau 3.

TABEL 5.1 Percentage minder dan 12 uur per week werkzaam: niveau 2 en 3

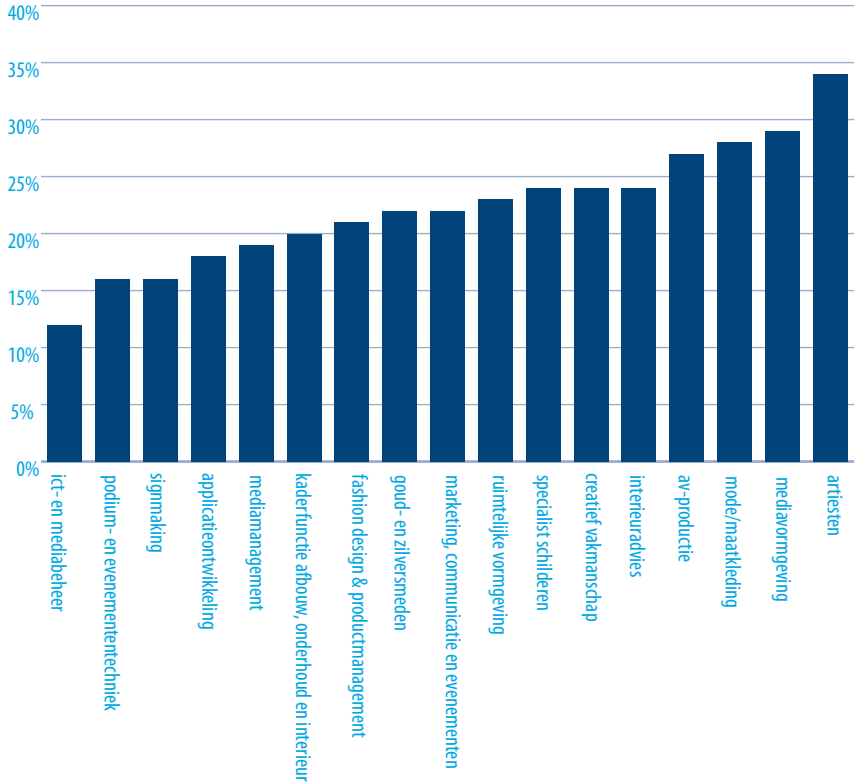
	Niveau 2	Niveau 3
AV-productie	31	21
DTP	55	38
Goud- en Zilvermeden	n.a.	41
Podium- en Evenemententechniek	37	30
Signmaking	29	24
Mode/maatkleding	n.a.	31
Ruimtelijke vormgeving	29	n.a.

Bron: CBS / n.a. = beroepsopleiding niet aangeboden op dit niveau

Het aandeel dat minder dan 12 uur per week werkzaam is, varieert op niveau 2 tussen 29% ('Ruimtelijke vormgeving' en 'Signmaking') en 55% ('DTP'). De beroepsopleiding 'DTP' kent ook op niveau 3 een hoog aandeel (38%). Op niveau 3 zien we verder dat het aandeel eveneens groot is onder de gediplomeerden van de opleiding 'Goud- en Zilvermeden'. Relateren we deze cijfers aan de signaalwaarde uit de Beleidsregel dat minimaal 70% van de gediplomeerden een baan voor minimaal 12 uur dient te hebben gevonden, dan valt op dat opleidingen zich rond of onder de signaalwaarde bevinden.

Het aantal gediplomeerden per onderscheiden beroepsopleiding dat niet verder is gaan studeren is daarbij te klein om ook betrouwbare cijfers per instelling te kunnen bieden.

FIGUUR 5.1 Percentage minder dan 12 uur per week werkzaam: niveau 4

Bron: CBS (eigen berekening)

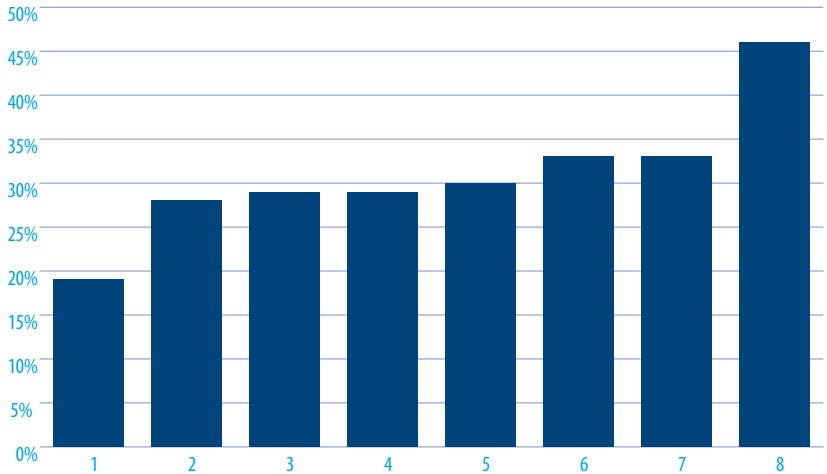
Op niveau 4 varieert het aandeel dat minder dan 12 uur per week werkzaam is tussen 12% ('ICT- en Mediabeheer') en 34% ('Artiesten'). Met uitzondering van de opleiding 'Artiesten' liggen daarmee de waarden van alle geselecteerde beroepsopleidingen op niveau 4 boven of in de buurt van de signaleringswaarde in de Beleidsregel,

De beroepsopleiding 'Artiesten' wordt in Nederland aan 17 mbo-instellingen aangeboden. Op basis van de CBS-gegevens is het mogelijk voor een 8-tal van deze onderwijsinstellingen de arbeidsmarktgegevens nader te analyseren.⁶ Het aandeel dat minder dan 12

⁶ Het aantal gediplomeerden dat niet verder gaat studeren is bij de andere negen mbo-instellingen te klein om daarover betrouwbare uitspraken te doen.

uur per week werkzaam is, varieert voor deze acht instellingen tussen 19% en 46% (zie Figuur 5.2). Bij drie van deze acht ligt het aandeel boven de 30%.

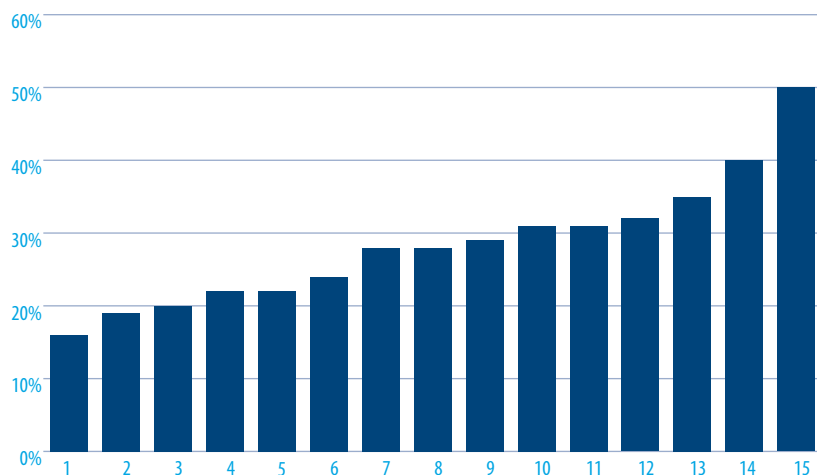
FIGUUR 5.2 Percentage minder dan 12 uur werkzaam: beroepsopleiding ‘Artiesten’

Bron: CBS

De beroepsopleiding ‘Mediavormgeving’ beweegt zich rond de signaleringswaarde. De vraag is vervolgens of dit eveneens geldt voor de 26 verschillende mbo-instellingen die deze beroepsopleiding aanbieden. Op basis van de CBS-gegevens kan voor 15 van deze 26 onderwijsinstellingen een betrouwbaar cijfer gegeven worden. Het aandeel dat minder dan 12 uur per week werkzaam is, varieert daarbij sterk tussen 16% en 50%. Bij zes instellingen is meer dan 30% van de gediplomeerden minder dan 12 uur per week werkzaam.

FIGUUR 5.3 Percentage minder dan 12 uur werkzaam: beroepsopleiding Mediavormgeving'

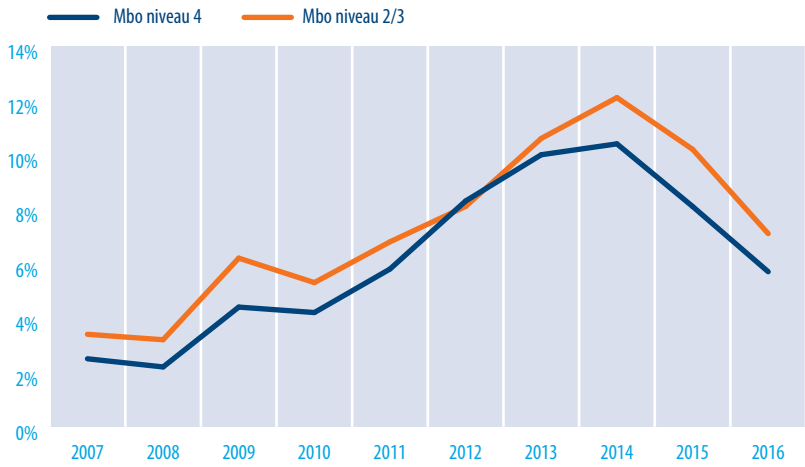
Bron: CBS

5.1.2. Werkloosheid op basis van BVE-monitor

Voordat we gedetailleerder op de kans op werk per beroepsopleiding ingaan, is het interessant om kort een bredere context te scheppen. We doen dit door de werkloosheid onder de gediplomeerden van het mbo niveau 2/3 en het mbo niveau 4 over de jaren heen te presenteren (zie Figuur 5.4). Voor zowel mbo niveau 2/3 als mbo niveau 4 zijn de consequenties van de recente economische crisis duidelijk zichtbaar. Terwijl het werkloosheidspercentage in de jaren 2007 en 2008 voor beide onderscheiden niveaus nog onder de 4% lag, steeg de werkloosheid in de daaropvolgende jaren en bereikte het in 2014 met 10,4% (niveau 4) en 12,1% (niveau 2/3) haar hoogste niveau. In de afgelopen twee jaar is het arbeidsmarktherstel weer duidelijk merkbaar, en is de meest recent gemeten werkloosheid met 5,7% (niveau 4) en 7,1% (niveau 2/3) opnieuw lager. Over de periode die we in dit rapport nader analyseren (2013-2016) ligt de werkloosheid gemiddeld op 8,5% (mbo niveau 4) en 10% (mbo niveau 2/3).

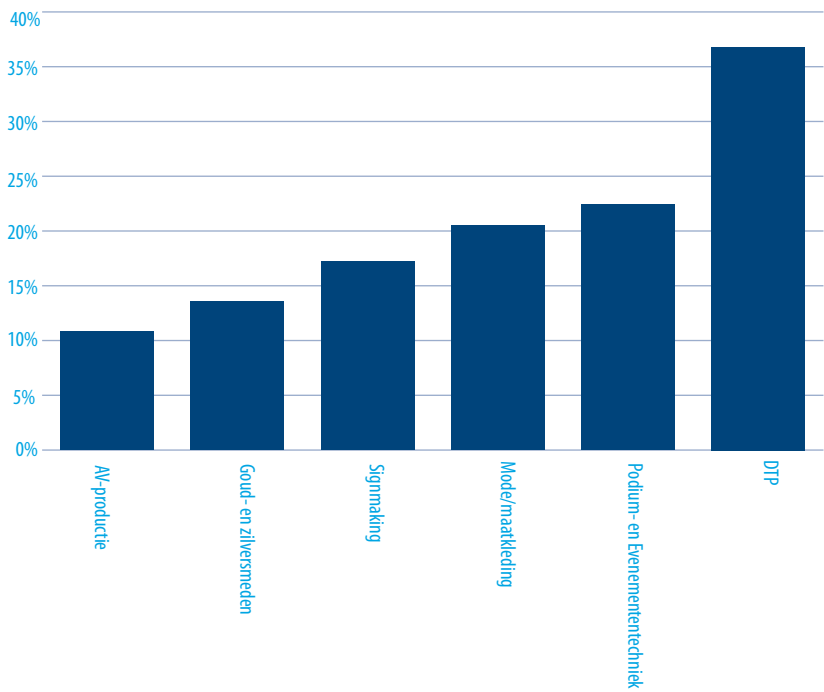

FIGUUR 5.4 Werkloosheid 2007-2016

Bron: BVE-Monitor, 2007-2015, ROA

FIGUUR 5.5A Werkloosheid 1,5 jaar na diploma: mbo niveau 2/3

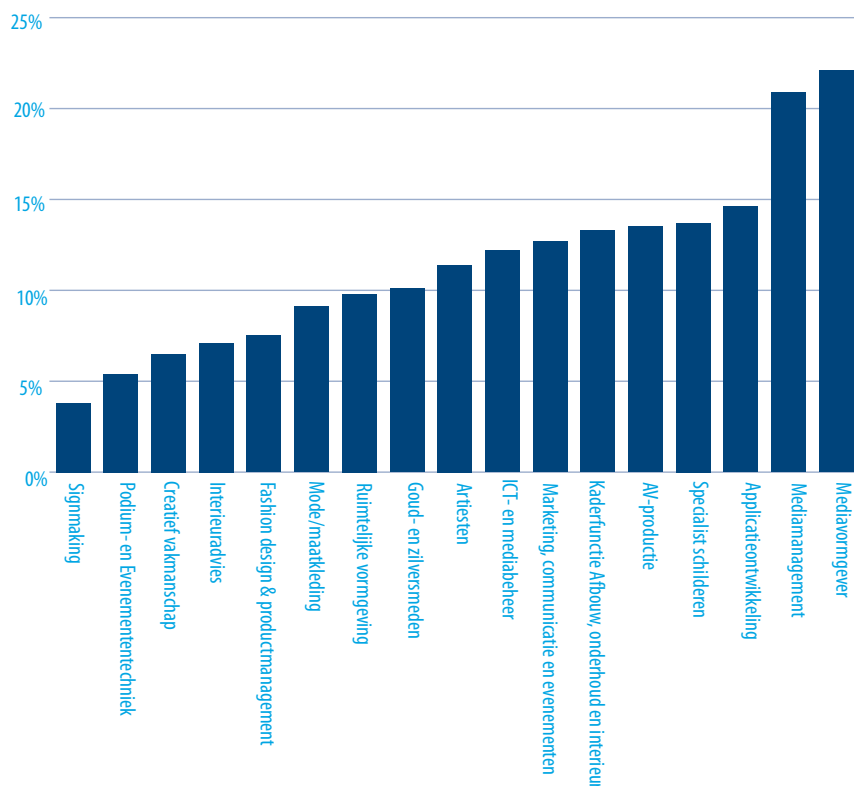

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

Figuur 5.5a presenteert de werkloosheid per onderscheiden beroepsopleiding op niveau 2/3 anderhalf jaar na behalen van het diploma. Het werkloosheidspercentage loopt daarbij uiteen van 10,8% ('AV-productie') tot 36,8% ('DTP'). Alle geselecteerde beroepsopleidingen kennen daarmee een werkloosheid van minimaal 10%, wat overeenkomt met het gemiddelde landelijke mbo niveau 2/3-werkloosheidspercentage dat reeds eerder werd vastgesteld. Naast 'DTP' hebben de opleidingen 'Mode/maaktleding' (20,5%) en 'Podium- en Evenemententechniek' (22,4%) een werkloosheid van minimaal 20%.

Op niveau 4 (zie Figuur 5.5b) zien we dat zes beroepsopleidingen een werkloosheid van minder dan 10% kennen. Het laagste aandeel werklozen geldt daarbij voor de opleiding 'Signmaking' (3,8%), maar ook de beroepsopleidingen 'Evenemententechniek' (5,4%), 'Creatief vakmanschap' (6,5%), 'Interieuradvies' (7,1%) en 'Fashion design & productmanagement' (7,5%) hebben een relatief laag werkloosheidsaandeel. Daarmee hebben gediplomeerden van deze opleidingen een kans op werkloosheid die kleiner is dan het gemiddelde werkloosheidspercentage onder mbo 4-beroepsopleidingen (8,5%). Aan de andere kant van het spectrum vallen twee beroepsopleidingen duidelijk in negatieve zin op, meer bepaald 'Mediamanagement' (20,9%) en 'Mediavormgever' (22,1%). Hun werkloosheidspercentage is zelfs meer dan 6 procentpunten hoger dan dat van de eerstvolgende beroepsopleiding ('Applicatieontwikkeling').

FIGUUR 5.5B Werkloosheid 1,5 jaar na diploma: mbo niveau 4

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

Een 5-tal beroepsopleidingen worden zowel op niveau 2/3 als op niveau 4 aangeboden. Voor deze groep is het dan ook interessant om te kijken in hoeverre de kans op werk verschilt tussen deze twee niveaus (zie Tabel 5.2). Met uitzondering van de beroepsopleiding 'AV-productie' zien we dat het werkloosheidspercentage onder niveau 4-gediplomeerden (duidelijk) lager ligt dan onder niveau 2/3-gediplomeerden. Zo is bijvoorbeeld het werkloosheidspercentage onder de niveau 2/3-gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Podium- en Evenemententechniek' 22,4%, terwijl dit onder de gediplomeerden van deze beroepsopleiding op niveau 4 'slechts' 5,4% is. Ook bij de beroepsopleidingen 'Signmaking' (17,2% versus 3,8%) en 'Mode/maatkleding' (20,5% versus 9,1%) zien we aanzienlijke verschillen.

TABEL 5.2 Werkloosheid 1,5 jaar na diploma

Beroepsopleiding	Niveau 2/3	Niveau 4
AV-productie	10,8	13,5
Goud- en zilversmeden	13,6	10,1
Podium- en Evenemententechniek	22,4	5,4
Signmaking	17,2	3,8
Mode/maatkleding	20,5	9,1

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

BOX 5.1 Werkloosheid en leerweg binnen mbo

Onderzoek laat regelmatig zien dat gediplomeerden van de beroepsbegeleidende leerweg (bbl) een betere start op de arbeidsmarkt kennen dan gediplomeerden van de beroepsopleidende leerweg (bol) (zie bijvoorbeeld ROA, 2017). Mogelijke redenen hiervoor kunnen zijn dat a) de gediplomeerden afkomstig van het mbo-bbl de kans krijgen om bij de werkgever waar ze de opleiding volgden ook na behalen van het diploma werkzaam te zijn, b) dat zij dankzij hun uitgebreidere werkervaring in het algemeen makkelijker hun weg op de arbeidsmarkt vinden of c) dat zij een sterkere set van competenties bezitten. De omvang van beschikbare mbo-bbl plaatsen kan echter ook een indicatie zijn van de vraag vanuit de arbeidsmarkt naar dit type gediplomeerden. Werkgevers zullen immers niet snel mbo-bbl leerplekken beschikbaar stellen als zij dit niet ook eveneens als een investering in die toekomstige werknemers zien. Uit onderzoek vorig jaar naar niveau 2 opleidingen door SEOR bleek dat werkgevers ook louter uit maatschappelijke betrokkenheid stageplaatsen beschikbaar stellen, en het geheel niet zien als investering in toekomstig werknemer (omdat er geen regulier werk is op dat niveau).

Kijken we naar de verhouding van mbo-bol en mbo-bbl voor de voor dit onderzoek geselecteerde beroepsopleidingen, dan komt een opvallend beeld naar voren. De geselecteerde beroepsopleidingen op niveau 2/3 worden bijna uitsluitend in de beroepsopleidende leerweg (mbo-bol) aangeboden. Op niveau 4 bestaan er twee uitzonderingen: de beroepsopleidingen 'Kaderfunctie afbouw, onderhoud en interieur' (36%) en 'Signmaking' kennen hier namelijk een relatief stevig aandeel mbo-bbl. Voor alle andere geselecteerde niveau 4 beroepsopleidingen geldt, vergelijkbaar met niveau 2, dat mbo-bbl slechts marginaal aanwezig is.

BOX 5.2 Wijziging in definitie van werkzame beroepsbevolking

Het CBS heeft besloten om met ingang van 2015 haar nationale statistieken te baseren op de nieuwe definitie van de beroepsbevolking die werd opgesteld volgens de richtlijnen van de International Labour Organization (ILO). Het belangrijkste verschil is het urencriterium: tot 2015 werd voor nationale statistieken een minimumgrens van 12 uur werkzaam per week gehanteerd om iemand tot de werkzame beroepsbevolking te rekenen. Volgens de internationale definitie is deze grens echter 1 uur. Tabel B.1 presenteert de werkloosheid per beroepsopleiding zowel conform de oude definitie als de nieuwe. In de laatste kolom staat het

verschil tussen deze twee definities. Dit verschil geeft een indicatie van het aandeel werklozen conform de oude definitie dat tussen de 1 en 11 uur per week werkzaam is en daarom volgens de nieuwe definitie niet meer werkloos is.

TABEL B.1 Werkloosheid: oude versus nieuwe definitie

Niveau 2/3	Oude definitie	Nieuwe definitie	Verschil
AV-productie	10.8	6.2	4,6
DTP	36.8	31.7	5,1
Goud- en Zilvermeden	13.6	9.2	4,4
Podium- en Evenemententechniek	22.4	17.5	4,9
Signmaking	17.2	14.2	3
Mode/maatkleding	20.5	15.0	5,5
Ruimtelijk vormgeving	20.3	16.9	3,4
Niveau 4	Oude definitie	Nieuwe definitie	Verschil
AV-productie	13.5	9.1	4,4
Goud- en zilvermeden	10.1	7.7	2,4
Interieuradvies	7.1	3.5	3,6
Mediamanagement	20.9	20.0	0,9
Podium- en Evenemententechniek	5.4	3.2	2,2
Signmaking	3.8	3.8	0
Artiesten	11.4	3.7	7,7
Creatief vakmanschap	6.5	6.5	0
ICT- en mediabeheer	12.2	11.2	1
Marketing, communicatie en evenementen	12.7	10.9	1,8
Mode/maatkleding	9.1	7.2	1,9
Mediavormgever	22.1	15.1	7
Kaderfunctie Afbouw, onderhoud en interieur	13.3	12.4	0,9
Specialist schilderen	13.7	8.1	5,6
Ruimtelijke vormgeving	9.8	7.0	2,8
Fashion design & productmanagement	7.5	5.4	2,1
Applicatieontwikkeling	14.6	11.8	2,8

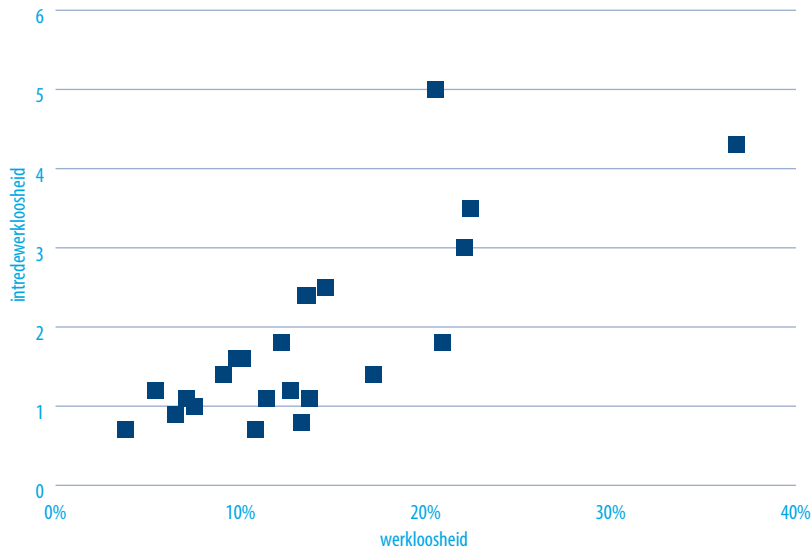
Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

Het grootste verschil zien we bij de gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Artiesten'. Volgens de nieuwe definitie zou hier nog maar slechts 3,7% werkloos zijn, terwijl het conform de oude definitie 11,4% is. Met andere woorden, 7,7 procentpunt is werkzaam tussen 1 en 11 uur per week. Voor de beroepsopleidingen 'Signmaking' en 'Creatieve vakmanschap' vinden we dan weer geen verschil naargelang de definitie. Bij deze gediplomeerden bestaat de werkloosheid dan ook alleen uit jongeren die helemaal niet werkzaam zijn.

Tot zover hebben onze analyses laten zien dat op het moment van enquête (anderhalf jaar na het behalen van het diploma) duidelijke verschillen tussen de onderscheiden beroepsopleidingen in de kans op werk naar voren komen. We dienen de lezer er

evenwel op te wijzen dat werkloosheid op het moment van enquête niet per definitie overeenkomt met werkloosheid sinds het behalen van het diploma. Slechts een uitermate kleine groep van gediplomeerden was tot het moment van enquête niet in staat om werk te bemachtigen. Voor het grootste deel van de werklozen geldt op het moment van enquête dat zij tussen het moment van afstuderen en het moment waarop de huidige periode van werkloosheid startte, werkzaam waren in een of meerdere functies. Een interessante vraag is echter of een relatief hoog werkloosheidspercentage op het moment van enquête ook gerelateerd is aan een relatief lange zoektocht tot het vinden van de eerste betaalde baan na afstuderen. Hiervoor presenteert Figuur 5.6 de relatie tussen het percentage dat op het moment van enquête werkloos is (horizontale as) en de gemiddelde zoekduur tot de eerste baan (in maanden). We vinden inderdaad een sterk positieve relatie tussen deze twee indicatoren (de correlatie is 0,78 en significant verschillend van nul).

FIGUUR 5.6 Relatie tussen intredewerkloosheid en werkloosheid op het moment van enquête

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

De arbeidsmarktintrede is voor jongeren die een creatieve mbo-opleiding afronden echter in de regel niet de eerste ervaring met de arbeidsmarkt. Tijdens hun opleiding hebben de jongeren die de opleiding via het traject mbo-bol volgden immers normaliter reeds stage-ervaring opgedaan. De jongeren die de opleiding via het mbo-bbl volgden dienden bovendien aan het begin van de opleiding al te solliciteren voor een bpv-leerplek. De vraag is dan ook of de arbeidsmarktproblemen die jongeren van deze

beroepsopleidingen vaak ervaren na het behalen van hun diploma al tijdens de opleiding zichtbaar zijn. Aan de respondenten van de BVE-Monitor werd dan ook gevraagd of zij moeite hadden bij het vinden van een stage- of bpv-leerplek. Eerder onderzoek onder mbo-niveau 2-gediplomeerden (zie ROA, 2017) liet niet direct een duidelijke relatie zien tussen het aandeel jongeren van een beroepsopleiding dat moeite had om een stage- of bpv-leerplek te vinden en het aandeel jongeren van dezelfde beroepsopleiding dat na behalen van hun diploma werkloos was. De analyses voor de hier geselecteerde creatieve beroepsopleidingen bevestigen dit beeld. Met een correlatie van 0,3 tussen het aandeel dat moeite had om een stageplek/bpv-leerplek te vinden en het aandeel dat na afronden van de beroepsopleiding werkloos was, wordt nogmaals duidelijk dat problemen bij het vinden van een stageplek geen goede voorspeller is van de arbeidsmarktrelevantie van een beroepsopleiding. Een reden hiervoor kan zijn dat scholen in staat zijn om stageplekken te 'creëren', zij het door werkgevers op hun sociaal engagement aan te spreken ('jongeren kunnen hun diploma zonder stageplek niet ontvangen') of door schoolintern stageplekken beschikbaar te stellen (zie ook ROA, 2015). Deze types van stageplekken bieden dan in de regel inhoudelijk geen fundament voor de latere arbeidsmarktintrede, en eveneens geen kans om later bij het stagebedrijf later werkzaam te zijn. Het is dan ook niet verrassend dat er in de BVE-Monitor wel een sterkere relatie gevonden wordt tussen het aandeel jongeren dat van het stagebedrijf of het bedrijf waar men de bbl-opleiding volgde een aanbod had ontvangen om na afstuderen te komen werken en het aandeel jongeren van dezelfde beroepsopleiding dat na behalen van het diploma werkloos is. Immers, de kans om een relevante stageplek tijdens de opleiding te bemachtigen is hoger bij beroepsopleidingen waar werkgevers ook een duidelijke vraag naar afgestudeerden kennen en daarom inhoudelijk relevante stageplekken aanbieden.

5.1.3 Aansluiting opleiding-werk

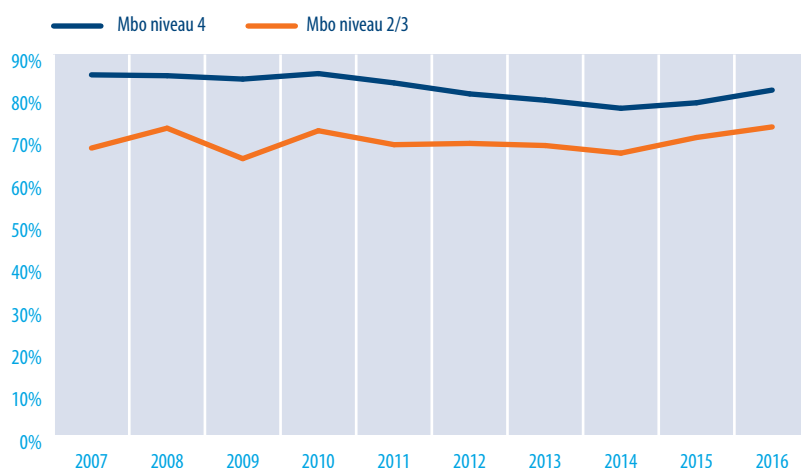
De vraag wat voor soort betaald werk jongeren vinden is tot zover buiten beschouwing van de analyses gelaten. Op zichzelf vormt dit echter een vrij beperkte bespreking van arbeidsmarktrelevantie. Immers, de aansluiting tussen de huidige functie en opleiding bepaalt in hoge mate het succes van de verdere loopbaan. Hoewel de breedte van opleidingen sterk verschilt, zal in de regel de aansluiting beter zijn als de functie qua inhoud en niveau dicht bij de gevolgde opleiding ligt. In andere woorden, er mag aangenomen worden dat de tijdens de studie verworven kennis en vaardigheden beter tot hun recht komen in beroepen die ook aansluiten op deze studie. In het kader van de Beleidsregel macrodoelmatigheid beroepsonderwijs is daarbij de verticale aansluiting (d.w.z. de vraag of de gediplomeerden een functie vinden die minimaal het behaalde mbo niveau vereist) centraal gesteld. Die aanpak volgen we hier ook, maar verbreden hem wel door de aansluiting tussen de opleiding en de huidige functie in vier groepen onder te verdelen:

- Werkzaam in een functie die zowel qua niveau als qua richting bij de gevolgde beroepsopleiding past (*Kerndomein*);

- Werkzaam in een functie die qua niveau bij de opleiding past maar niet qua richting (*Horizontale mismatch*);
- Werkzaam in een functie die qua niveau onder het niveau van de opleiding ligt, maar die wel qua richting bij de opleiding past (*Verticale mismatch*);
- Werkzaam in een functie die zowel qua niveau als qua richting niet bij de opleiding past (*Dubbele mismatch*).

Het aandeel werkende gediplomeerden dat tot de eerste twee groepen behoort (Kerndomein + Horizontale mismatch) vormt automatisch het aandeel dat een verticale match kent tussen beroepsopleiding en gevonden functie (hetgeen in de beleidsmaatregel centraal gesteld wordt). Ook wat de aansluiting betreft bieden we eerst een bredere context voordat we gedetailleerder ingaan op verschillen tussen de geselecteerde creatieve mbo-beroepsopleidingen. Figuur 5.7A presenteert voor de periode 2007-2016 per mbo-niveau het aandeel werkzame gediplomeerden dat een functie bezit die qua niveau bij de gevolgde opleiding past. Figuur 5.7B doet dit voor de horizontale match.

FIGUUR 5.7A Verticale match tussen opleiding en functie: 2007-2016

Bron: BVE-Monitor, 2007-2016, ROA

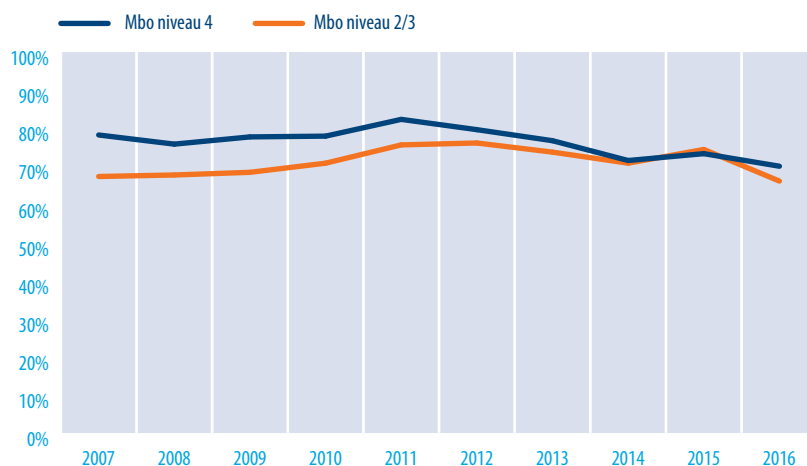
Het percentage werkzame gediplomeerden dat een functie heeft die qua niveau bij de gevolgde beroepsopleiding past, varieert voor mbo niveau 2/3 in de onderzochte jaren tussen 65% en 73% en voor mbo niveau 4 tussen 77% en 85%. Voor de beroepsopleidingen op mbo niveau 4 lijkt daarbij te gelden dat de recente economische crisis niet alleen een invloed had op de kans om een baan te vinden, maar ook op het vinden van een baan op een passend niveau. In de jaren 2010-2014 zien we namelijk het aandeel (licht) dalen van 85% in 2010 naar 77% in 2014, om in de twee daaropvolgende jaren

weer toe te nemen. Op niveau 2/3 is deze trend minder duidelijk zichtbaar. In de in dit rapport nader onderzochte periode (2013-2016) ligt het aandeel werkzame mbo niveau 2/3-gediplomeerden dat een functie minimaal op eigen niveau heeft op 70%. Onder de niveau 4-gediplomeerden is dit 79%.

Het percentage dat een functie heeft binnen het eigen opleidingsdomein (onafhankelijk of het een functie op eigen niveau of eronder betreft) varieert in de onderzochte jaren voor mbo niveau 2/3-opleidingen tussen 66% (2016) en 76% (2012), en voor mbo niveau 4-opleidingen tussen 70% (2016) en 82% (2011). Opvallend hierbij is dat de daling van het aandeel wel tijdens de recente economische crisis is gestart, maar dat met het einde van die crisis de situatie zich niet herstelt. Met andere woorden, het aandeel gediplomeerden van het mbo dat buiten het eigen domein terechtkomt neemt over de jaren toe. Deze ontwikkeling zal wellicht ook een wijziging met zich meebrengen van de competenties die van de gediplomeerden gevraagd worden. In de periode 2013-2016 (de periode die we in dit rapport nader analyseren) ligt het aandeel gediplomeerde met een functie in het eigen opleidingsgebied op respectievelijk 71% (niveau 2/3) en 73% (niveau 4).

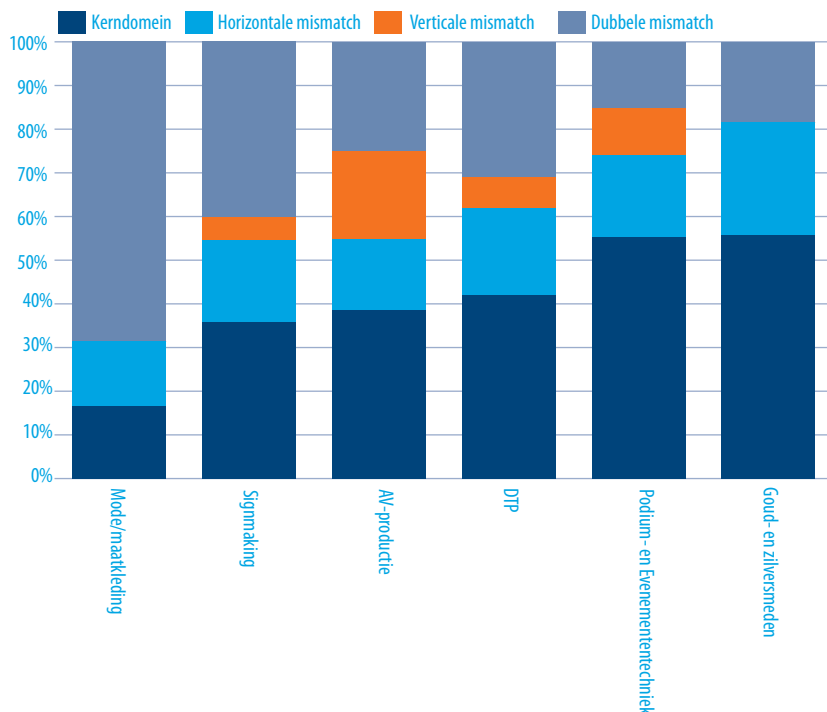
FIGUUR 5.7B Horizontale match tussen opleiding en functie: 2007-2016

Bron: BVE-Monitor, 2007-2016, ROA

Figuur 5.8A presenteert de aansluiting tussen de gevolgde beroepsopleiding en het gevonden werk voor de beroepsopleidingen op niveau 2/3. Figuur 5.8B doet dit voor de beroepsopleidingen op niveau 4.

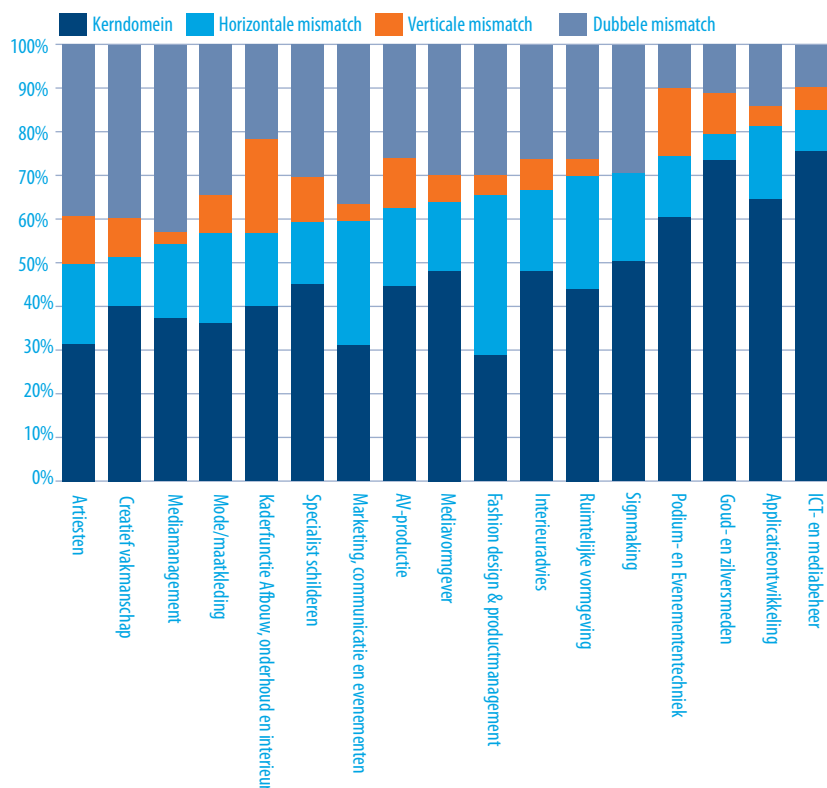
FIGUUR 5.8A Aansluiting beroepsopleiding – functie: mbo niveau 2/3

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

Figuur 5.8A legt de focus in eerste instantie op de werkzame gediplomeerden van niveau 2/3 die qua verticale aansluiting minimaal op hun eigen niveau terecht zijn gekomen (zij het dat ze in hun kerndomein werkzaam zijn dan wel werkzaam zijn met een horizontale mismatch). Uit de figuur blijkt dat er aanzienlijke verschillen tussen de geselecteerde beroepsopleidingen bestaan. Gemiddeld is 59% van de werkzame gediplomeerden op minimaal het eigen niveau werkzaam. Dit is duidelijk lager dan het landelijke gemiddelde van 70% over alle mbo niveau 2/3-opleidingen heen. Onder de werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Mode/maatkleding' is slechts 31% op minimaal hun eigen niveau werkzaam (waarbij nog geen 17% in het echte kerndomein), terwijl onder de gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Goud- en zilversmeden' meer dan 80% op niveau werkzaam is, en zelfs 56% in hun kerndomein. Met uitzondering van de beroepsopleiding 'Mode/maatkleding' vinden we bij alle beroepsopleidingen van niveau 2/3 dat minimaal 50% op hun eigen niveau of hoger werkzaam is. Opvallend is de goede score van de beroepsopleiding 'Podium- en Evenemententechniek', wat een beroepsopleiding met een hoog werkloosheidspercentage is (22,4%). Dit bevestigt nogmaals dat de twee indicatoren 'werkloosheid' en 'werkzaam op minimaal eigen niveau' als twee aparte indicatoren beschouwd dienen te worden.

FIGUUR 5.8B Aansluiting beroepsopleiding – functie: mbo niveau 4

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

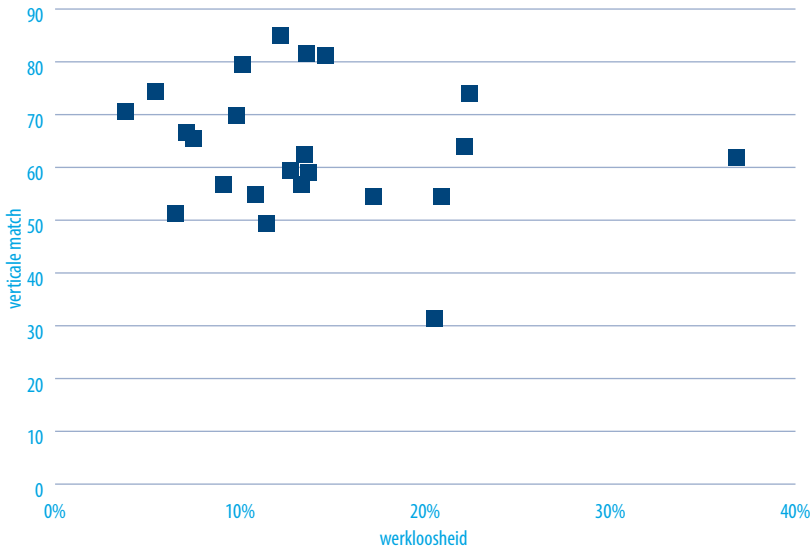
Ook onder de geselecteerde beroepsopleidingen op niveau 4 (zie Figuur 5.8B) varieert het aandeel dat op minimaal het eigen niveau werkzaam is aanzienlijk. Gemiddeld is 68% op minimaal het eigen niveau werkzaam, wat ongeveer 10 procentpunt lager is dan het landelijke gemiddelde. Op dit niveau geldt echter dat voor alle beroepsopleidingen het aandeel minimaal 50% is. Voor twee beroepsopleidingen, namelijk 'Artiesten' en 'Creatief vakmanschap' ligt het aandeel net rond de 50%. Voor vier beroepsopleidingen ligt het aandeel net onder de 60%, meer bepaald voor 'Mediamanagement', 'Mode/maaktleding', 'Kaderfunctie Afbouw, onderhoud en interieur' en 'Specialist schilderen'. Hiertegenover staat dat bij drie beroepsopleidingen ('Goud- en zilversmeden', 'Applicatieontwikkeling' en 'ICT- en mediabeheer') minimaal 75% van de werkzame gediplomeerden op hun eigen niveau werkzaam is. Ook op niveau 4 geldt dat de werkloosheid niet per definitie een indicatie is van het aandeel dat uiteindelijk werkzaam is op minimaal het eigen niveau. Zo kennen de twee beroepsopleidingen 'Specialist schilderen' en 'Applicatieontwikkeling' een vergelijkbare werkloosheid van rond de 14%,

maar scoort de opleiding 'Applicatieontwikkeling' aanzienlijk beter wat de aansluiting betreft dan 'Specialist schilderen'.

De twee beroepsopleidingen op niveau 4 met de hoogste werkloosheid zijn 'Mediamanagement' (21%) en 'Mediavormgever' (22%). Beide opleidingen zijn ook inzake aansluiting eerder aan de onderkant van de rangschikking te vinden. Hoewel ongeveer 54% van de werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Mediamanagement' weliswaar op minimaal hun eigen niveau werkzaam is, kent echter 'slechts' 37% van hen zowel een verticale als horizontale match. Tegelijkertijd zien we dat 43% van de werkenden een dubbele mismatch kent en daarmee zowel onder hun eigen niveau als buiten hun studierichting werkzaam zijn. De gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Mediavormgever' doen het wat dit betreft beter. Indien zij werk vinden, dan is dat in bijna de helft van de gevallen ook werk in hun kerndomein, en in nog eens 15% van de gevallen ten minste werk op eigen niveau maar dan buiten de eigen studierichting. In totaal is daarmee ruwweg 65% werkzaam op minimaal het eigen niveau. Ook hier geldt echter dat bijna een op de drie werkzame gediplomeerden zowel qua niveau als qua richting een slechte aansluiting kent.

Eerder hebben we al met een aantal voorbeelden voor niveau 2/3 en 4 opgemerkt dat de twee indicatoren 'werkloosheid' en 'verticale match' die in het kader van de beleidsmaatregel 'Arbeidsmarktrelevantie' centraal staan, als twee van elkaar onafhankelijke indicatoren gezien dienen te worden. Figuur 5.9 zet deze indicatoren voor alle geselecteerde beroepsopleidingen nog een keer tegen elkaar af, en bevestigt dat dit niet alleen voor de genoemde voorbeelden het geval is, maar inderdaad ook meer algemeen geldt. Met een correlatie van -0,19 is de relatie verre van lineair te noemen.

FIGUUR 5.9 Relatie % werkloosheid (horizontale as) en % met verticale match (verticale as)

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

5.2 Arbeidsmarktrelevantie: een breder beeld

In Paragraaf 5.1 stonden twee kernindicatoren van arbeidsmarktmarktrelevantie centraal. In deze paragraaf verbreden we het beeld door een aantal additionele indicatoren kort te bespreken. Dit doen we in twee stappen. In eerste instantie kijken we naar een aantal aanvullende objectieve indicatoren, namelijk de arbeidsmarktsector waarin de jongeren werkzaam zijn, het dienstverband dat de werkende gediplomeerden anderhalf jaar na afstuderen bezitten en het aantal uren dat ze werkzaam zijn. In tweede instantie bespreken we een aantal subjectieve indicatoren, namelijk de tevredenheid met de functie, de carrièreperspectieven die de functie biedt en het oordeel van de werkende gediplomeerden over de mate waarin de beroepsopleiding adequate voorbereiding bood voor de start op de arbeidsmarkt.

5.2.1. Creatieve Industrie

Een voor dit onderzoek uitermate interessante vraag is in hoeverre de gediplomeerden van de geselecteerde creatieve mbo-beroepsopleidingen werk vinden in de creatieve industrie. Wat de creatieve industrie betreft volgen we daarbij de definitie conform de *Monitor Creatieve Industrie 2016* (IMMovator, 2016) aangevuld met ICT. De *Monitor Creatieve Industrie 2016* onderscheidt daarbij binnen de Creatieve Industrie een drietal deelsectoren:

- Kunsten en cultureel erfgoed

- Media en Entertainmentindustrie
- Creatieve zakelijke dienstverlening

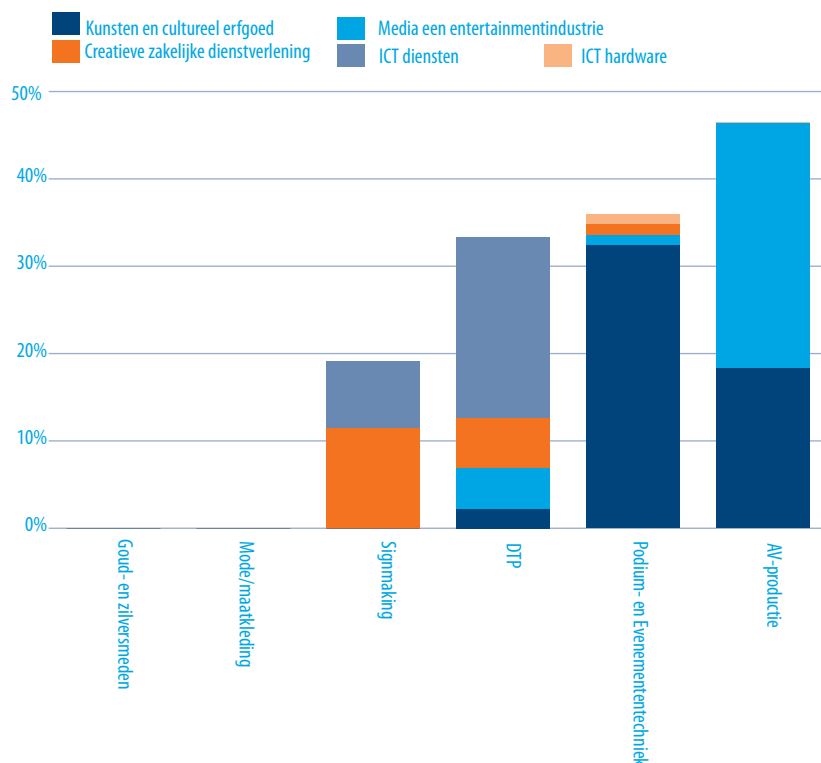
Binnen ICT worden een tweetal deelsectoren onderscheiden:

- Diensten
- Hardware

Binnen de deelsectoren worden daarnaast ook domeinen nader onderscheiden. De bij dit rapport behorende Statistische Bijlage presenteert de cijfers zowel voor de deelsectoren alsmede voor de domeinen.⁷ Figuur 5.10A (mbo niveau 2/3) en Figuur 5.10B (mbo niveau 4) presenteren per onderscheiden beroepsopleiding het aandeel werkzame gediplomeerden dat in een van de onderscheiden deelsectoren werk heeft gevonden. Op niveau 2/3 zien we dat van een tweetal beroepsopleidingen ('Goud- en Zilversmeden' en 'Mode/maatkleding') geen enkele werkzame gediplomeerde in de creatieve industrie dan wel ICT werkzaam is. Bij drie van de geselecteerde beroepsopleidingen ('DTP', 'Podium- en Evenemententechniek' en 'AV-productie') is ten minste een op de drie werkzaam in de creatieve industrie (inclusieve ICT) maar bij geen enkele beroepsopleiding komt dit cijfer op meer dan 50% uit. Het vaakst zijn de gediplomeerden van de beroepsopleiding 'AV-productie' in de creatieve industrie werkzaam. Van hen is 28% in de Media- en Entertainmentindustrie en 18% in de deelsector Kunsten en cultureel erfgoed werkzaam. De onderliggende cijfers laten zien dat wat Media en Entertainmentindustrie betreft de werkzame gediplomeerden voor de helft in het domein 'Radio en Televisie' en voor de helft in het domein 'Film' werkzaam zijn. Een op de drie werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Podium en Evenemententechniek' is werkzaam in de deelsector Kunsten en cultureel erfgoed. Nadere analyses laten zien dat zij vooral in het domein 'Overige kunst en erfgoed' terecht komen, wat onder andere de bedrijfstak 'Dienstverlening voor uitvoerende kunst' omvat.

⁷ Daarnaast biedt de Statistische Bijlage nog een meer gedetailleerde overzicht op basis van 5 digit SBI.

FIGUUR 5.10A Percentage werkzaam in creatieve sector: mbo niveau 2/3

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

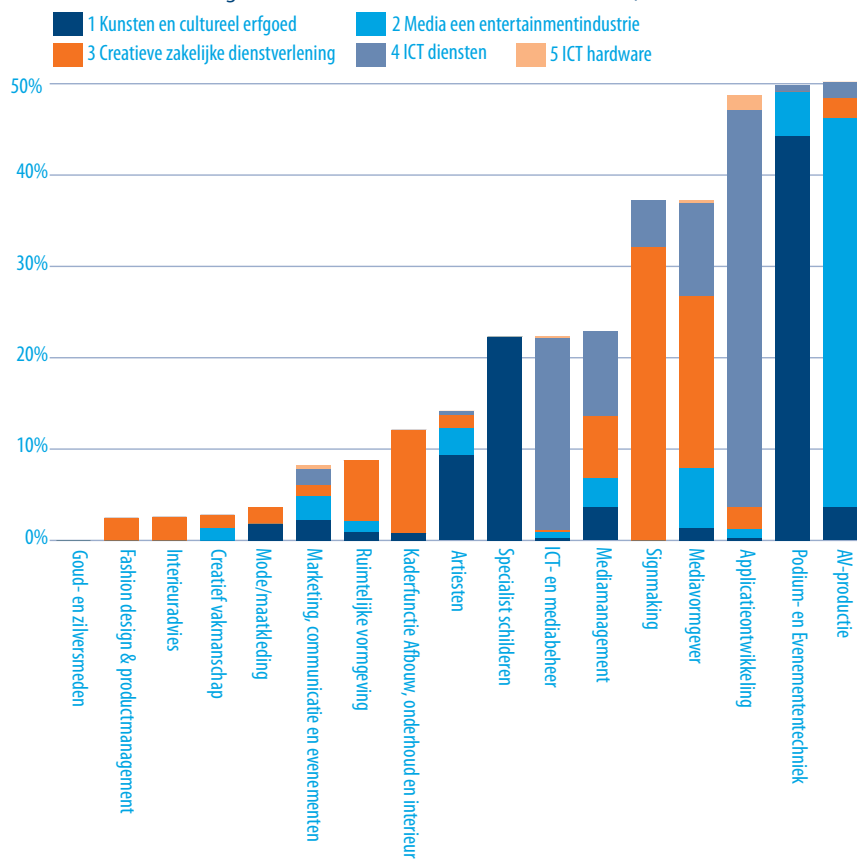
Het aandeel werkzame afkomstig van de geselecteerde creatieve mbo-beroepsopleidingen op niveau 4 dat in de creatieve industrie (inclusief ICT) terechtkomt, varieert tussen de 0% ('Goud- en zilvermeden') en 'bijna' 50% ('Applicatieontwikkeling', 'Podium- en Evenemententechniek' en 'AV-Productie'). Niet verrassend vinden we de werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Applicatieontwikkeling' hoofdzakelijk in de deelsector ICT-diensten (en daarin vooral in het domein 'Software'). De werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Podium- en Evenemententechniek' vinden we, vergelijkbaar met hun collega's van niveau 2/3, hoofdzakelijk in de deelsector Kunsten en cultureel erfgoed en daarbinnen in het domein 'Overig kunst en erfgoed' (32%) en 'Podiumkunsten' (13%). Tot slot vinden we dat 43% van de werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding "AV-Productie" werkzaam zijn in de Media en Entertainmentindustrie. Daarbinnen zijn de domeinen Radio en Televisie (18%) en Persmedia (17%) de grootste werkgevers. Tabel 5.3 geeft tot slot een overzicht van de belangrijkste bedrijfstakken waarin de gediplomeerden van de creatieve niveau 2/3 beroepsopleidingen werkzaam zijn indien ze niet in de creatieve industrie werken.

TABEL 5.3 Bedrijfstakken: mbo niveau 2/3

Beroepsopleiding	Bedrijfstakken	%
Goud- en zilvermeden	Industrie	30
	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	30
Mode/maatkleding	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	57
	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	25
Signmaking	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	22
	Industrie	15
	Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	13
	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	11
DTP	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	21
	Industrie	12
Podium- en Evenemententechniek	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijk dienstverlening	26
AV-productie	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijk dienstverlening	18
	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	12

FIGUUR 5.10B Percentage werkzaam in creatieve sector: mbo niveau 4

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

TABEL 5.4 Bedrijfstakken: mbo niveau 4

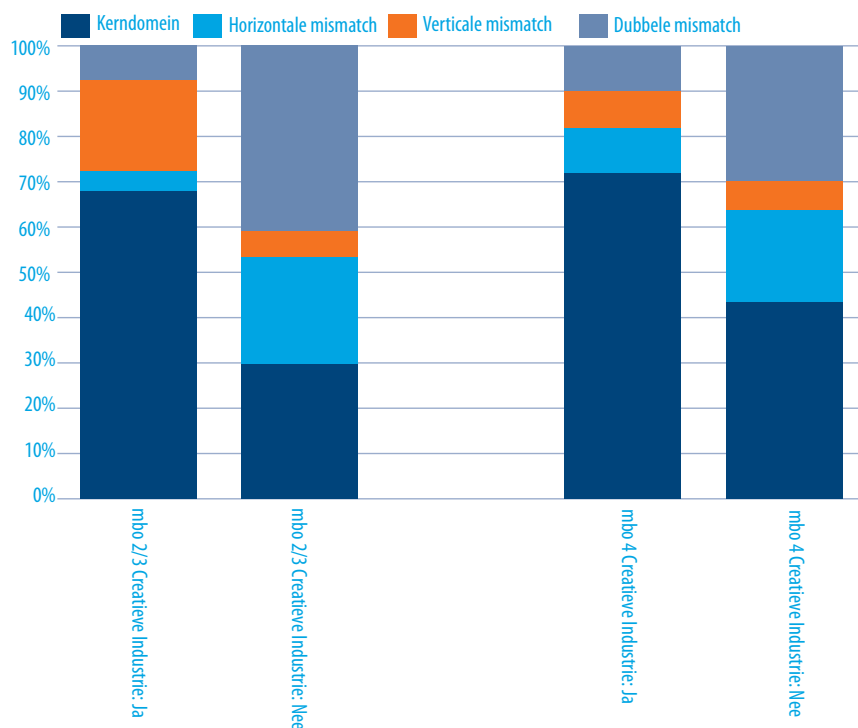
Beroepsopleiding	Bedrijfstakken	%
Goud- en zilversmeden	Industrie	54
	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	42
Fashion design & productmanagement	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	64
	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	17
Interieuradvies	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	67
Creatief vakmanschap	Industrie	54
	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	13
Mode/maaktleding	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	54
	Industrie	19
Marketing, communicatie en evenementen	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	32
Ruimtelijke vormgeving	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	59
Kaderfunctie Afbouw, onderhoud en interieur	Bouwnijverheid	40
	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	31
Artiesten	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	18
	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	18
Specialist schilderen	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	26
	Bouwnijverheid	23
	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	12
ICT- en mediabeheer	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	14
	Informatie en communicatie	11
	Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen	10
Mediamanagement	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	26
	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	15
Signmaking	Industrie	11
	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	11
	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking	11
	Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	11
	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	11
Mediavormgever	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	24
Applicatieontwikkeling	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	16
Podium- en Evenemententechniek	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	15
AV-productie	Groot- en detailhandel, reparatie van auto's	14
	Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening	11

Analoog aan Tabel 5.3 toont Tabel 5.4 de belangrijkste bedrijfstakken buiten de creatieve industrie voor de creatieve beroepsopleidingen van mbo niveau 4.

Buiten de creatieve industrie werkzaam te zijn betekent natuurlijk niet per definitie dat de opgedane competenties niet inzetbaar zijn. Om op dit punt meer inzicht te krijgen, presenteren we in Figuur 5.11 de horizontale en verticale aansluiting tussen het gevonden werk en de afgeronde opleiding voor werkzame binnen de creatieve industrie en werkzame buiten de creatieve industrie. Het aantal werkzame gediplomeerden laat daarbij in de regel geen betrouwbare cijfers toe per beroepsopleiding voor deze verdere opsplitsing, en we presenteren de cijfers dan ook alleen voor de gehele groep creatieve beroepsopleidingen op niveau 2/3 en de groep creatieve beroepsopleidingen op niveau 4.

Een eerste blik op Figuur 5.11 laat zien dat de kans om in het kerndomein werkzaam te zijn duidelijk groter is als men werk in de creatieve industrie vindt dan daarbuiten. 68% van de werkzame gediplomeerden van niveau 2/3 (72% op niveau 4) die in de creatieve industrie werkzaam zijn vindt dat de functie zowel qua niveau als qua richting goed aansluit bij de gevolgde beroepsopleiding. Onder degenen die werk buiten de creatieve industrie hebben gevonden is dit aandeel 30% (mbo niveau 2/3), respectievelijk 43% (mbo niveau 4). Van de werkenden in de creatieve industrie werkt daarnaast nog eens 20% (niveau 2/3) en 8% (niveau 4) in een functie die weliswaar goed aansluit qua richting maar niet qua niveau. Met andere woorden, 88% van de niveau 2/3-gediplomeerden en 76% van de niveau 4-gediplomeerden die in de creatieve industrie werkzaam zijn vinden dat qua richting het werk goed aansluit bij de gevolgde beroepsopleiding. Daarbuiten is het 35% (mbo niveau 2/3) en 50% (niveau 4).

FIGUUR 5.11 Aansluiting werk – opleiding naar sector werkzaam

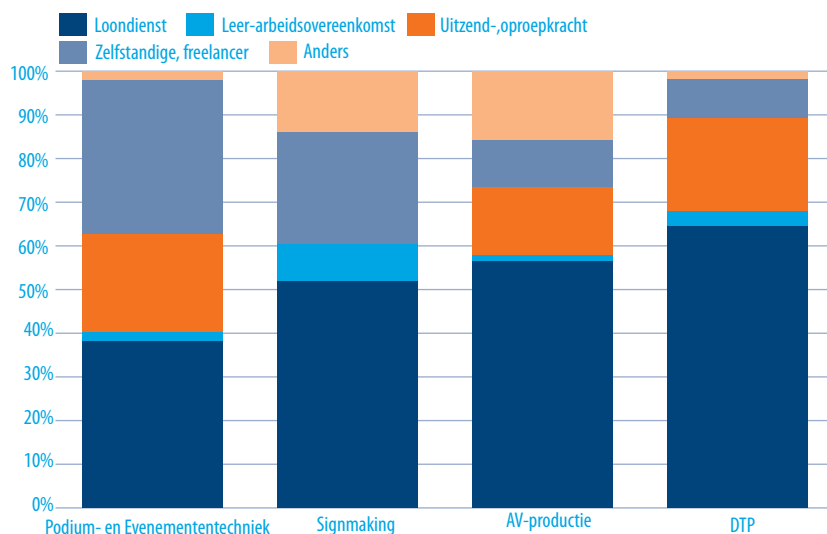

5.2.2. Dienstverband

De kwaliteit van het dienstverband is een belangrijke factor om de arbeidsmarktpositie van de gediplomeerden nader te beoordelen. We onderscheiden op dat gebied een drietal interessante indicatoren, namelijk, a) het dienstverband (bijvoorbeeld in loondienst of zelfstandig), b) het aandeel jongeren met een flexibele aanstelling (uitzendkracht, oproepkracht e.d. of een tijdelijke aanstelling) en c) de wekelijkse arbeidsduur.

Om te beginnen laten Figuur 5.12A (niveau 2/3) en Figuur 5.12B (niveau 4) de verschillende dienstverbanden zien. We maken daarbij onderscheid tussen 'loondienst', 'leerarbeidsovereenkomst', 'uitzend- en oproepkracht', 'zelfstandige en freelancer' en 'anders'. Die laatste categorie omvat onder andere jongeren die meewerken in het bedrijf van hun ouders.

FIGUUR 5.12A Dienstverband: mbo niveau 2/3

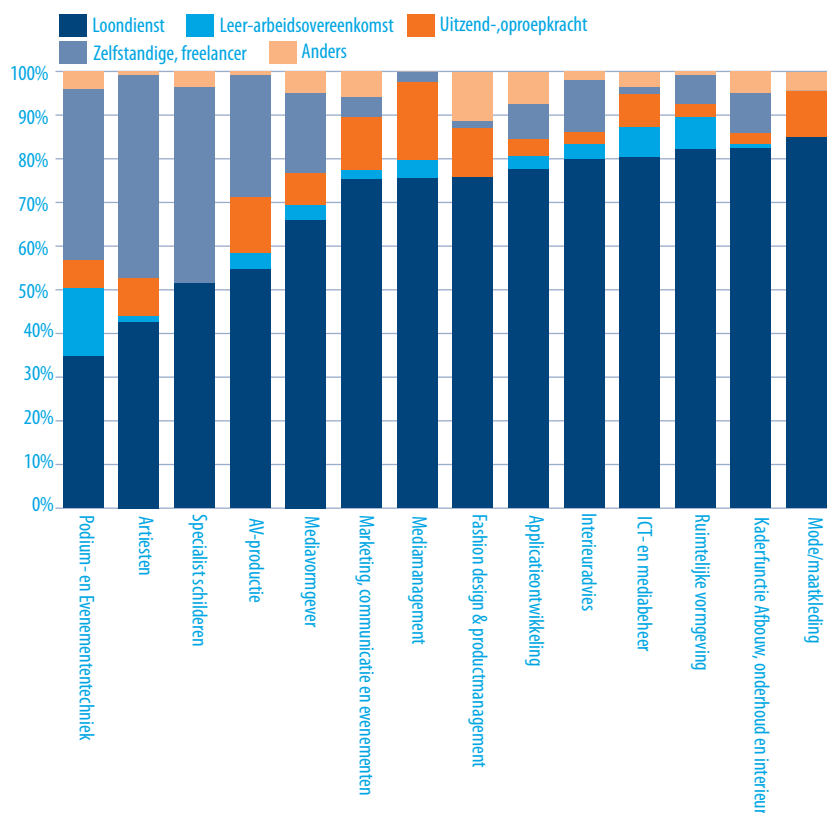

Bron: BVE-Monitor, 2013-2015, ROA

De resultaten in Figuur 5.12A laten zien dat op niveau 2/3, met uitzondering van de beroepsopleiding 'Podium- en Evenemententechniek', minimaal de helft van de werkzame gediplomeerden in loondienst is aangesteld. Bij de beroepsopleiding 'Podium- en Evenemententechniek' is dit aandeel met 38% aanzienlijke lager. Tegelijkertijd is onder de werkzame jongeren van deze opleiding 35% als zelfstandige of freelancer werkzaam, en nog eens 22% via een uitzendbureau of als oproepkracht. Zelfstandigen of en freelancers vinden we verder vooral onder de werkzame gediplomeerden van de opleiding 'Signmaking'. Uitzendkrachten/oproepkrachten als substantieel aandeel van de werkzame gediplomeerden is dan weer te zien bij de opleidingen 'AV-productie' (16%) en 'DTP' (21%).⁸

⁸ De landelijke cijfers voor mbo niveau 2/3-beroepsopleidingen in de onderzochte periode zijn: 69% in loondienst, 17% leer- arbeidsovereenkomst, 8% uitzend- of oproepkracht en 2% is werkzaam als zelfstandige/freelancer.

FIGUUR 5.12B Dienstverband: mbo niveau 4

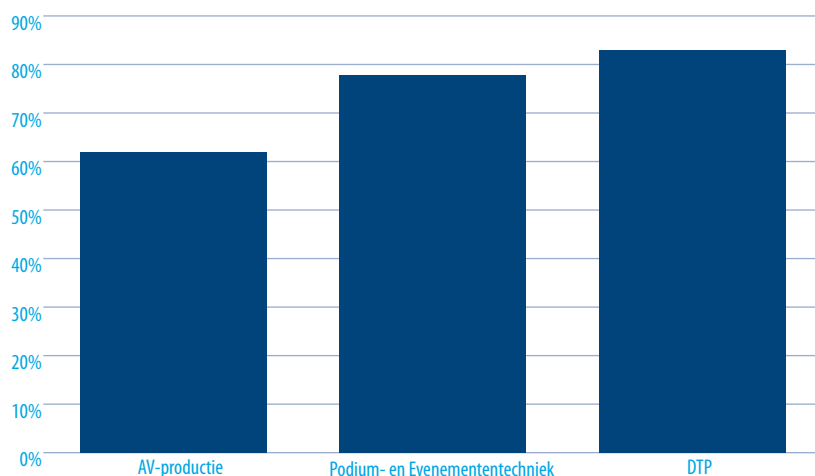
Bron: BVE-Monitor, 2013-2015, ROA

Ook op niveau 4 geldt dat bij het gros van de beroepsopleidingen de gediplomeerden in loondienst werkzaam zijn. De uitzonderingen zijn hier 'Podium- en Eventemententechniek' (35% werkzaam in loondienst) en 'Artiesten' (43%). Bij deze twee beroepsopleidingen is namelijk 39%, respectievelijk, 47% werkzaam als zelfstandige/freelancer. Daarnaast is bij de beroepsopleiding 'Podium- en Eventemententechniek' nog eens 16% werkzaam met een leer-arbeidsovereenkomst. Werken als zelfstandige of freelancer komt op niveau 4 dan weer hoofdzakelijk voor onder de gediplomeerden van de opleidingen 'Specialist schilderen' (45%), 'AV-productie' (28%) en 'Mediavormgever' (18%). Het hoogste aandeel werkzaam als uitzendkracht/oproepkracht situeert zich bij de beroepsopleiding 'Mediamanagement' (18%).⁹

⁹ De landelijke cijfers voor mbo niveau 4-beroepsopleidingen in de onderzochte periode zijn: 77% in loondienst, 7% leer- arbeidsovereenkomst, 9% uitzend- of oproepkracht en 4% is werkzaam als zelfstandige/freelancer.

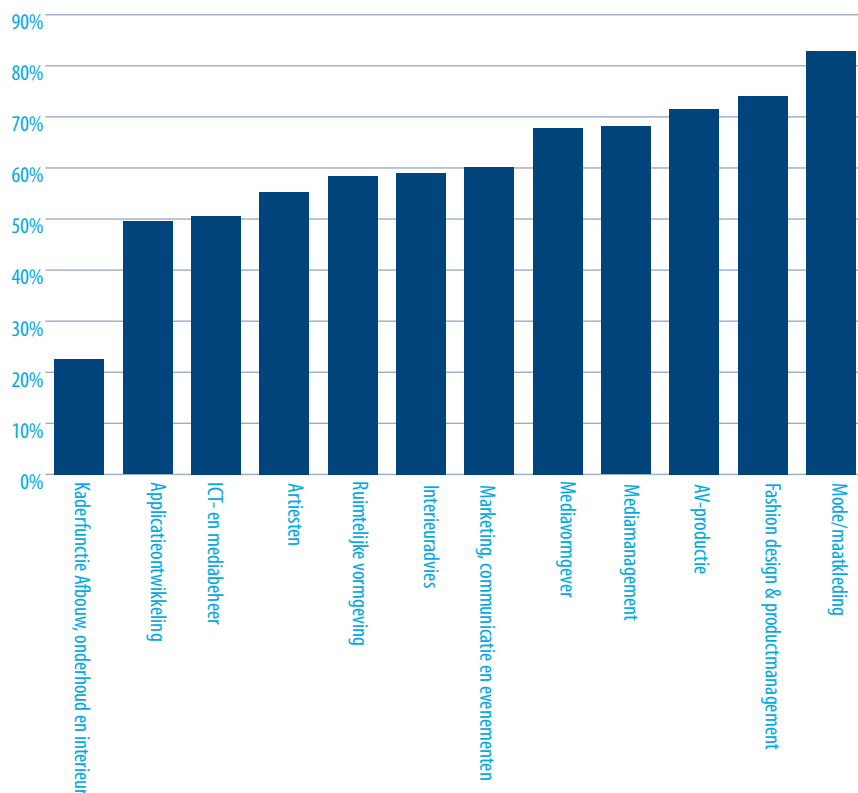
Werkzekerheid kan daarnaast gemeten worden door de vraag of jongeren anderhalf jaar na het behalen van hun diploma een flexibele aanstelling hebben of niet. Onder een flexibele aanstelling verstaan we een positie als uitzendkracht of oproepkracht e.d., of een tijdelijke aanstelling. Figuur 5.13A (mbo niveau 2/3) en Figuur 5.13B (mbo niveau 4) laten zien dat een flexibele aanstelling anderhalf jaar na behalen van het diploma eerder de regel dan de uitzondering is. Op niveau 2/3 heeft bij elk van de onderscheiden beroepsopleidingen minimaal 60% van de werkzame gediplomeerden een flexibele aanstelling. Gemiddeld heeft 71% een flexibele aanstelling (het landelijke gemiddelde is 48%). Op niveau 4 is daarop één uitzondering, namelijk 'Kaderfunctie afbouw, onderhoud en interieur' (23% heeft een flexibele aanstelling), maar voor alle andere beroepsopleidingen geldt dat minimaal 50% een flexibele aanstelling heeft. Gemiddeld heeft 58% van de werkzame gediplomeerden van de geselecteerde beroepsopleiding een flexibele aanstelling, wat licht hoger is dan het landelijk gemiddelde (52%). De opleidingen met het hoogste aandeel flexibel aangestelde gediplomeerden zijn op niveau 2/3 'DTP' (83%) en 'Podium- en Evenemententechniek' (78%), en op niveau 4 'Mode/maatkleding' (83%).

FIGUUR 5.13A Percentage werkzaam in een flexibele aanstelling: niveau 2/3

Bron: BVE-Monitor, 2013-2015, ROA

FIGUUR 5.13B Percentage werkzaam in een flexibele aanstelling: niveau 4

Bron: BVE-Monitor, 2013-2015, ROA

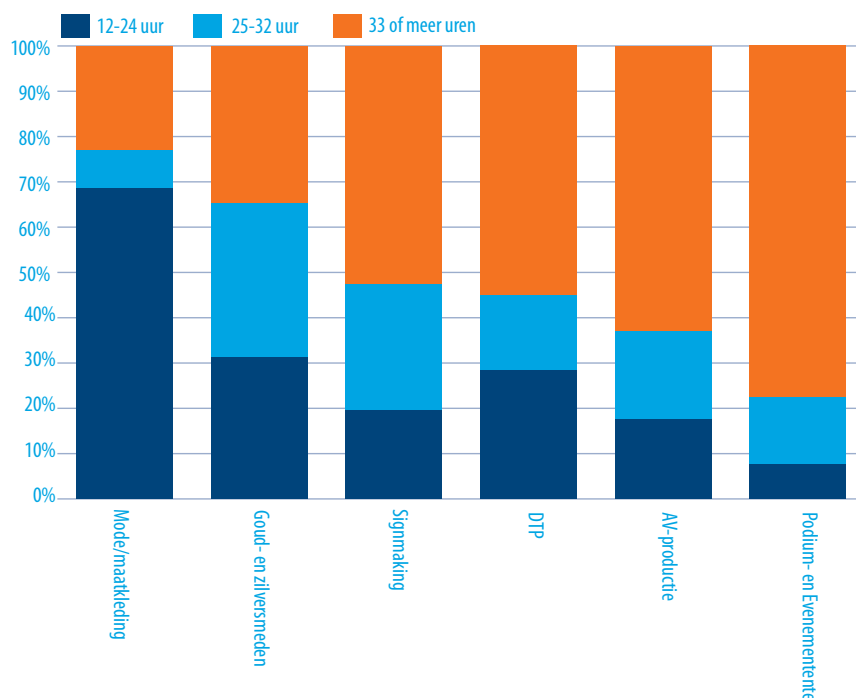
Dat het maandelijks inkomen van de groep werkenden met een hele kleine baan veel lager ligt dan dat van werkenden met een voltijdse baan is een logisch gevolg van het minder aantal uren dat gewerkt wordt. Vanwege de specifieke doelgroep die we in dit rapport analyseren, namelijk jonge mensen die starten op de arbeidsmarkt, is het echter van belang om hier nogmaals op te wijzen. Omdat de gediplomeerden pas begonnen zijn op de arbeidsmarkt zullen hun salarissen nog geen carrière- en leeftijdsbonussen bevatten. Het is met andere woorden lastig voor pas afgestudeerden om economisch zelfstandig te worden zonder een baan met een aanzienlijk aantal uren. Eerder onderzoek (ROA, 2015) heeft reeds aangetoond dat pas bij een baan van 19 uur of meer het aandeel werkende gediplomeerden dat onder het minimuminkomen zit begint te dalen, en dat een duidelijke daling pas bij een baan van minimaal 30 uur per week zichtbaar wordt. Een belangrijk deel van de groep met een baan van minder dan 20 uur, namelijk de werkenden met een baan van 1 tot en met 11 uur, worden in dit rapport als niet-werkzaam beschouwd terwijl deze groep, zoals eerder besproken, door de wijzi-

ging in de definitie van de werkzame beroepsbevolking sinds 2015 door het CBS wel tot de werkzame beroepsbevolking wordt gerekend.

Figuur 5.14A (niveau 2/3) en Figuur 5.14B (niveau 4) presenteren per beroepsopleiding het aantal uren dat de gediplomeerden werkzaam zijn. We onderscheiden daarbij drie klassen naar uur, namelijk 11-24 uur, 25-32 uur en 33 uur of meer.¹⁰ Een eerste blik op de twee figuren laat zien dat het aandeel werkzame jongeren dat minder dan 33 uur werkzaam is vrij sterk verschilt tussen de onderscheiden beroepsopleidingen.¹¹ Op niveau 2 is bij één beroepsopleiding, namelijk 'Mode/maatkleding' (23%), minder dan een op de drie jongeren voltijds werkzaam. Bovendien is 69% van werkende gediplomeerden van deze opleiding zelfs minder dan 25 uur per week werkzaam. Het grootste aandeel jongeren dat minimaal 33 uur per week werkt vinden we op dit niveau bij de beroepsopleiding 'Podium- en Evenemententechniek' (78%), gevolgd door 'AV-productie' (63%).

FIGUUR 5.14A Aantal uren werkzaam per beroepsopleiding: mbo niveau 2/3

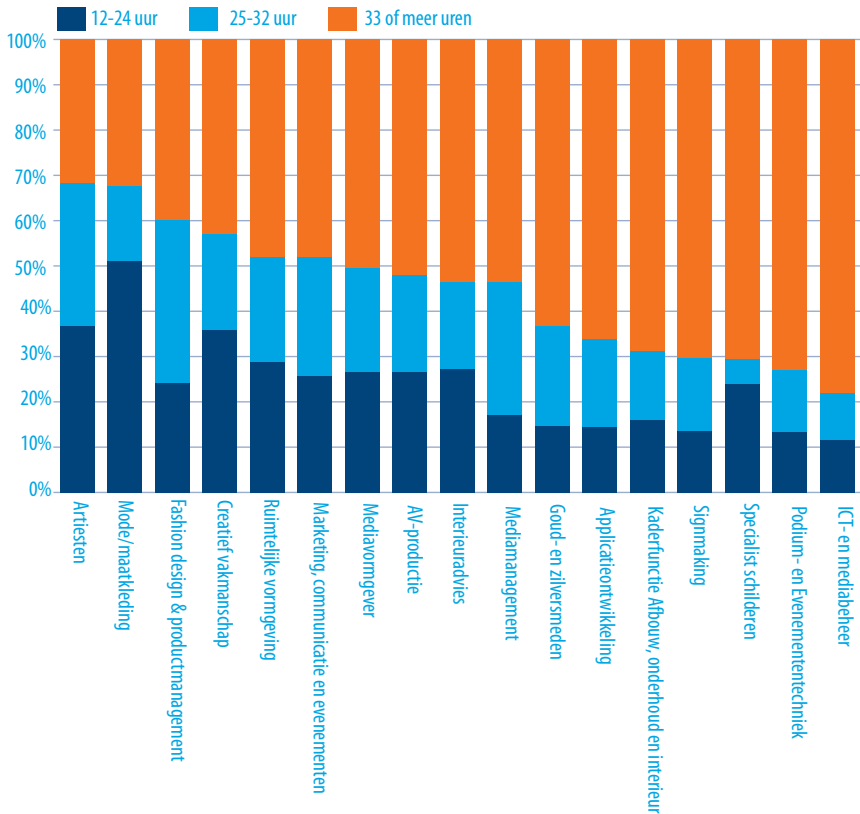
Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

¹⁰ Het aantal werkzame uren wordt vastgesteld exclusief de uren die iemand in het kader van een (vervolg) opleiding op school doorbrengt (bijvoorbeeld mbo-bbl of hbo-duaal).

¹¹ Over alle geselecteerde beroepsopleidingen heen heeft 43% een aanstelling voor minder dan 33 uur. Het landelijke percentage voor werkzame mbo niveau 2/3-gediplomeerden is 48%.

Ook op niveau 4 verschilt het aandeel met een voltijdse aanstelling flink tussen de geselecteerde beroepsopleidingen. Gemiddeld over alle geselecteerde beroepsopleidingen is 43% minder dan 33 uur per week werkzaam (het landelijke gemiddelde voor mbo niveau 4-gediplomeerden is 49%). Minder dan 40% voltijds werkzame gediplomeerden vinden we bij de opleidingen 'Artiesten' (32%) en 'Mode/maatkleding' (33%). Deze laatstgenoemde beroepsopleiding kent daarnaast, vergelijkbaar met de uitkomst op niveau 2/3, het grootste aandeel werkzame gediplomeerden die maximaal 24 uur per week werkzaam zijn (51%). Aan de andere kant van het spectrum vinden we, eveneens vergelijkbaar met niveau 2/3, de werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Podium- en Evenemententechniek' (73%). Daarnaast werkt een (relatief) groot aandeel van de gediplomeerden van de opleiding 'ICT en mediabeheer' (78%) voltijds, en is ongeveer 70% van de gediplomeerden van 'Kaderfunctie afbouw, onderhoud en interieur', 'Signmaking' en 'Specialist Schilderen' voltijds aangesteld.

FIGUUR 5.14B Aantal uren werkzaam per beroepsopleiding: mbo niveau 4

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

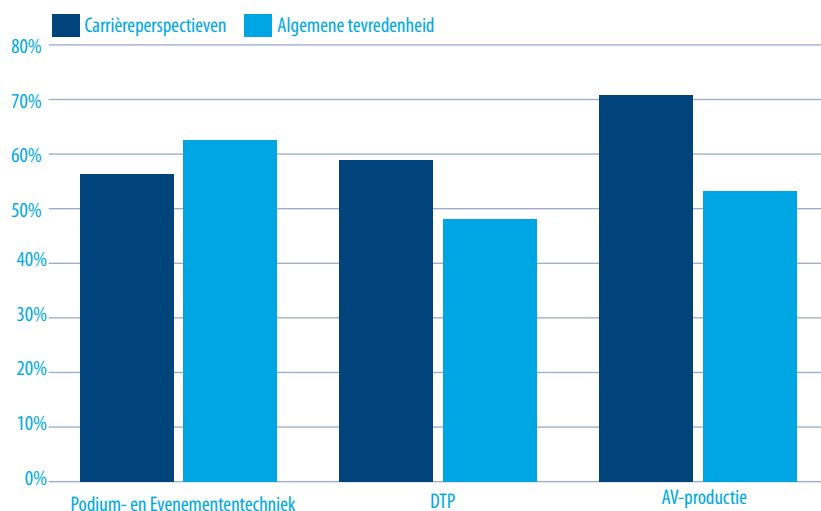
5.2.3 Tevredenheid met functie

De tot zover besproken objectieve indicatoren geven een interessant beeld van de arbeidsmarktrelevantie van de geselecteerde creatieve mbo-opleidingen op niveau 2/3 en 4. Echter, deze indicatoren vertellen niet in hoeverre de gediplomeerde schoolverlaters tevreden zijn met hun arbeidsmarktintrede. Immers, werken onder het eigen opleidingsniveau, buiten de eigen opleidingsrichting of in deeltijd is niet altijd een gedwongen uitkomst, maar kan ook een vrijwillige keuze van de jongeren zijn. Het is dan ook belangrijk om de tevredenheid van de gediplomeerde schoolverlaters met hun huidige functie nader te analyseren. We meten deze tevredenheid aan de hand van twee indicatoren, namelijk de algemene tevredenheid met de huidige functie en de tevredenheid met de carrièreperspectieven die de functie biedt.

Landelijk is 67% van zowel de werkzame niveau 2/3-gediplomeerden als de werkzame niveau 4-gediplomeerden (zeer) tevreden met de huidige functie, en vindt ongeveer 50% dat de functie goede carrièreperspectieven biedt. Wat de carrièreperspectieven betreft verschillen de werkzame gediplomeerden van de geselecteerde creatieve beroepsopleidingen daarbij niet van het landelijk gemiddelde. Echter, gemiddeld zijn zij minder tevreden met de huidige functie. Op niveau 4 is 61% (zeer) tevreden met de functie, en op niveau 2/3 ligt dit aandeel nog iets lager (56%). Figuur 5.15A (mbo niveau 2/3) en Figuur 5.15B (mbo niveau 4) presenteren per beroepsopleiding het aandeel werkzame gediplomeerden dat (zeer) tevreden is met de huidige functie, alsook het aandeel dat vindt dat de huidige functie (zeer) goede carrièreperspectieven biedt.¹² De beroepsopleidingen zijn daarbij gesorteerd op het aandeel dat (zeer) tevreden is met de huidige functie.

¹² Het is belangrijk om op te merken dat een cijfer van bijvoorbeeld 30% niet betekent dat tegelijkertijd 70% ontevreden is. Immers, de vraag is op een vijfpuntenschaal gemeten waarbij in de voorliggende figuren de antwoordcategorieën 4 en 5 zijn samengevoegd en afgezet tegen de antwoordcategorieën 1,2 en 3.

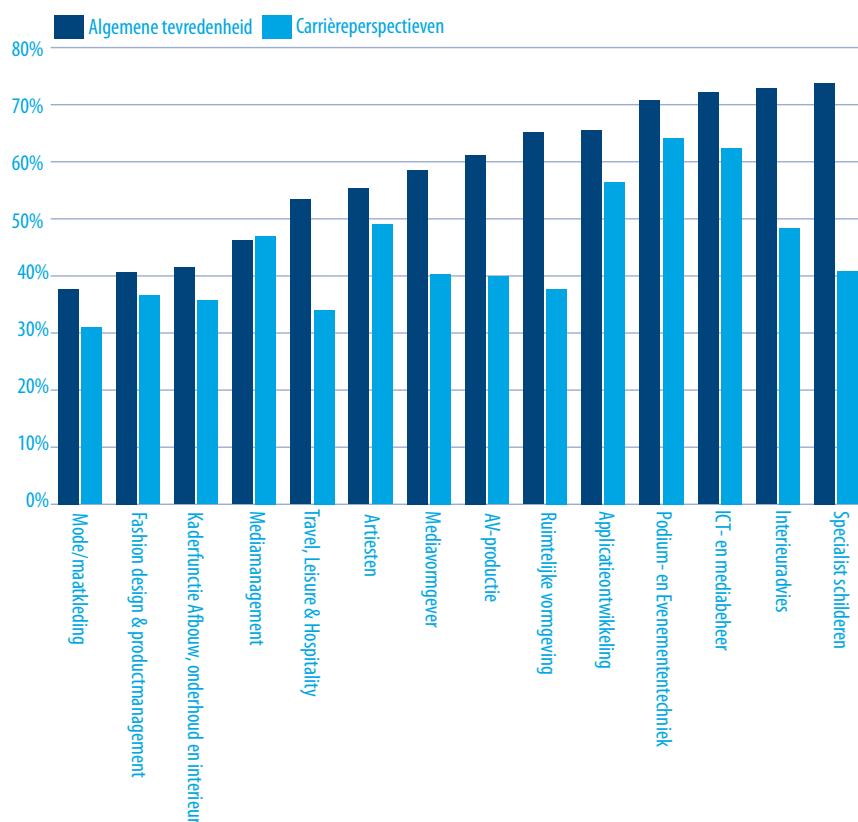
FIGUUR 5.15A Tevredenheid met functie en carrièreperspectieven in huidige functie: niveau 2/3

Bron: BVE-Monitor, 2013-2015, ROA

Een eerste blik op de twee figuren toont dat de werkzame jongeren meestal tevredener zijn met hun functie dan met de daaraan verbonden potentiële carrièremogelijkheden. Onder de beroepsopleidingen op niveau 2/3 (zie Figuur 5.15A) varieert het aandeel dat (zeer) tevreden is met de huidige functie tussen 56% ('Podium- en Evenemententechniek') en 71% ('AV-productie'). Het percentage werkzame gediplomeerden dat hun carrièreperspectieven als (heel) goed beschouwt varieert tussen 48% ('DTP') en 63% ('Podium- en Evenemententechniek').

FIGUUR 5.15B Tevredenheid met functie en carrièreperspectieven in huidige functie: niveau 4

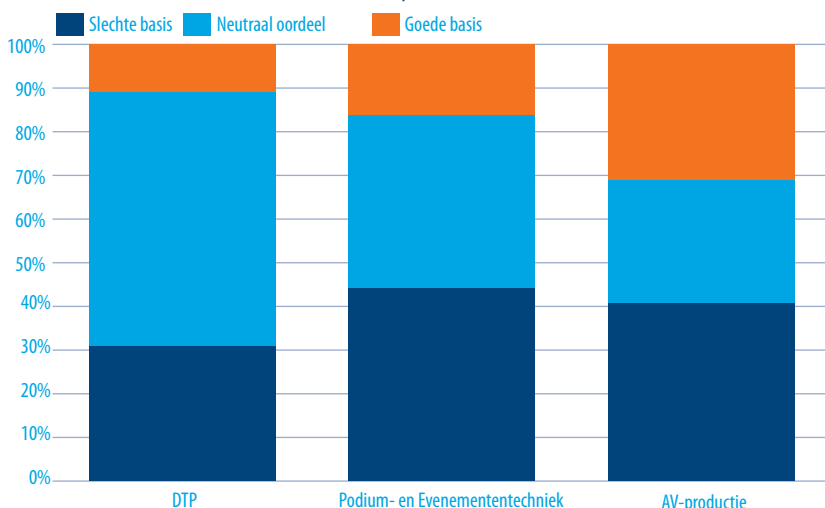
Bron: BVE-Monitor, 2013-2015, ROA

Onder de geselecteerde beroepsopleidingen op niveau 4 varieert het aandeel van de werkzame gediplomeerden dat (zeer) tevreden is met de huidige functie tussen 38% ('Mode/maatkleding') en 74% ('Specialist Schilderen'). Bij slechts 4 van de 14 beroepsopleidingen zien we dat een minderheid van de werkzame gediplomeerden (zeer) tevreden is met de huidige functie. Wat de carrièremogelijkheden betreft scoren ook hier de beroepsopleidingen meestal lager. Bij 9 beroepsopleidingen is een minderheid van de werkzame gediplomeerden (zeer) tevreden. Met uitzondering van de beroepsopleidingen 'Mode/maatkleding', 'Fashion Design & Productmanagement', 'Kaderfunctie Afbouw, onderhoud en interieur' en 'Ruimtelijke Vormgeving' zien we echter dat bij alle beroepsopleidingen minimaal 40% van de werkzame gediplomeerden (zeer) tevreden is.

5.2.4 Tevredenheid met opleiding

Naast de tevredenheid met de huidige functie en de daarmee verbonden carrièremogelijkheden is het interessant een tweetal indicatoren met betrekking tot de tevredenheid met de gevolgde opleiding nader te bespreken. In eerste instantie betreft het de vraag hoe men de basis beoordeelt die de beroepsopleiding bood om te starten op de arbeidsmarkt. Op basis van de BVE-Monitor onderscheiden we daarbij een drietal oordelen: 'slechte basis', 'neutraal oordeel' en 'goede basis'.¹³ De tweede indicator die we analyseren is de vraag of de gediplomeerden achteraf gezien dezelfde beroepsopleiding opnieuw zouden kiezen of niet. Deze indicator wordt vaak als 'spijt met opleidingskeuze' aangeduid, en biedt in de regel een samenvattend beeld van de tevredenheid van de gediplomeerden met de gevolgde beroepsopleiding.

FIGUUR 5.16A Oordeel basis om te starten op arbeidsmarkt (%): mbo niveau 2/3

Bron: BVE-Monitor, 2013-2015, ROA

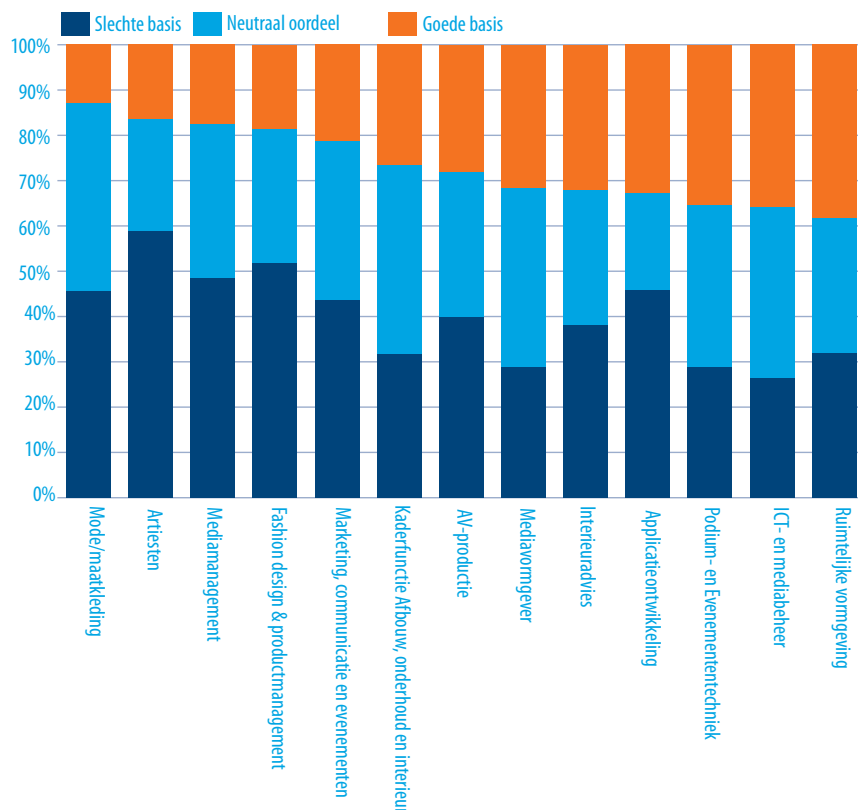
Figuur 5.16A laat zien dat het aandeel werkzame gediplomeerden van niveau 2/3 dat van mening is dat de beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt behoorlijk varieert.¹⁴ Bij geen van de drie geselecteerde beroepsopleidingen vinden we een meerderheid die de opleiding op dit aspect als 'goed' beoordeelt. Het aandeel 'goed' is het hoogst bij werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding

¹³ De vraag is op een vijfpunten Likertschaal gemeten. De antwoordcategorieën 1 en 2 worden daarbij samengevat als 'slechte basis', de antwoordcategorie 3 wordt aangeduid met 'neutraal oordeel' en de antwoordcategorieën 4 en 5 met 'goede basis'.

¹⁴ Gemiddeld vindt 23% dat de beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt. Gemiddeld over alle mbo niveau 2/3-beroepsopleidingen is dit aandeel aanzienlijk hoger, namelijk 51%.

'AV-productie' (31%). Tegelijkertijd vindt echter ook 41% van hen dat de basis 'slecht' is. Het kleinste aandeel 'goed' vinden we ten slotte bij de beroepsopleiding 'DTP' (11%).

FIGUUR 5.16B Oordeel basis om te starten op arbeidsmarkt (%): mbo niveau 4

Bron: BVE-Monitor, 2013-2015, ROA

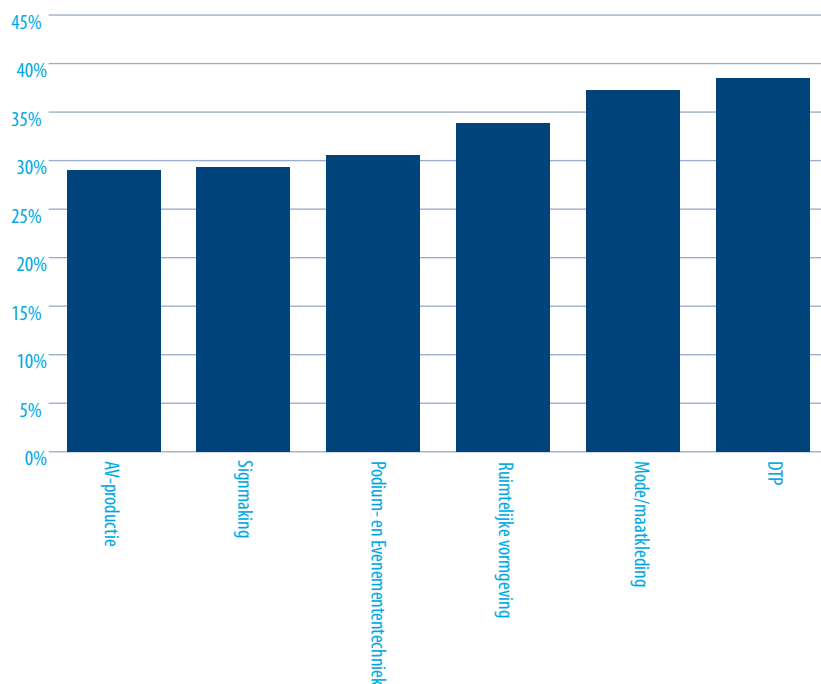
In Figuur 5.16B presenteren we de resultaten met betrekking tot de basis om te starten op de arbeidsmarkt voor de geselecteerde mbo-opleidingen op niveau 4. Gemiddeld vindt 30% dat de beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt. Het landelijke gemiddelde voor alle mbo niveau 4-beroepsopleidingen ligt aanzienlijk hoger, namelijk op 48%. Voor deze beroepsopleidingen geldt dat het aandeel dat van mening is dat de opleiding een goede basis bood eveneens sterk varieert. Bij een viertal beroepsopleidingen ligt dat aandeel onder de 20%, namelijk bij 'Mode/maaktleding', 'Artiesten', 'Mediamanagement' en 'Fashion, design & productmanagement'. Voor deze opleidingen geldt dan ook dat een relatief groot aandeel van de werkzame gediplomeerden de basis als 'slecht' beoordeelt. In het geval van de beroepsopleiding 'Artiesten' is dat zelfs bijna 60%. Aan de andere kant van het spectrum vinden we vier beroepsopleidingen ('Applicatieontwikkeling', 'Podium- en Evenemententechniek', 'ICT- en media-

beheer' en 'Ruimtelijke vormgeving') waar ten minste een op de drie werkende gediplomeerden de basis 'goed' vindt. Maar ook voor deze vier opleidingen geldt dat een vergelijkbaar percentage de basis als 'slecht' bestempelt. In het geval van de opleiding 'Applicatieontwikkeling' is dit zelfs 46%.

Arbeidsmarktrelevantie van mbo-opleidingen staat hoog op de politieke agenda. Recent zijn dan ook verschillende projecten en programma's gestart om de transitie van het mbo naar de arbeidsmarkt te faciliteren. Deze initiatieven pogen om jongeren bewust te maken van het belang van te kiezen voor een opleiding met goede arbeidsmarktkansen, en om hen indien nodig door middel van gesprekken tijdens de aanmelding voor een mbo-opleiding te heroriënteren naar een opleiding met gunstigere arbeidsmarktprospectieven. Eerder onderzoek heeft echter aangetoond dat jongeren tijdens hun opleidingskeuze de arbeidsmarktrelevantie van een mbo-opleiding niet als hoogste prioriteit zien (zie bijvoorbeeld ROA, 2017). Dit dient echter niet meteen te betekenen dat ze later niet alsnog spijt kunnen hebben van hun opleidingskeuze op het moment dat ze met de arbeidsmarktrelevantie van hun opleiding geconfronteerd worden. Figuur 5.17A (mbo niveau 2/3) en Figuur 5.17B (mbo niveau 4) laten voor de geselecteerde beroepsopleidingen het aandeel gediplomeerden zien dat spijt heeft van hun gekozen beroepsopleiding en achteraf gezien voor een andere studie zou kiezen. Gemiddeld zou 33% van de mbo-gediplomeerden van de geselecteerde mbo niveau 2/3-beroepsopleidingen achteraf gezien een andere studiekeuze maken. Landelijk is dat onder mbo niveau 2/3-gediplomeerden 22%. Onder de mbo niveau 4-gediplomeerden heeft landelijk 21% achteraf spijt van de gekozen opleiding, terwijl dat onder de gediplomeerden van de creatieve mbo niveau 4-beroepsopleidingen 24% is.

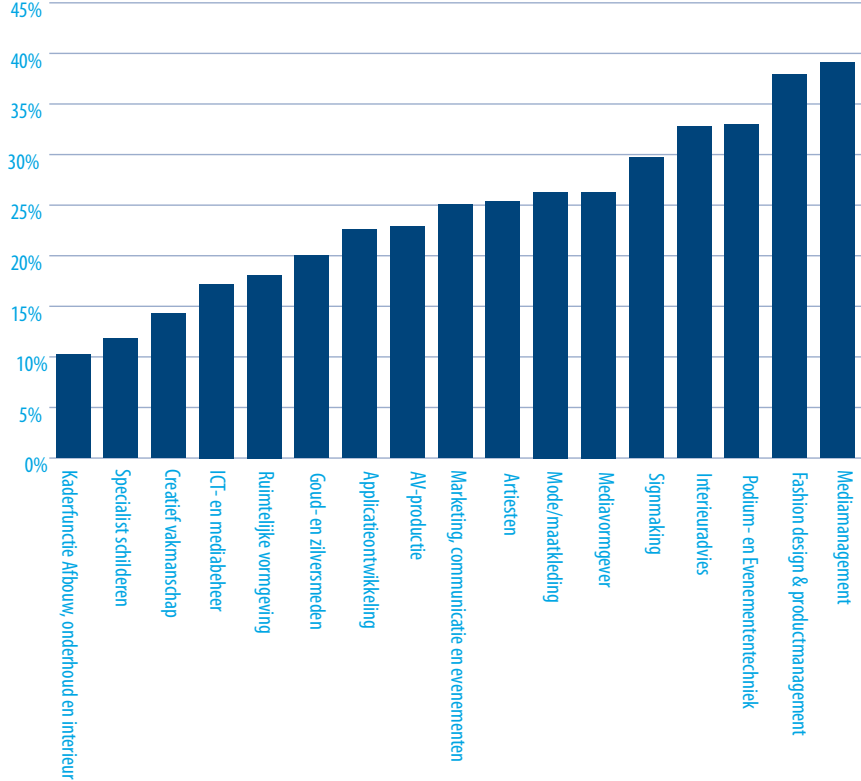
FIGUUR 5.17A Percentage dat achteraf gezien een andere studiekeuze zou maken: mbo niveau 2/3

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

Onder de geselecteerde beroepsopleidingen op niveau 2/3 varieert het aandeel dat achteraf gezien spijt heeft van de studiekeuze tussen 29% ('AV-productie') en 39% ('DTP'). Bij de opleidingen 'Ruimtelijke Vormgeving' en 'Mode/maatkleding' is dit ruim een op de drie werkzame gediplomeerden. Op niveau 4 vinden we vier beroepsopleidingen waar achteraf gezien minimaal een op de drie gediplomeerden spijt heeft van zijn of haar studiekeuze. Dit geldt meer bepaald voor 'Interieuradvies' (33%), 'Podium- en Evenemententechniek' (33%), 'Fashion design & productmanagement' (38%), en 'Mediamanagement' (39%). Hier tegenover staan drie beroepsopleidingen waar minder dan 15% van de gediplomeerden spijt heeft van hun studiekeuze, namelijk 'Creatief vakmanschap' (14%), 'Specialist schilderen' (12%), 'Kaderfunctie Afbouw, onderhoud en interieur' (10%).

FIGUUR 5.17B Percentage dat achteraf gezien een andere studiekeuze zou maken: mbo niveau 4

Bron: BVE-Monitor, 2013-2016, ROA

6 ARBEIDSMARKTRELEVANTIE VAN VERVOLGOPLEIDINGEN

Bijna 60% van de gediplomeerden van de creatieve beroepsopleidingen op niveau 2/3 en 63% op niveau 4 vervolgt na afstuderen zijn of haar onderwijscarrière (zie Hoofdstuk 4). Het is dan ook zinvol om in een discussie over de arbeidsmarktrelevantie van deze beroepsopleidingen eveneens stil te staan bij de arbeidsmarktperspectieven van die vervolgopleidingen. De situatie van de niveau 2/3-gediplomeerden die een vervolgdiplooma in het mbo behalen is al in Hoofdstuk 5 indirect aan de orde gekomen met de behandeling van de arbeidsmarktperspectieven van de creatieve beroepsopleidingen op hoger mbo-niveau. In Hoofdstuk 4 werd immers reeds besproken dat de mbo 2/3-gediplomeerden qua doorstroom relatief honkvast zijn en het merendeel derhalve voor een creatieve vervolgopleiding in het mbo kiest. In het voorliggende hoofdstuk focussen we daarom op mbo 4-gediplomeerden die vervolgens een diploma in het hbo behalen. Op basis van data afkomstig van de HBO-monitor 2013-2016 belichten we voor dit traject achtereenvolgens de volgende facetten:¹⁵

- De kans om werk voor minimaal 12 uur per week te vinden;
- De aansluiting tussen gevolgde opleiding en werk;
- De kans om als zelfstandige of freelancer werkzaam te zijn;
- De tevredenheid met de huidige functie;
- Het oordeel van de gediplomeerde werkenden over de basis om te starten op de arbeidsmarkt;
- De vraag of men achteraf gezien dezelfde opleiding opnieuw zou kiezen.

Gezien het grote aantal hbo-bacheloropleidingen waarin de mbo 4-gediplomeerden een vervolgdiplooma behalen, is ervoor gekozen om in dit hoofdstuk en de bijhorende statistische bijlage de relevante cijfers op twee niveaus weer te geven. Het eerste niveau kijkt naar zeven hbo-sectoren:

- Landbouw
- Onderwijs

¹⁵ Het is belangrijk om de lezer erop te attenderen dat de gepresenteerde cijfers niet alleen gebaseerd zijn op de gediplomeerden die voorafgaand aan hun hbo-bacheloropleiding een creatieve mbo-opleiding hebben afgerond, maar op alle afgestudeerden van het hbo onafhankelijk van hun vooropleiding.

- Techniek
- Economie
- Gezondheidszorg
- Gedrag & Maatschappij
- Taal en Cultuur

In tweede instantie presenteren we cijfers voor de 25 belangrijkste vervolgopleidingen op hbo-niveau. Deze opleidingen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de plaatsing van 75% van de mbo-4 gediplomeerden van ‘creatieve’ beroepsopleidingen die een vervolgopleiding in het hbo starten.

6.1 Werkloosheid en aansluiting werk - opleiding

Tabel 6.1 toont op hbo-sectorniveau zowel de werkloosheid als het percentage werkende afgestudeerden dat a) in het kerndomein werkzaam is (match zowel qua niveau als qua richting) en b) een horizontale mismatch kent (match qua niveau maar niet qua richting).

TABEL 6.1 Werkloosheid en aansluiting werk - opleiding per hbo-sector (%)

HBO Landbouw	7,9	60	15
HBO Onderwijs	6,7	86	5
HBO Techniek	5,9	73	11
HBO Economie	8,2	57	21
HBO Gezondheidszorg	4,8	73	5
HBO Gedrag en Maatschappij	8,9	47	8
HBO Taal en Cultuur	9,5	53	18

Bron: HBO-Monitor, 2013-2016, ROA

De werkloosheid varieert op sectorniveau tussen 9,5% (*Taal en Cultuur*) en 4,8% (*Gezondheidszorg*). In Hoofdstuk 4 werd reeds vermeld dat naast de sector *Taal en Cultuur* eveneens de sectoren *Techniek* en *Economie* vaak als vervolgopleiding gekozen worden. De werkgelegenheidskansen verschillen echter aanzienlijk tussen beide sectoren. Terwijl de werkloosheid onder afgestudeerden van de sector *Economie* bovengemiddeld is (8,2%), ligt deze bij de sector *Techniek* onder het gemiddelde (5,9%). Kijken we louter naar de werkende afgestudeerden, dan zien we dat het aandeel dat in het kerndomein werkzaam is varieert tussen 47% (*Gedrag en Maatschappij*) en 86% (*Onderwijs*). De uitkomsten voor de drie hbo-sectoren met het hoogste aandeel gediplomeerden afkomstig uit een creatieve mbo-opleiding bevinden zich daartussen. Concreet is 53% van de afgestudeerden van de sector *Taal en Cultuur* werkzaam in het kerndomein, en kent 18% van hen een horizontale mismatch. In het totaal is daarmee 71% op het eigen niveau werkzaam. Voor de sector *Economie* zijn de cijfers met 57% (kerndomein) en 21% (horizontale mismatch) iets beter, en voor de sector *Techniek* met 73%, respectievelijk, 11% duidelijk beter.

Voordat we in Figuur 6.1 een gedetailleerder beeld geven van de werkloosheid onder de 25 hbo-bacheloropleidingen, laat Tabel 6.2 per creatieve mbo niveau 4-beroepsopleiding de twee belangrijkste hbo-bacheloropleidingen zien met betrekking tot het behaalde vervolgdiploma. Bij 7 van de 13 onderscheiden mbo-beroepsopleidingen is *Vormgeving* de populairste bachelor om een vervolgdiploma in te behalen. Bij twee beroepsopleidingen ('Mode/maatkleding' en 'Ruimtelijke Vormgeving') behaalt zelfs meer dan 40% het vervolgdiploma in deze bachelor. Weinig verrassend is *Informatica* de belangrijkste bachelor voor de beroepsopleiding 'Applicatieontwikkeling', en zijn *Communicatie* en *Commerciële Economie* belangrijke vervolgoopleidingen bij de mbo-opleidingen 'Mediamanagement' en 'Marketing, communicatie en evenementen'.

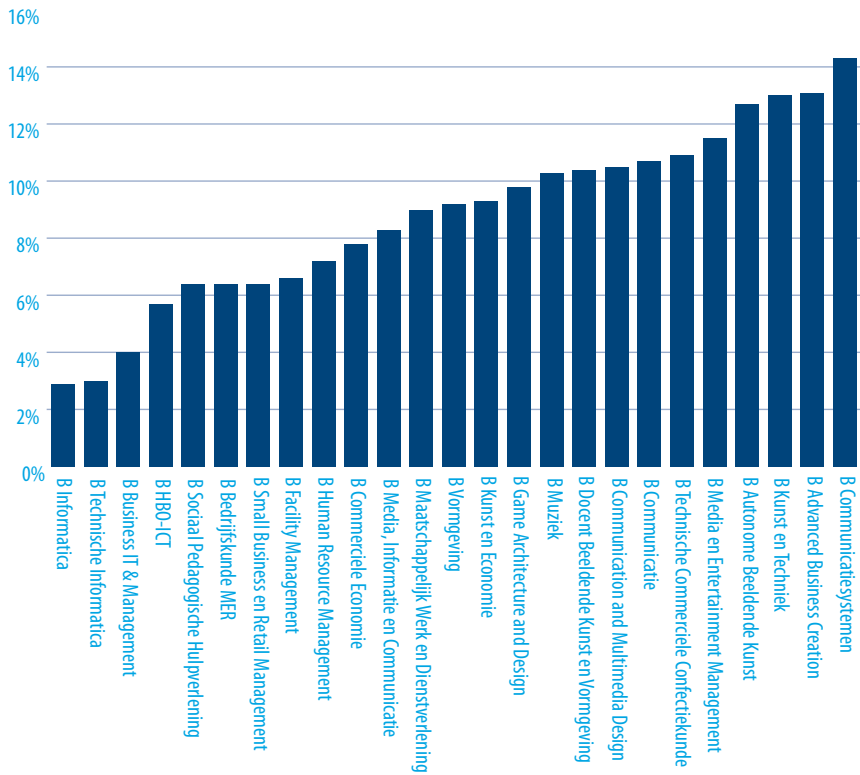
TABEL 6.2 Vervolgdiploma hbo

Beroepsopleiding	Hbo bachelor	Hbo bachelor
AV-productie	Vormgeving (26%)	Communicatie en Multimedia Design (12%)
Interieuradvies	Vormgeving (24%)	Communicatie (11%)
Mediamanagement	Communicatie (35%)	Commerciële Economie (11%)
Artiesten	Muziek (22%)	Docent Theater (14%)
ICT- en mediabeheer	ICT (28%)	Informatica (24%)
Marketing, communicatie en evenementen	Commerciële Economie (24%)	Communicatie (17%)
Mode/maatkleding	Vormgeving (44%)	Technische Commerciële Confectiekunde (13%)
Mediavormgever	Vormgeving (38%)	Communication en Multimedia Design (18%)
Kaderfunctie afbouw, onderhoud en interieur	Vormgeving (26%)	Communicatie (7%)
Specialist schilderen	Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (25%)	Creatieve Therapie (17%)
Ruimtelijke vormgeving	Vormgeving (48%)	Docent Beeldende Kunst en Vormgeving (7%)
Fashion design & productmanagement	Vormgeving (21%)	Technische Commerciële Confectiekunde (18%)
Applicatieontwikkeling	Informatica (48%)	ICT (13%)

Bron: DUO (eigen berekening)

Een gedetailleerder beeld wordt gegeven door Figuur 6.1, die de werkloosheid toont voor 25 hbo-bacheloropleidingen. Ook hier worden de opleidingen gekenmerkt door aanzienlijke variatie. Drie hbo-bacheloropleidingen ('Informatica', 'Technische Informatica' en 'Business IT & Management') kennen in de onderzochte periode immers een werkloosheid van maximaal 4%, terwijl deze voor vier andere bacheloropleidingen rond de 13% ligt ('Autonome Beeldende Kunst', 'Kunst en Techniek', 'Advanced Business Creation' en 'Communicatiesystemen').

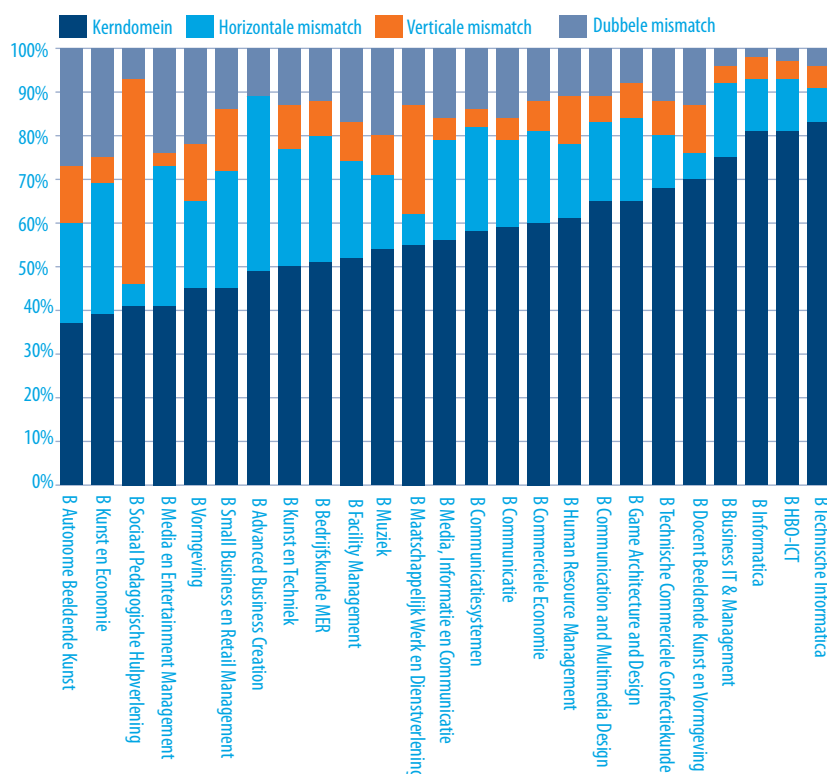
FIGUUR 6.1 Werkloosheid per hbo-bacheloropleiding

Bron: HBO-Monitor, 2013-2016, ROA

Analyseren we de arbeidsmarktaansluiting voor de geselecteerde bacheloropleidingen in meer detail (zie Figuur 6.2), dan komen ook daar duidelijke verschillen tussen de opleidingen naar voren. In de volgende figuur zijn de bacheloropleidingen oplopend gesorteerd naar het aandeel dat in het kerndomein werkzaam is.

FIGUUR 6.2 Aansluiting werk - bacheloropleiding

Bron: HBO-Monitor, 2013-2016, ROA

Aan de linkerkant van het spectrum staan de bacheloropleidingen 'Autonoom Beeldende Kunst', 'Kunst en Economie', 'Sociaal Pedagogische Hulpverlening' en 'Media en Entertainment Management'. In deze opleidingen heeft 'slechts' 40% van de werkzame afgestudeerden een baan in het kerndomein. Met uitzondering van de bachelor 'Sociaal Pedagogische Hulpverlening' vindt een aanzienlijk deel van de afgestudeerden van deze opleidingen echter wel nog een baan met een horizontale mismatch, waardoor het aandeel afgestudeerden dat op minimaal het eigen niveau werkzaam is alsnog ongeveer 60% bedraagt. Bij de bacheloropleiding 'Sociaal Pedagogische Hulpverlening' is 'slechts' 46% minimaal op het eigen niveau werkzaam. Met andere woorden, de keuze voor deze bacheloropleiding als vervolgstudie brengt dan op zeker hoogte het risico met zich mee dat de jongeren na afstuderen, tenminste in eerste instantie, een functie dienen te accepteren die niet zoals verwacht een hbo-diploma zou vereisen, maar waarvoor een mbo niveau 4-diploma reeds volstaat.

Aan de rechterkant van het spectrum vinden we een drietal hbo bacheloropleidingen waar minimaal 80% in het kerndomein werkzaam is, meer bepaald 'Informatica', 'HBO-ICT' en 'Technische Informatica'. Deze drie opleidingen kennen daarmee niet alleen

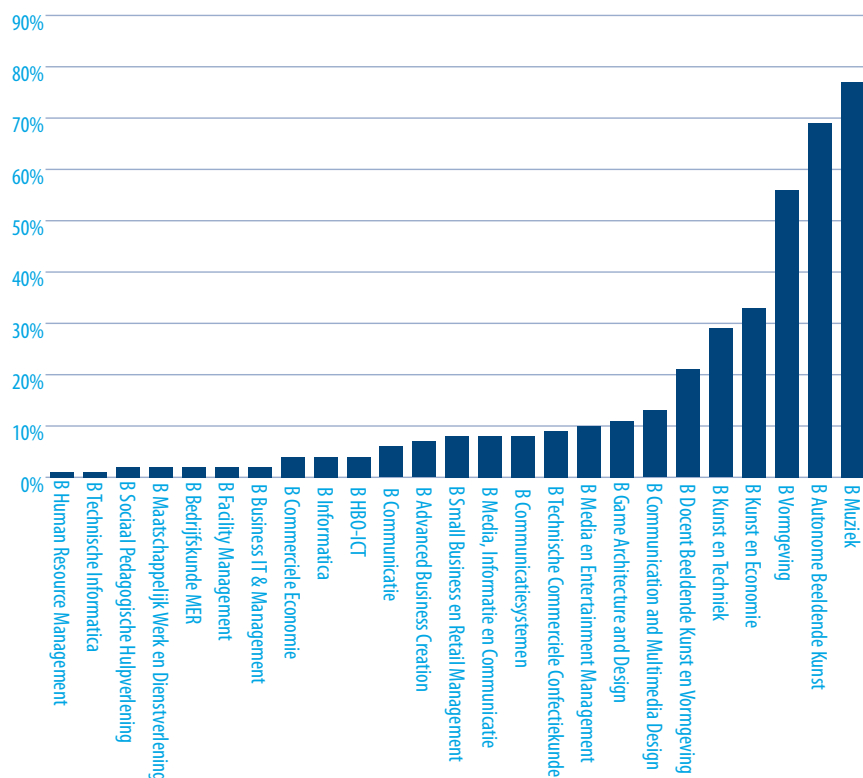

een relatief lage werkloosheid, maar bieden ook een relatief grote kans om een bij de gevolgde opleiding passende functie te bemachtigen.

6.2 Zelfstandige / freelancer

Uit Hoofdstuk 5 bleek onder meer dat gediplomeerden van creatieve mbo-opleidingen na het behalen van hun mbo-diploma vrij frequent werkzaam zijn als zelfstandige of freelancer. De vraag stelt zich echter of dit eveneens geldt voor afgestudeerden die een vervolgopleiding op hbo-bachelorniveau hebben afgerond. Weinig verrassend is dit sterk afhankelijk van de sector van de bacheloropleiding. Kijken we naar de drie hbo-sectoren met het grootste aandeel gediplomeerden afkomstig van creatieve mbo 4-opleidingen, dan zien we dat van de afgestudeerden uit zowel de sector *Economie* als de sector *Techniek* 4% anderhalf jaar na behalen van hun hbo-diploma als zelfstandige of freelancer werkt. Onder de afgestudeerden van de sector *Taal en Cultuur* is dit echter 55%.

FIGUUR 6.3 Percentage zelfstandige / freelancer

Bron: HBO-Monitor, 2013-2016, ROA

Figuur 6.3 toont dat het ook onder de 25 meest gebruikelijke hbo-vervolgopleidingen op bachelorniveau vooral de opleidingen uit de sector *Taal en Cultuur* zijn waar jongeren na afstuderen vaak als zelfstandige of freelancer werkzaam zijn. Zo werkt 77% van de gediplomeerden van de bachelor 'Muziek' en 69% van de bachelor 'Autonoom Beeldende Kunst' als zelfstandige of freelancer, en is dit aandeel onder de afgestudeerden van de bachelor 'Vormgeving' 56%. Relatief hoge percentages van zelfstandigen/freelancers vinden we daarnaast onder de afgestudeerden van de bacheloropleidingen 'Kunst en Economie' (33%), 'Kunst en Techniek' (29%), 'Docent Beeldende Kunst en Vormgeving' (21%) en 'Communication and Multimedia Design' (13%).

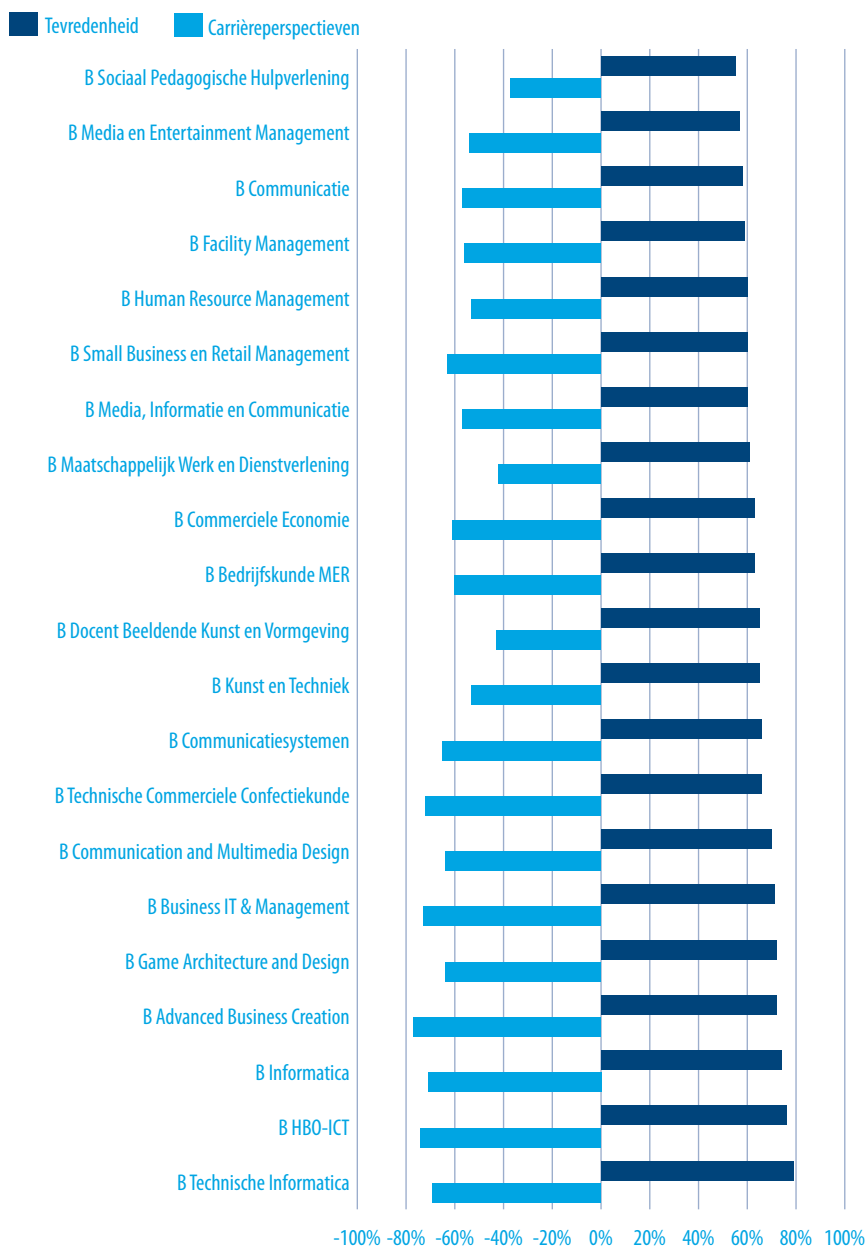
6.3 Tevredenheid met functie

In Hoofdstuk 5 hebben we de tevredenheid met de huidige functie aan de hand van twee indicatoren voor de werkzame gediplomeerden van creatieve mbo-opleidingen besproken, namelijk 'algemene tevredenheid' en 'tevredenheid met carrièreperspectieven'. In deze paragraaf behandelen we deze twee indicatoren eveneens voor de

functies van de afgestudeerden van het hbo. Gezien deze indicatoren in het kader van de Kunstenmonitor niet aan de daarin ondervraagde afgestudeerden voorgelegd worden, kunnen daarom geen uitspraken over de bacheloropleidingen van de sector *Taal en Cultuur* gedaan worden. De afgestudeerden die gemiddeld genomen het meest tevreden zijn met hun functie, zijn de afgestudeerden van de sectoren *Onderwijs*, *Techniek* en *Gezondheidszorg*. Van hen is immers 72% (zeer) tevreden met de huidige functie. Het minst tevreden zijn gediplomeerden van de sector *Gedrag en Maatschappij*, hoewel ook hier nog de meerderheid van hen (zeer) tevreden is (56%). De afgestudeerden van de sector *Gedrag en Maatschappij* zijn bovendien ook het minst optimistisch over de carrièremogelijkheden verbonden aan hun huidige functie. Slechts 38% denkt dat hun huidige baan (heel) veel carrièremogelijkheden biedt. Weinig carrièremogelijkheden hoeven echter niet noodzakelijk samen te gaan met een klein aandeel werkenden dat (zeer) tevreden is met de huidige functie. Gediplomeerden van de sector *Onderwijs* scoren immers het laagst wat carrièremogelijkheden betreft (37%), maar betrekkelijk hoog op functietevredenheid.

Figuur 6.4 presenteert de resultaten van deze twee indicatoren voor 23 van de 25 geselecteerde bacheloropleidingen, gesorteerd naar algemene tevredenheid.

FIGUUR 6.4 Tevredenheid met huidige functie

Bron: HBO-Monitor, 2013-2016, ROA

De bacheloropleidingen 'Sociaal Pedagogische Hulpverlening', 'Media en Entertainment Management', 'Communicatie' en 'Facility Management' scoren het laagst op functiete-

vredenheid, maar ook hier geldt dat de meerderheid nog steeds tevreden is met hun baan. ‘Sociaal Pedagogische Hulpverlening’ scoort daarnaast ook relatief zwak op het aspect carrièreperspectieven. Slechts 37% van de werkzame afgestudeerden van deze studie beoordelen deze namelijk als ‘goed’.

De drie bacheloropleidingen met de hoogste tevredenheid maken, weinig verrassend in het licht van onze eerdere bevindingen, allemaal deel uit van de sector *Techniek*. Het betreft meer bepaald de opleidingen ‘Informatica’, ‘HBO-ICT’ en ‘Technische informatica’, waar minimaal 75% van de werkzame gediplomeerden (zeer) tevreden is met de huidige functie. Deze drie opleidingen doen het bovendien ook goed inzake gepercipieerde carrièremogelijkheden: minimaal 70% van de werkende gediplomeerden schatten deze namelijk als (heel) goed in.

6.4   Tevredenheid met de gevolgde opleiding

Tot slot van dit hoofdstuk staan we nog kort stil bij het oordeel van de afgestudeerden over hun gevolgde bacheloropleiding. Tabel 6.3 presenteert op hbo-sectorniveau opnieuw de twee vertrouwde indicatoren: enerzijds het aandeel werkzame afgestudeerden dat van mening is dat de bacheloropleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt, en anderzijds het aandeel afgestudeerden dat achteraf gezien spijt heeft van de gekozen bacheloropleiding.

TABEL 6.3 Basis om te starten op arbeidsmarkt en spijt van studiekeuze per hbo-sector (%)

	Basis om te starten	Spijt
HBO Landbouw	59	22
HBO Onderwijs	57	13
HBO Techniek	63	15
HBO Economie	52	27
HBO Gezondheidszorg	57	14
HBO Gedrag en Maatschappij	43	24
HBO Taal en Cultuur	32	17

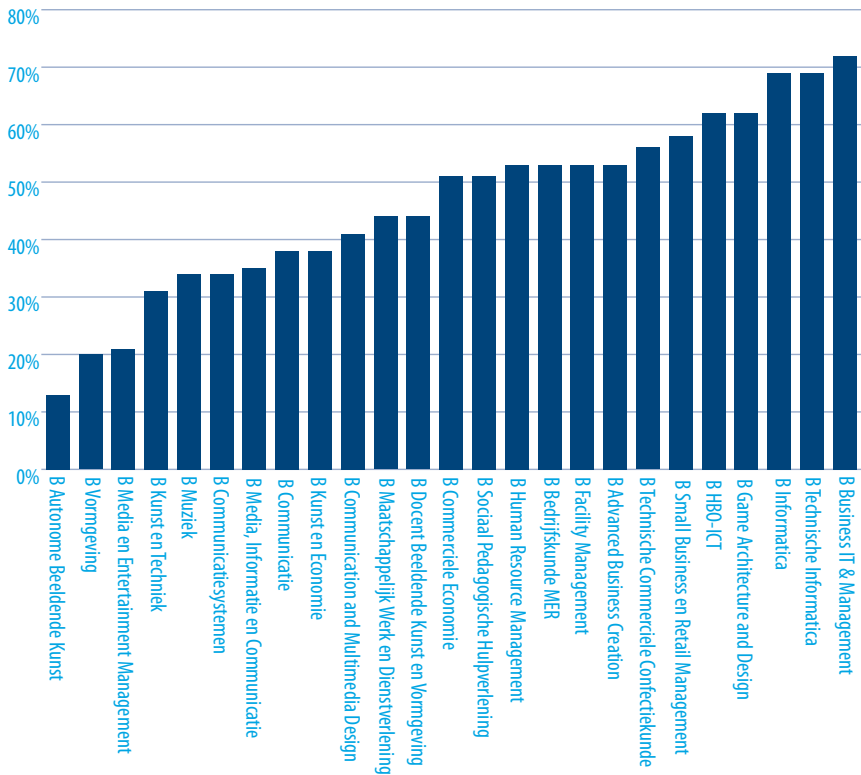
Bron: HBO-Monitor, 2013-2016, ROA

Met uitzondering van de sectoren *Taal en Cultuur* en *Gedrag en Maatschappij* vindt ten minste de helft van de werkzame afgestudeerden dat de bacheloropleiding een goede basis gaf om te starten op de arbeidsmarkt. De werkzame afgestudeerden van de sector *Techniek* zijn daarbij het meest tevreden. Van hen vindt immers 63% dat de bacheloropleiding een goede basis bood. Dit cijfer is bijna twee keer zo groot als het aandeel onder de werkzame afgestudeerden van de sector *Taal en Cultuur* met dezelfde mening. Ondanks dat de gediplomeerden van de sector *Taal en Cultuur* daarmee relatief kritisch zijn voor de mate waarin hun opleiding een adequate basis bood voor hun arbeidsmarktintrede, is het aandeel dat achteraf spijt heeft van de studiekeuze klein. Slechts 17% zou namelijk achteraf gezien een andere bacheloropleiding volgen. De grootste spijtper-

centages vinden we onder de afgestudeerden van de sectoren *Gedrag en Maatschappij* (24%) en *Economie* (27%).

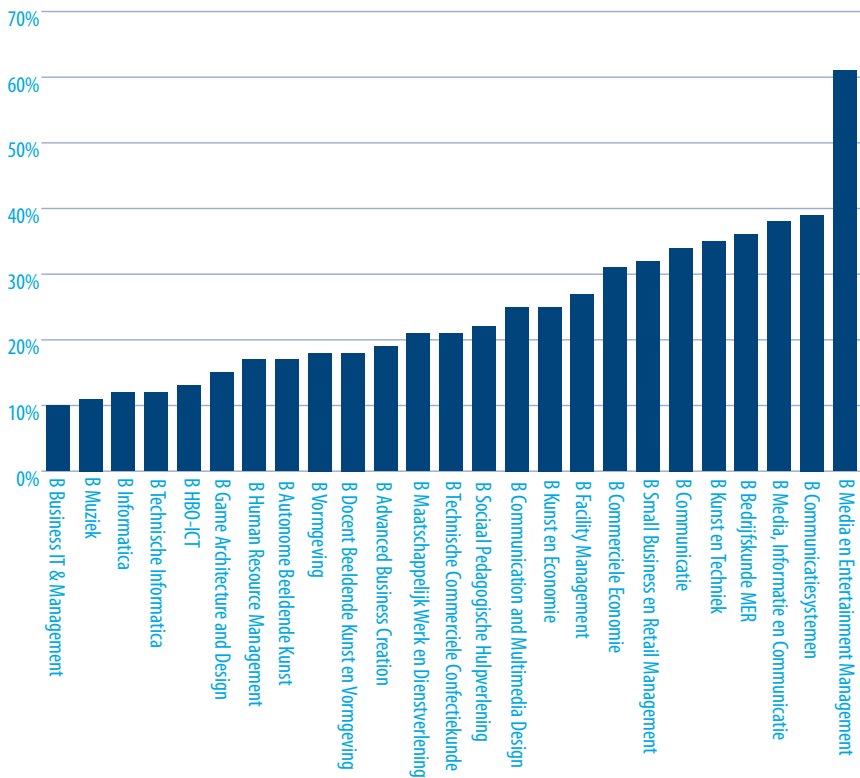
De conclusies op sectorniveau worden eveneens bevestigd door een analyse van de 25 geselecteerde bacheloropleidingen. De opleidingen uit de sector *Taal en Cultuur* scoren relatief laag wat de basis om te starten op de arbeidsmarkt betreft (zie Figuur 6.5), maar kennen tegelijkertijd wel een betrekkelijk klein percentage afgestudeerden dat achteraf spijt heeft van de studiekeuze (zie Figuur 6.6). Naast de kunstopleidingen vinden we op de indicator die de voorbereiding op de arbeidsmarkt meet vooral één bacheloropleiding ('Media en Entertainment Management') waar de afgestudeerden behoorlijk kritisch zijn. In tegenstelling tot de kunstopleidingen laat Figuur 6.6 echter zien dat deze opleiding ook een uiterst hoog aandeel van afgestudeerden met spijt van de studiekeuze kent: 61% zou achteraf gezien niet meer voor deze studie kiezen.

FIGUUR 6.5 Basis om te starten op de arbeidsmarkt: % (heel) goed

Bron: HBO-Monitor, 2013-2016, ROA

FIGUUR 6.6 Percentage spijt van studiekeuze

Bron: HBO-Monitor, 2013-2016, ROA

7 EEN BLIK OP DE NABIJE TOEKOMST

Tot zover heeft het voorliggende rapport een beeld geschetst op basis van cijfers van de afgelopen jaren. Het verleden is natuurlijk geen garantie voor de toekomst. In deze paragraaf staan we daarom kort stil bij de prognoses tot 2022 wat de arbeidsmarktperspectieven van de onderzochte creatieve beroepsopleidingen van het mbo betreft. We doen dit op basis van het **ArbeidsmarktInformatieSysteem** (AIS) van het ROA, dat in het kader van het Project-Onderwijs-Arbeidsmarkt wordt gevuld met centrale arbeidsmarktinformatie. Het belangrijkste onderdeel hiervan, en relevant in het kader van het voorliggende rapport, zijn de verwachte arbeidsmarktprognoses tot 2022. Meer in detail staan we navolgend stil bij:

- Toekomstig arbeidsmarktperspectief
- Het loopbaanperspectief

De indicator **Toekomstig Arbeidsmarktperspectief (ITA)** geeft aan welke vraag-aanbod-discrepantie er per opleidingstype te verwachten is in de komende zes jaar. De indicator kent een 5-tal mogelijke typering (zeer goed, goed, redelijk, matig en slecht). De indicator is daarbij gebaseerd op een confrontatie van aan de ene kant de verwachte uitbreidingsvraag (groei van sector) en de verwachte vervangingsvraag (uitstroom uit sector door bijvoorbeeld bereiken van pensioenleeftijd) in beroepen waarvoor deze opleiding voorbereidt, en aan de andere kant de verwachte instroom op de arbeidsmarkt van gediplomeerden met deze opleidingsachtergrond.

Het **Loopbaanperspectief** is een indicator van de loongroei die werknemers afkomstig van een opleidingstype in de leeftijd tussen 25 en 45 kunnen verwachten. Deze loongroei is vervolgens ingedeeld in kwintielen. De indicator voor loopbaanperspectief neemt de volgende waarde aan voor de vijf oplopende kwintielen: slecht, matig, redelijk, goed, zeer goed.

In tegenstelling tot de gegevens op basis van de BVE-Monitor of het CBS die eerder in dit rapport gepresenteerd werden, kunnen het **Toekomstig Arbeidsmarktperspectief** en het **Loopbaanperspectief** niet op het niveau van de onderscheiden beroepsopleidingen geanalyseerd worden maar enkel op basis van clusters van opleidingen. Voor het voorliggende rapport leggen we de focus dan ook op twee opleidingsclusters:

- mbo-niveau 2/3 Media en Vormgeving
- mbo-niveau 4 Media en Vormgeving

Tabel 7.1 toont welke beroepsopleidingen onder deze twee opleidingsclusters vallen. Het overzicht laat zien dat het opleidingscluster *Media en Vormgeving* zowel op niveau 2/3 als op niveau 4 het gros van de beroepsopleidingen in dit rapport van relevantie omvatten.

TABEL 7.1 Opleidingsclusters

mbo-niveau 2/3 Media en Vormgeving	mbo-niveau 4 Media en Vormgeving
Pianotechnicus	Kleur- en interieuradviseur
Allround medewerker AV-productie	Interieuradviseur
Medewerker fotografie	Game developer
Allround DTP-er	AV-specialist
Medewerker DTP	Fotograaf
Medewerker Podium- en evenemententechniek	Mediavormgever
Podium- en evenemententechnicus	Podium- en evenemententechnicus
Basisedwerker printmedia	Printmediatechnoloog
Drukker	Ruimtelijk vormgever
Nabewerker	Signspecialist
Medewerker productpresentatie	Technicus human technology
Allround signmaker	Acteur
Medewerker sign	Danser
Allround stand- en decorbouwer	Musical performer
Stand- en decorbouwer	Muzikant

De resterende in dit rapport gepresenteerde beroepsopleidingen zijn in het AIS ondergebracht in verschillende opleidingsclusters waarin zij vaak slechts één van de vele opleidingen zijn. Hierdoor kunnen de uitkomsten wat het toekomstige perspectief betreft niet één op één voor de in dit rapport interessante beroepsopleidingen vertaald worden en laten we dan ook buiten beschouwing.

Het arbeidsmarktperspectief tot 2022 voor de gediplomeerden van het opleidingscluster *Media en Vormgeving* op mbo niveau 2/3 wordt getypeerd als **redelijk**, wat een licht overaanbod aan gediplomeerden impliceert.¹⁶ Het arbeidsmarktperspectief tot

¹⁶ Het aantal baanopeningen tot 2022 wordt op basis van de uitbreidingsvraag geschat op 800, en op basis van de vervangingsvraag op 6.400. Het aantal gediplomeerden dat op de arbeidsmarkt instroomt tot 2022 wordt geschat op 5.800. De berekening van het arbeidsmarktperspectief houdt daarnaast nog rekening met de substitutievraag en het aantal 'kortdurig' werklozen.

2022 voor de gediplomeerden van hetzelfde opleidingscluster op mbo niveau 4 wordt daarentegen als *slecht* getypeerd.¹⁷

TABEL 7.2 Toekomstig arbeidsmarktperspectief en loopbaanperspectief: Media en Vormgeving

	Arbeidsmarktperspectief	Loopbaanperspectief
Niveau 2/3	Redelijk	Matig
Niveau 4	Slecht	Redelijk

Bron: AIS (ROA)

Scoort het opleidingscluster Media en Vormgeving op niveau 2/3 wat het arbeidsmarkt-perspectief betreft beter dan het opleidingscluster op niveau 4, wat het loopbaanperspectief betreft zijn de rollen omgedraaid. Op niveau 2/3 wordt dit als matig ingeschat terwijl het op niveau 4 als redelijk wordt getypeerd. Met andere woorden, de gediplomeerden van niveau 4 die succesvol een functie hebben kunnen bemachtigen kunnen een sterkere loongroei verwachten dan hun collega's die de opleiding op niveau 2/3 hebben afgerond.

¹⁷ Het aantal baanopeningen tot 2022 wordt op basis van de uitbreidingsvraag geschat op 2.200, en op basis van de vervangingsvraag op 5.400. Het aantal gediplomeerden dat op de arbeidsmarkt instroomt tot 2022 wordt geschat op 26.400. De berekening van het arbeidsmarktperspectief houdt daarnaast nog rekening met de substitutievraag en het aantal 'kortdurig' werklozen.

8 EEN AANTAL CONCLUSIES

Mbo-beroepsopleiding als voorbereiding op vervolgstudie: doorstroomrelevantie

Voor een significant deel van de jongeren is het voltooiën van een creatieve mbo-beroepsopleiding niet het einde van hun onderwijs carrière. Ongeveer 60% start namelijk na het behalen van het diploma nog met een vervolgopleiding. De meerderheid van de gediplomeerden van mbo niveau 2/3 vervolgt daarbij de onderwijsloopbaan in een 'creatieve' mbo-beroepsopleiding op niveau 3/4. De gediplomeerden van een creatieve mbo-beroepsopleiding op niveau 4 doen dit hoofdzakelijk in de hbo-sectoren *Techniek*, *Economie* en *Taal en Cultuur*. De doorstroomrelevantie (het aandeel gediplomeerden dat binnen vijf jaar een diploma van een vervolgopleiding heeft behaald) ligt voor de meerderheid van de onderzochte beroepsopleidingen (duidelijk) boven de 30%.

Arbeidsmarktrelevantie

Arbeidsmarktrelevantie dient breder gezien te worden dan louter de 'kans op werk'. Het voorliggende rapport laat zien dat het voor de geselecteerde creatieve mbo-beroepsopleidingen eveneens relevant is om daarnaast minimaal ook de kans op werk op niveau als indicator mee te nemen. Deze twee indicatoren kennen immers geen één-op-één-relatie. Verder is het van belang om een brede set van indicatoren te onderzoeken, waaronder werkzekerheid, werkomvang en de tevredenheid met de gevonden baan.

De resultaten tonen dat de kans op werk van minimaal 12 uur per week sterk varieert tussen beroepsopleidingen. Op niveau 2 is bijvoorbeeld minder dan de helft van de gediplomeerden van de beroepsopleiding 'DTP' minimaal 12 uur werkzaam, terwijl op niveau 4 bijna 90% van de gediplomeerden van 'ICT- en mediabeheer' minimaal 12 uur werkzaam is. Grote verschillen gelden ook met betrekking tot de verticale aansluiting tussen de opleiding en de gevonden functie. Zo heeft op niveau 2/3 minder dan een op de drie werkzame gediplomeerden van de beroepsopleiding 'Mode/maaktleding' een functie die bij hun opleidingsniveau past, terwijl dit aandeel onder de gediplomeerden van de opleiding 'Goud- en zilversmeden' ongeveer 80% bedraagt. Op niveau 4 varieert het aandeel met een verticale match tussen 50% ('Artiesten') en meer dan 80% ('ICT- en mediabeheer').

Functies binnen de creatieve industrie (inclusief ICT) bieden in de regel een hogere kans op een goede aansluiting met de afgeronde beroepsopleiding dan functies daarbuiten. Echter, het aandeel werkzame gediplomeerden dat binnen de creatieve industrie werkzaam is, ligt met uitzondering van een drietal beroepsopleidingen op mbo niveau 4 ('Applicatieontwikkeling', 'Podium- en Evenemententechniek', 'AV-Productie') dikwijls duidelijk onder de 50%.

Ondanks de vaak geringe arbeidsmarktrelevantie zien we dat een meerderheid van de gediplomeerden achteraf gezien dezelfde studiekeuze zou maken. Bij alle onderscheiden beroepsopleidingen zou dan ook minimaal 60% weer voor dezelfde beroepsopleiding kiezen. Dit betekent echter ook dat bij bepaalde beroepsopleidingen, zoals 'DTP' op niveau 2/3 en 'Mediamanagement' op niveau 4, vier op de tien gediplomeerden achteraf spijt van hun studiekeuze heeft.

Een blik in de toekomst

Volgens de meest recente prognoses (tot 2022) dienen de arbeidsmarktperspectieven voor de mbo-beroepsopleidingen die vallen onder het cluster *Media en Vormgeving* als redelijk (niveau 2/3) en slecht (niveau 4) getypeerd te worden.

9 STATISTISCHE BIJLAGE

Het bijbehorende Excel-bestand bevat meerdere tabbladen. Per tabblad worden hieronder de variabelen en hun betekenis besproken. Wanneer er in plaats van een percentage N/A in de tabel staat aangegeven, wil dit zeggen dat er onvoldoende respondenten aanwezig zijn om een uitspraak te kunnen doen over de desbetreffende variabele. We presenteren daarbij, waar relevant, a) cijfers voor de beroepsopleidingen zonder onderscheiding van niveau en b) aparte cijfers voor niveau 2/3 beroepsopleidingen en niveau 4 beroepsopleidingen.

Tabblad 1: Alle gediplomeerden

In dit tabblad wordt er per mbo-beroepsopleiding gekeken naar een aantal variabelen. Deze hebben betrekking op alle gediplomeerden van de betreffende beroepsopleidingen.

- De gevolgde opleiding (BOL of BBL)
- *Hierbij staat het percentage gediplomeerden van de betreffende beroepsopleiding die enerzijds de mbo-bol of anderzijds een mbo-bbl leerweg hebben gevolgd.*
- Achteraf gezien dezelfde of andere opleiding kiezen
Het percentage dat achteraf gezien weer dezelfde of juist een andere opleiding zou kiezen is per beroepsopleiding weergegeven.
- Problemen bij het vinden van een stage
Per beroepsopleiding staat weergegeven hoeveel procent van de mbo 2-gediplomeerden problemen ondervond met het vinden van een bpv- of stageplaats vooraf/tijdens de opleiding.
- Aantal keer gesolliciteerd voor stageplaats
Hoe vaak de respondent heeft moeten solliciteren om een beroepsvormings- of stageplaats te vinden is in percentages weergegeven. Hierbij is het aantal sollicitaties samengevat in 1 keer, 2 tot 3 keer, 4 tot 6 keer, 7 tot 10 keer of meer dan 10 keer. Deze vraag is alleen gesteld in de BVE-Meting van 2014 tot en met 2016.
- Aanbod te blijven werken op stage
Als laatste is ook nog gekeken of de respondenten van het bedrijf waar ze hun beroepspraktijkvormings- of stageplaats volgden een aanbod hebben gekregen om er na afronding van hun opleiding te komen werken. Hierbij zijn de antwoorden onderverdeeld in

“Ja, en aangenomen”, “Ja, maar dat wilde ik niet” en “Nee”. Deze vraag is alleen gesteld in de BVE-Meting van 2014 tot en met 2016.

Tabblad 2: Aanbieden arbeidsmarkt

Na afronden van de mbo-beroepsopleiding kunnen de gediplomeerden zich aanbieden op de arbeidsmarkt of vervolgonderwijs volgen. In Tabblad 3 zijn voor de gediplomeerden die zich aanbieden op de arbeidsmarkt enkele variabelen weergegeven.

- **Werkloosheid**
Het percentage dat op het moment van enquête (anderhalf jaar na afstuderen) werkloos is. De werkloze, respectievelijk de werkzame beroepsbevolking is daarbij gebaseerd op de ‘oude’ definitie die respondenten tot de werkzame beroepsbevolking rekent als zij minimaal 12 uur per week werkzaam zijn.
- **Zoekduur tot eerste baan (in maanden)**
De intredewerkloosheid van de respondenten wordt hier weergegeven in het aantal maanden dat ze per beroepsopleiding gemiddeld moeten zoeken totdat ze hun eerste baan hebben gevonden.

Tabblad 3: Werkzame beroepsbevolking

In Tabblad 3 is gekeken naar de gediplomeerden die op het moment van enquête werkzaam zijn (>11 uur per week). Hierbij is vooral gekeken naar een aantal variabelen die de arbeidsmarktsituatie nader bekijken.

- **Aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt**
De aansluiting van de studie op de huidige functie qua richting en niveau is een belangrijke pijler van de kwaliteit van de huidige functie. Om deze aansluiting te bestuderen is ze in vier groepen verdeeld:
  - ◆ **Kerndomein:** functie die zowel qua richting als qua niveau aansluit bij de gevolgde opleiding
  - ◆ **Horizontale mismatch:** functie die qua niveau wel bij de opleiding past, maar niet qua richting
  - ◆ **Verticale mismatch:** een functie die qua niveau onder de opleiding ligt, maar wel qua richting aansluit
  - ◆ **Dubbele mismatch:** een functie die zowel qua niveau als qua richting niet bij de gevolgde opleiding past.
  - ◆ **Daarnaast zijn nog ‘totaal verticale mismatch’ (verticale mismatch + dubbele mismatch) en ‘totale horizontale mismatch’ (horizontale mismatch + dubbele mismatch) berekend.**
- **Soort dienstverband**
Het dienstverband van de werkzame mbo 2-gediplomeerden is onderverdeeld in zes categorieën, waarbij voor elke categorie het percentage gediplomeerden is weergegeven dat werkzaam is in het betreffende dienstverband. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.

- ◆ Loondienst
(Werkzaam voor een werkgever die daarvoor loon betaalt, doorgaans op basis van een arbeidsovereenkomst)
- ◆ Leer-arbeidsovereenkomst
(Overeenkomst waarbij een leerling werk gaat verrichten bij een werkgever, teneinde een bepaald vak te leren. Bijvoorbeeld een bbl-opleiding of hbo dual)
- ◆ Uitzend- of oproepkracht
(In dienst van een uitzendbureau, op oproepbasis werkzaam, etc.)
- ◆ Zelfstandige/freelancer
- ◆ Meewerkend in bedrijf ouders/partner
- ◆ Anders
- Flexibele arbeidsrelatie
Onder een flexibele aanstelling valt een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht of tijdelijke aanstelling. Het percentage dat een flexibele arbeidsrelatie heeft is per beroepsopleiding weergegeven. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.
- Urenklasse
Voor de werkzame gediplomeerden is het aantal arbeidsuren dat zij werkzaam zijn onderverdeeld in drie urenklassen:
  - ◆ 12 tot 24 uur
  - ◆ 25 tot 32 uur
  - ◆ Minimaal 33 uur
- Oordeel functie: carrièremogelijkheden
De ervaren carrièremogelijkheden van de huidige functie worden op een vijfpuntsschaal weergegeven van (1) nauwelijks carrièremogelijkheden tot (5) heel veel carrièremogelijkheden. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.
- Oordeel functie: tevredenheid
Hoe tevreden de werkzame gediplomeerden met hun huidige functie zijn wordt weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) zeer ontevreden tot (5) zeer tevreden. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.
- Aansluiting functie aan opleiding
Hoe tevreden de werkzame gediplomeerden zijn over de aansluiting tussen hun functie en de door hun gevolgde opleiding is op een vierpuntsschaal gemeten van (1) slecht tot (4) goed.
- Mate kennis en vaardigheden benut
De mate waarin respondenten ervaren dat hun kennis en vaardigheden benut worden in hun huidige functie is weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.
- Mate kennis en vaardigheden tekort
De mate waarin respondenten ervaren dat hun kennis en vaardigheden tekortschieten in de huidige functie is weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.

- Opleiding basis om te starten op de arbeidsmarkt
In welke mate de gevolgde mbo-beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt is weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.
- Opleiding verder ontwikkelen kennis en vaardigheden
In welke mate de gevolgde mbo-opleiding een goede basis bood voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden is weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.

Tabblad 4: Vervolgonderwijs

In dit tabblad zijn enkele variabelen weergegeven voor gediplomeerden die voor een vervolgopleiding hebben gekozen na het behalen van hun mbo 2-diploma.

- Vervolgopleiding (DUO-data)
Het percentage mbo-gediplomeerden die wel of niet een vervolgopleiding gestart zijn is per beroepsopleiding weergegeven.
- Zo ja: wanneer begonnen met vervolgonderwijs (DUO-data)
Voor de gediplomeerden die een vervolgopleiding zijn gaan volgen is gekeken wanneer ze met deze gestart zijn: aansluitend aan de mbo niveau 2-opleiding, na 1 jaar, 2 jaar, 3 jaar, 4 jaar of niet bekend.
- Diploma behaald (DUO-data)
Per mbo 2-beroepsopleiding is weergegeven hoeveel procent bij de vervolgopleiding ook een diploma behaald heeft op het moment van enquête. Hierbij zijn de mogelijkheden onderverdeeld in 'Ja' (diploma behaald), 'Geen diploma, maar wel nog ingeschreven' (bij de vervolgopleiding) en 'Geen diploma, niet meer ingeschreven'.
- Indien behaald: welk niveau? (DUO-data)
Voor degenen die hun diploma wel behaald hebben, is gekeken op welk niveau ze het vervolgonderwijs gehaald hebben (van niveau 1 tot niveau 4).

Tabblad 5: Vervolgonderwijs trend

In dit tabblad staat per beroepsopleiding het aandeel gediplomeerden dat rechtstreeks met een vervolgopleiding is gestart voor de diplomacohorten 2010-2011 tot en met 2015-2016.

Tabblad 6: Vervolgonderwijs diploma mbo niveau 3 en 4

In dit tabblad staat per beroepsopleiding op mbo niveau 2/3 het aandeel gediplomeerden dat met een vervolgopleiding is gestart en deze succesvol heeft afgerond. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen het behalen van een vervolgdiploma op mbo niveau 3/4 binnen de groep creatieve mbo-beroepsopleidingen en het behalen van een vervolgdiploma op mbo niveau 3/4 buiten de groep creatieve mbo-beroepsopleidingen.

Tabblad 7: Vervolgonderwijs diploma hbo bachelor

In dit tabblad staat per beroepsopleiding op mbo niveau 4 het aandeel gediplomeerden dat met een vervolgopleiding in het hbo is gestart en deze succesvol met een bachelor-diploma heeft afgerond. Het tabblad laat per beroepsopleiding zien in welke hbo-sector dit bachelor diploma is behaald.

Tabblad 8: Arbeidsmarkt hbo

In dit tabblad worden op hbo-sectorniveau alsmede voor de 25 belangrijkste hbo-bacheloropleidingen (op basis van het aandeel mbo niveau 4-gediplomeerden van creatieve beroepsopleidingen) een aantal arbeidsmarktindicatoren gepresenteerd.

- Werkloosheid
Het percentage dat op het moment van enquête (anderhalf jaar na afstuderen) werkloos is.
- Aansluiting opleiding – werk
De aansluiting van de studie op de huidige functie qua richting en niveau is een belangrijke pijler van de kwaliteit van de huidige functie. Om deze aansluiting te bestuderen is deze aansluiting in vier groepen verdeeld:
  - ◆ Kerndomein: functie die zowel qua richting als qua niveau aansluit bij de gevolgde opleiding
  - ◆ Horizontale mismatch: functie die qua niveau wel bij de opleiding past, maar niet qua richting
  - ◆ Verticale mismatch: Een functie die qua niveau onder de opleiding ligt, maar wel qua richting aansluit
  - ◆ Dubbele mismatch: Een functie die zowel qua niveau als qua richting niet bij de gevolgde opleiding past.
- Soort dienstverband
Het dienstverband van de werkzame mbo 2-gediplomeerden is onderverdeeld in zes categorieën, waarbij voor elke categorie het percentage gediplomeerden is weergegeven dat werkzaam is in het betreffende dienstverband. Deze indicator is alleen berekend voor de BVE-Meting van 2013 tot en met 2015.
  - ◆ Loondienst
(Werkzaam voor een werkgever die daarvoor loon betaalt, doorgaans op basis van een arbeidsovereenkomst)
  - ◆ Uitzend- of oproepkracht
  - ◆ (In dienst van een uitzendbureau, op oproepbasis werkzaam, etc.)
  - ◆ Zelfstandige/freelancer
  - ◆ Meewerkend in bedrijf ouders/partner
  - ◆ Anders
- Flexibele arbeidsrelatie
Onder een flexibele aanstelling valt een aanstelling als uitzendkracht, oproepkracht of tijdelijke aanstelling. Het percentage dat een flexibele arbeidsrelatie heeft is per beroepsopleiding weergegeven.
- Oordeel functie: tevredenheid

Hoe tevreden de werkzame gediplomeerden met hun huidige functie zijn wordt weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) zeer ontevreden tot (5) zeer tevreden.

- **Oordeel functie: carrièremogelijkheden**
De ervaren carrièremogelijkheden van de huidige functie worden op een vijfpuntsschaal weergegeven van (1) nauwelijks carrièremogelijkheden tot (5) heel veel carrièremogelijkheden.
- **Opleiding basis om te starten op de arbeidsmarkt**
In welke mate de gevolgde mbo 2-beroepsopleiding een goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt is weergegeven op een vijfpuntsschaal van (1) helemaal niet tot (5) in sterke mate.
- **Achteraf gezien dezelfde of andere opleiding kiezen**
Het percentage dat achteraf gezien weer dezelfde of juist een andere opleiding zou kiezen is per beroepsopleiding weergegeven.

Tabblad 9: Beroep

In dit tabblad staan voor alle werkzame mbo-gediplomeerden de beroepen waarin zij werkzaam zijn. Deze beroepen zijn volgens de ISCO08 unit groep gecodeerd.

Tabblad 10: Branche

In dit tabblad staan voor alle werkzame mbo-gediplomeerden de branches waarin zij werkzaam zijn. Deze beroepen zijn volgens de SBI 2008 gecodeerd.

Tabblad 14: Branche-afbakening

In dit tabblad staan voor alle werkzame mbo-gediplomeerden de branches waarin zij werkzaam zijn. Hierbij worden op basis van de Creatieve Industrie Monitor 2016 deelsectoren en domeinen binnen de creatieve industrie onderscheiden.

LITERATUUR

Cörvers, F., de Hoon, M., Meng, C. (2014), Macrodoelmatigheid mbo: Inkadering arbeidsmarktperspectief, ROA-R-2014/1.

ROA (2015), Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2014, ROA-R-2015/3.

ROA (2017) Arbeidsmarktrelevantie mbo niveau 2, ROA-R-2017/1.

IMMovator (2017), Monitor Creatieve Industrie 2016.

